

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Diplomová práce

**Okolnosti operace Dunaj v Karlových Varech a
její důsledky**

Aleš Kváča

Plzeň 2013

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra historických věd

Studijní program Historické vědy

Studijní obor Moderní dějiny

Diplomová práce

**Okolnosti operace Dunaj v Karlových Varech a
její důsledky**

Aleš Kváča

Vedoucí práce:

PhDr. Martin Franc, Ph.D.
Masarykův ústav a Archiv AV ČR
Oddělení dějin Akademie věd

Plzeň 2013

Prohlašuji, že jsem práci zpracoval samostatně a použil jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, duben 2013

.....

Rád bych na tomto místě poděkoval vedoucímu své diplomové práce, PhDr. Martinu Francovi, Ph.D., za pomoc, trpělivost a cenné rady, díky kterým jsem mohl dovést tuto práci do úspěšného konce.

Obsah

1 ÚVOD	7
2 KARLOVY VARY V OBDOBÍ MEZI LEDNOVÝM PLENÁRNÍM ZASEDÁNÍM ÚV A BŘEZNOVOU OKRESNÍ KONFERENCÍ	12
2.1 KULTURNÍ ROZMACH V K. VARECH NA PŘELOMU LET 1967 A 1968.....	12
2.2 LEDNOVÉ PLENÁRNÍ ZASEDÁNÍ ÚV KSČ A OHLASY V K. VARECH.....	14
2.3 KARLOVARSKÉ JARO.....	17
3 BŘEZNOVÁ OKRESNÍ KONFERENCE	21
3.1 16. BŘEZNA 1968.....	22
3.1.1 Projev Čestmíra Fremera (vedoucí tajemník OV KSČ).....	24
3.1.2 Projev Jana Pelnáře (zástupce ÚV KSČ).....	25
3.2 17. BŘEZNA 1968	28
3.3 18. BŘEZNA 1968.....	33
3.4 PAVELKA DO ČELA OV KSČ.....	35
3.5 PODPORA VOJENSKÉHO ÚTVARU.....	36
3.6 RESUMÉ KONFERENCE.....	37
4 DĚNÍ PO KONFERENCI	39
4.1 SCHŮZE RADY MĚSTSKÉHO NÁRODNÍHO VÝBORU.....	39
4.2 SCHŮZE PLÉNA OKRESNÍHO VÝBORU.....	40
4.3 SCHŮZE PLÉNA MĚSTSKÉHO NÁRODNÍHO VÝBORU.....	42
4.4 AKTIVITA JINÝCH STRANICKÝCH ORGANIZACÍ.....	44
4.5 ODBORY.....	45
4.6 AKTIVITA NESTRANÍKŮ.....	46
4.6.1 Obnovení stran Národní fronty.....	47
4.6.2 Vznik spolků.....	48
4.6.3 Prvomájové oslavy.....	49
4.6.4 Filmová představení.....	50
4.6.5 Tribuna otázek a odpovědí.....	50
4.7 REHABILITAČNÍ KOMISE	52
5 AKČNÍ PROGRAM A KARLOVY VARY	53
5.1 ZASEDÁNÍ AKTIVU OV KSČ.....	53
5.2 ZASEDÁNÍ PLÉNA OV KSČ.....	54
5.3 KRAJSKÁ KONFERENCE.....	56
5.3.1 Vystoupení karlovarských delegátů.....	57
5.4 NÁVŠTĚVA A. N. KOSYGINA V KARLOVÝCH VARECH.....	58
5.5 MEZINÁRODNÍ FILMOVÝ FESTIVAL.....	60
5.6 ZPRÁVA STB ZA PRVNÍ POLOLETÍ ROKU 1968.....	61
5.7 AKTIVITA OKRESNÍHO VÝBORU NÁRODNÍ FRONTY.....	62
5.8 VOJÁCI VARŠAVSKÉ SMLOUVY V KARLOVÝCH VARECH.....	63
6 SVOLÁNÍ MIMOŘÁDNÉ OKRESNÍ KONFERENCE	65
6.1 MIMOŘÁDNÁ OKRESNÍ KONFERENCE.....	66
7 KARLOVARÁCI NA KRAJSKÉ KONFERENCI	73
7.1 KRAJSKÁ KONFERENCE	73
7.2 AKTIVITA OV	75
7.3 AKTIVITA ZO.....	76
7.4 NÁRŮST TLAKU ZE STRANY SSSR	77
7.5 FOND REPUBLIKY.....	78

7.6 MÍTINK PŘED XIV. SJEZDEM.....	79
7.7 W. ULBRICHT V KARLOVÝCH VARECH.....	80
7.8 POSLEDNÍ POKUSY O ZLEPŠENÍ PŘED OKUPACÍ.....	82
8 VPÁD VOJSK VARŠAVSKÉ SMLOUVY NA KARLOVARSKO.....	84
8.1 PRVNÍ DEN OKUPACE 21. SRPEN.....	84
8.2 DRUHÝ DEN OKUPACE ČTVRTEK 22. SRPNA.....	91
8.3 TŘETÍ DEN OKUPACE PÁTEK 23. SRPNA.....	94
8.4 ČTVRTÝ DEN OKUPACE SOBOTA 24. SRPNA.....	98
8.5 PÁTÝ DEN OKUPACE NEDĚLE 25. SRPNA.....	101
8.6 ŠESTÝ DEN OKUPACE PONDĚLÍ 26. SRPNA.....	103
8.7 SEDMÝ DEN OKUPACE ÚTERÝ 27. SRPNA.....	105
8.7.1 Moskevské dohody.....	106
8.8 OSMÝ DEN OKUPACE STŘEDA 28. SRPNA.....	108
8.9 DEVÁTÝ DEN OKUPACE ČTVRTEK 29. SRPNA.....	109
8.10 POSLEDNÍ SRPNOVÉ DNY.....	110
8.11 ŠKODY V OKRESE KARLOVY VARY ZPŮSOBENÉ OKUPACÍ.....	110
9 ZÁŘIJOVÝ VÝVOJ A NÁSLEDNÁ NORMALIZACE.....	113
9.1 PLÉNUM OV KSČ.....	113
9.2 ZASEDÁNÍ RADY ONV, MĚSTNV A MNV.....	114
9.3 KOORDINAČNÍ KOMISE.....	116
9.4 ČINNOST NÁRODNÍ FRONTY.....	117
9.5 STAV LÁZEŇSTVÍ.....	118
9.6 ZASEDÁNÍ PŘEDSEDNICTVA OV KSČ.....	120
9.7 STRANICKÝ AKTIV.....	121
9.8 PŘÍPAD 108.....	122
9.9 SPRÁVA STB PLZEŇ ODDĚLENÍ KARLOVY VARY – ZPRÁVA O ČINNOSTI ZA ROK 1968	123
9.10 NORMALIZACE A DŮSLEDKY.....	124
10 VÝROČÍ OKUPACE	128
11 ZÁVĚR.....	132
12 SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK.....	134
13 PŘÍLOHY.....	136
14 POUŽITÉ PRAMENY, LITERATURA A JINÉ ZDROJE.....	139
14.1 STÁTNÍ OKRESNÍ ARCHIV KARLOVY VARY.....	140
14.2 PERIODIKA.....	140
14.3 TIŠTĚNÉ PRAMENY.....	140
14.4 INTERNET.....	141
14.4.1 Ústav pro českou literaturu AV ČR – Digitalizovaný archiv.....	141
14.4.2 Digitaliovaná kronika Karlových Varů.....	141
14.4.3 Jiné.....	141
14.5 LITERATURA.....	141
14.6 VÝPOVĚDI PAMĚTNÍKŮ.....	142
14.7 FOTOGRAFIE.....	142
15 RESUMÉ.....	143

1 ÚVOD

Když jsem přemýšlel o tématu na diplomovou práci, prioritou pro mě bylo zůstat na svém „domácím hřišti“, tedy v rodném městě Karlovy Vary. Jelikož jsem se ve své bakalářské práci věnoval tomuto městu mezi lety 1938 – 1948, usoudil jsem, že dalším důležitým milníkem v historii Československa a tudíž i Karlových Varů je rok 1968.

Již v minulosti jsem navštěvoval přednášky, pořádané karlovarskými historiky, na nichž jsem se postupně seznamoval s různými obdobími dějin města. Rok 1968 jsem měl však vždy spojený pouze s událostmi v Praze. O tuto tematiku jsem se začal zajímat, trochu paradoxně, poté co jsem viděl výzdobu jednoho malého baru v Karlových Varech. Výloha zobrazuje různé fotografie a nápisy (i v azbuce) právě z doby okupace sovětskými vojsky, což je velice úsměvné, uvědomíme-li si, že denně kolem prochází nemalé množství ruských turistů. Namátkou vybírám např. „*Co Čech to muzikant, co Rus to okupant.*“ V mládí jsem rok 1968 v Karlových Varech zaznamenal skrze vyprávění o sovětských tancích, které vjely na most kpt. Jaroše, jenž se poté zbortil. K této události se vztahovala i anekdota, která pravila, že posádka přijíždějícího tanku se domnívala, že značka „5t“ znamená 5 tanků.

Název práce je „Okolnosti operace Dunaj v Karlových Varech a její důsledky“. K tomu, abychom pochopili veškeré okolnosti vpádu vojsk Varšavské smlouvy z 21. srpna 1968 do Československa a jejich následný příchod do lázeňského města, se budeme muset vrátit minimálně do ledna 1968, kdy byl vedoucím tajemníkem ÚV KSČ zvolen Alexandr Dubček. V československé společnosti zavládl duch optimismu, že by se něco mohlo přeci jen změnit a že KSČ bude hybatelem, který se postaví za reformy a celý demokratizační proces aj. Lidé se po letech nebáli otevřeně diskutovat o politice, postupně byla rušena cenzura a tisk této možnosti, po letech se upřímně vyslovit, hojně využíval. To je patrné i

v týdeníku Stráž míru. Pročítáme-li jej od ledna 1968, tak na nás dýchne atmosféra tehdejší optimistické doby. Pokud bych byl čtenářem v těchto letech, jistě bych měl v porovnání se staršími ročníky týdeníku pocit, že jsem dobře informován, že vím, co se děje. Z článků je patrné, že se komunisté všech organizací ve městě i okrese chtěli aktivně zapojit do tehdejšího obrodného procesu.

Situace v Karlových Varech byla navíc od jiných měst a okresů velice specifická. Nejen proto, že zde pobývalo mnoho zahraničním turistů a lázeňských hostů ze všech koutů světa, ale i proto, že zde od konce druhé světové existovala německá menšina. Tato menšina byla samozřejmě zvyklá si v domácnostech naladit německojazyčné vysílání rozhlasu a televize ze SRN nebo si na stáncích zakoupit německojazyčný tisk – Prager Volkszeitung, což bylo jediné periodikum tohoto typu vycházející v Československu. Anglicky hovořící návštěvníci zase měli přístup k Timesům. Tyto jinak nedostatkové tiskoviny mohli zahraniční hosté dostat v hotelech, kde pobývali. Jen stěží si můžeme představit, že v době, kdy internet nebyl sotva ani v „prenatální“ fázi, mohli zahraniční hosté vydržet bez svého obvyklého informačního zdroje. Skrze tyto cesty se mohly městem volně šířit nevyžádané informace, které mohli více než v jiných městech či okresech formovat mínění místních obyvatel. Toto všecko si velice dobře uvědomovalo i OV KSČ v Karlových Varech a tuto problematiku mnohokrát projednával na svých schůzích.

Tak jako v minulosti, kdy se v Karlových Varech potkávali na léčení vojáci zneprátelených armád, aniž by se jeden druhého museli bát, tak i v této době se dalo hovořit o střetávání hostů s odlišným světonázorem a ideologií a to, aniž by se jeden druhého museli bát.

Cílem této práce je na základě sběru archivních dat a dalších dostupných historických pramenů jako např. dobových tiskovin rekonstruovat krizové srpnové události ve městě. V práci nastíním atmosféru ve městě – kulturní život aj. v kontextu uvolňujících se poměrů

v tomto případě „Karlovarského jara“ (př.: výstavy, koncerty, 16. MFF Karlovy Vary), vliv Západu na dění ve městě, vliv vpádu vojsk na turistický ruch, lázeňství a kulturu (případná omezení aj.). Jednou z otázek je, jakým způsobem se k celému procesu stavěli představitelé a občané Karlových varů, do jaké míry proces podporovali či nikoliv a jak se postavili k dění po 21. srpnu 1968. Na základě dochovaných fotografií analyzuji „lidovou tvořivost“ karlovarských obyvatel, aneb jakým způsobem místní lidé reagovali na příjezd vojsk a vyslovovali svůj nesouhlas s příjezdem tanků do města. Zajímá mě, která místa si lidé vybírali (zdi, budovy, sovětské transportéry, sochy, památníky), aby je mohli „zkrášlit“ protisovětskými hesly, jaká hesla se vyskytovala nejčastěji a zdali okupanti nějak proti tomuto jednání zasahovali, popřípadě jak. Je zřejmé, že události v Karlových Varech nebyly tak dramatické jako v Praze, přesto se zde naskytá otázka, kolik lidí bylo během srpna 1968 zraněno, zatčeno nebo dokonce usmrceno, jaké materiální škody vojska napáchala. Co se týče místního tisku, zde bude zajímavé zjistit, jakým způsobem byly události interpretovány. Důležitým úkolem bude také zjistit, kdy a jak docházelo k výměnám kádrů ve správě města během obrodného procesu a naopak v následné normalizaci. K dispozici mám i prameny k činnosti karlovarské StB, která mapovala příjezdy zahraničních novinářů i styky Karlovaráků se zahraničními hosty. Karlovy Vary byly také místem důležitých mezistátních setkání mezi představiteli SSSR a ČSSR, mě budou zajímat především okolnosti návštěvy sovětského předsedy vlády Kosygina, ale i návštěvy šéfa východoněmecké SED W. Ulbrichta. V závěru bude nastíněn nastupující normalizační proces v Karlových Varech. Má pozornost se bude upínat i k výročí okupace - jakým způsobem se chystali lidé zareagovat na toto datum a jaká opatření chystali politici. Zde by měl být nejvíce vidět obrat v postupu OV KSČ vůči vlastním obyvatelům v Karlových Varech po srpnu 1968.

Co se týče pramenů, klíčovými v tomto případě jsou fondy OV KSČ v Karlových Varech. Jedná se o zápisy ze schůzí pléna OV KSČ za rok 1968, výjimečně 1969. Díky permanentnímu jednání předsednictva mezi

21. - 30. srpnem 1968 můžeme den po dni mapovat tehdejší události. Dále se jedná o schůze předsednictva OV KSČ za rok 1968. Není ani možné, aby v práci byla zmíněna všechna zasedání, která se konala. Důraz je povětšinou kladen na ty významné nebo alespoň významnější. Velký prostor je úmyslně věnován např. okresní konferenci z března 1968, neboť se domnívám, že v celém polednovém vývoji na Karlovarsku hrála zcela klíčový charakter – její závěry byly prodiskutovávány na schůzích ještě mnoho měsíců po jejím skončení. Podobnou pozornost si vysloužila i mimořádná konference OV KSČ z konce června 1968. Dalším důležitým dokumentem jsou Výsledky šetření činnosti okresní stranické organizace v Karlových Varech v letech 1968-69, které zpracovala KKRK, OKRK a OV KSČ v Karlových Varech v roce 1970. Nemůžu opomenout ani dobový tisk – týdeník Stráž míru vydávaný okresním národním výborem v Karlových Varech a deník Pravda vydávaný krajským výborem KSČ v Plzni. Jedním ze stěžejních pramenů je i Kronika Karlových Varů za rok 1968, kterou měl tehdy na starost Vladislav Jáchymovský. Její originál je uložen ve Státním okresním archivu Karlovy Vary. Nutno podotknout, že kronika je celá v elektronické podobě na stránkách SOkA Karlovy Vary, což je velice nápomocné a praktické. Zajímavé informace mi poskytly také spisy Správy StB Plzeň oddělení Karlovy Vary, které na svých stránkách zveřejnil Ústav pro studium totalitních režimů. Dalším on-line dostupným pramenem byl deník Rudé právo vydávaný orgánem ÚV KSČ.

K sehnání je i mnoho článků v periodikách vydaných po roce 1989, které byly většinou publikovány v den výročí okupace. Jedná se o Karlovarský deník, Karlovarské noviny, Týdeník Karlovarska, Sokolovský deník a Stráž míru, která v roce 1990 nabídla celý „seriál“ článků o klíčových událostech roku 1968 v Karlových Varech. Zajímavé je, že tyto články psali přímí aktéři událostí, kteří stáli v čelních pozicích správy města a zastávali myšlenky obrodného procesu. Během normalizace pak byli ze strany zpravidla vyloučeni.

Klíčovou sekundární literaturou ke zpracování tohoto tématu je

kniha A. Hyny Československá krize 1967-1970 a západní Čechy, vydaná ZČU. Kniha se zabývá vojenským obsazením Západočeského kraje a obsahuje i mnohé užitečné informace týkající se Karlovarska nebo Karlových Varů. Událostem roku 1968 se věnuje A. Fidlerová ve svém konferenčním příspěvku Rok 1968 v Karlových Varech. Dále můžeme jmenovat např. knihu Daniela Povolného Vojenské řešení Pražského jara 1. a 2. díl nebo knihu J. Berana a kolektivu Dějiny Karlovarského kraje. Drtivá většina knih týkající se okupace nebo Pražského jara neposkytuje dostatek informací k dění v různých regionech, zejména v případě menších lokalit (Karlovy Vary nebyly tehdy ani krajským městem).

Na tomto místě bych chtěl poděkovat mgr. Janu Nedvědovi, zaměstnanci Muzea Karlovy Vary a specialistovi na dějiny Karlovarska ve 20. století se zaměřením na období komunistické totality, který mě vřele přijal, konzultoval se mnou danou problematiku a poskytl mi cenné rady a materiály (tištěný dokument Výsledky šetření činnosti okresní stranické organizace v Karlových Varech v letech 1968-69, ofocené výtisky Pravdy, ofocené zápisy z některých schůzí OV KSČ, fotografie aj.). Poděkování si zaslouží i ochotné paní archivářky a ostatní zaměstnanci Státního okresního archivu Karlovy Vary.

2 Karlovy Vary v období mezi lednovým plenárním zasedáním ÚV a březnovou okresní konferencí

2.1 Kulturní rozmach v K. Varech na přelomu let 1967 a 1968

V souvislosti s měnícím se společenským klimatem v druhé polovině 60. let se i na Karlovarsku probouzelo kulturní a společenské dění. Více než dříve se nechávalo oslovit nejširší divácké obecnost. Velký vliv, zejména na mládež, měl IV. Sjezd spisovatelů z června 1967. Po této akci zahltily školy a kulturní instituce oficiálně nepublikované opisy některých příspěvků tzv. kuloárové zprávy.¹ Dle publikace „Výsledky šetření činnosti okresní stranické organizace v Karlových Varech v letech 1968 – 1969“ se ve městě vytvořilo „jakési klima sebeuspokojení některých vedoucích funkcionářů“ také se prý „stupňuje nástup liberalismu a pravicového oportunismu... zejména v oblasti školství a kultury.“² Toto šetření také upozorňovalo na důležitý vliv tisku, především Literárních novin a Reportéra. V této době nebyla nouze o to, potkávat v Karlových Varech přední české spisovatele, publicisty aj. jako např. Pavla Kohouta, který na podzim roku 1967 přijal pozvání pedagogické školy.³ Po něm město navštívili Karel Kyncl, Jiří Hájek, Jiří Kantůrek, Ladislav Mňacko, Ludvík Pacovský, Eduard Goldstücker, Ota Šik, František Šamalík, Milan Machovec a mnoho dalších.⁴ Oproti předchozím rokům přibývalo i odborných přednášek ve městě⁵ a nově mohli rodiče přihlásit své děti do základní školy v Janáčkově ulici s rozšířenou výukou jazyků.⁶

¹ „Po IV. Sjezdu spisovatelů v červnu 1967 se události v tomto směru šířily zcela nekontrolovatelně.“ Výsledky šetření činnosti okresní stranické organizace v Karlových Varech v letech 1968 – 1969. Zpracoval KKRK, OKRK a OV KSČ v Karlových Varech, 1970, s. 3, autoři neuvedeni.

² Tamtéž, s. 4-5.

³ Vratislav Bartůněk, který se také besedy účastnil poznamenal: „Na podzim r. 1967 byl Pavel Kohout v Karlových Varech. Já se s ním stýkal. Měl besedu na pedagogické škole, v divadle a jinde. Mluvili jsme o problémech ve Svazu spisovatelů. S Pavlem Kohoutem jsme dospěli k názoru, že usnesení ÚV KSČ ke sjezdu spisovatelů není správné a tento názor zastávám i nyní. Soudruh Zeman, že z účasti Pavla Kohouta na besedě byl rozruch.“ Tamtéž, s. 4.

⁴ FIDLEROVÁ, A., *Rok 1968 v Karlových Varech*. In: Historický sborník Karlovarska VI, SOkA Karlovy Vary, 1998, s. 225-226.

⁵ Za rok 1967 uspořádala Socialistická akademie v Karlových varech 4523 přednášek ze všech vědních oborů: jazyk – literatura – umění, pedagogika – psychologie, technika, biologie – fyzika – matematika. Stráž míru, roč. 23 (1968), č. 4, s. 2.

⁶ „Od 3. třídy se vyučuje ve 4 hodinách týdně ruskému jazyku, od 5. třídy pak jazyku německému a anglickému. S tímto způsobem práce se začínalo v letošním školním roce.“ Stráž míru, roč. 23 (1968), č. 5,

V prosinci 1967 bylo v Karlových Varech uvedeno působivé představení Rollandovy Hry o lásce a smrti v režii Alfréda Radoka v provedení Městských divadel pražských.⁷

Stejně jako ve velkých městech vzniká také v Karlových Varech koncem 60. let cosi, co můžeme nazvat alternativní scénou. Zastoupení zde mají jak mladí hudebníci, tak i divadelníci, kteří se jistě inspirovali touto novou vlnou od svých pražských kolegů, jež často vyváželi své „umění“ do menších měst. Z karlovarské divadelní scény bylo velice významné divadlo KAPSA, které se netajilo tím, že hodlá jít svou vlastní cestou a že nehodlá nikoho kopírovat a napodobovat. Tento soubor byl i ne jednou oceněn na celonárodních soutěžích a z hlediska karlovarského regionu byl důležitý také proto, že organizoval přehlídky amatérských divadel malých forem (Amfora).⁸ Za zmínku dále stojí pojízdný kabaret Kočka. Ten byl známý především díky svým vyjížděním a poutím v maringotce, které podnikal o prázdninách po celé vlasti.⁹ V souvislosti s tímto kulturním rozkvětem je nutné jmenovat pořady Jazz club a Film club, jež jsou dokladem tohoto nového kursu a vystoupení Miroslava Horníčka „Expo 67 Ex post“, poprvé uvedeno 19. listopadu 1967, bylo opakováno třikrát.¹⁰ Konaly se i mnohé besedy – asi nejzajímavější byla v tomto směru beseda pracovníka Grandhotelu Moskva Františka Davida, který se účastnil Expa 67 v Montrealu a který vyprávěl o svých zkušenostech a dojmech z USA a Kanady.¹¹

s. 2.

⁷ FIDLEROVÁ, A., *Rok 1968 v Karlových Varech*. In: Historický sborník Karlovarska VI, SOkA Karlovy Vary, 1998, s. 226.

⁸ Divadlo pod názvem Kapsa působilo v Karlových Varech mezi lety 1960 - 1970. Na sklonku 50. let jej založil učitel češtiny profesor Vratislav Bartůněk. Věnovalo se především KABaretu, Poezii a SAtiře – z toho také název KAPSA. Soubor měl vlastní sál a vyjížděl i mimo město na venkov. Působily zde i později známé kulturní osobnosti: Dana Kolářová, Radka Fidlerová, Rudolf Křesťan, Jan Honsa, Miki Jelínek, Zdeno Kaprál a další. V roce 1970 se stalo divadlo jednou z prvních obětí normalizace, jeho činnost byla zastavena a V. Bartůněk musel odejít ze školství. Nová Pravda. Příloha. 24. 3. 1990. a <http://www.amaterskedivadlo.cz/main.php?data=txt&id=5456> Vyhledáno 22. 3. 2013

⁹ KOČOVNÝ KABaret - KOČKA Působil v letech 1966 – 1968. <http://www.amaterskedivadlo.cz/main.php?data=soubor&id=11501> Vyhledáno 22. 3. 2013

¹⁰ FIDLEROVÁ, A., *Rok 1968 v Karlových Varech*. In: Historický sborník Karlovarska VI, SOkA Karlovy Vary, 1998, s. 226.

¹¹ Stráž míru, roč. 23 (1968), č. 11, s. 1.

2.2 Lednové plenární zasedání ÚV KSČ a ohlasy v K. Varech

Karlovarské stranické vedení se s výsledky plenárního zasedání ÚV KSČ seznámilo 11. ledna během zasedání rozšířeného pléna OV KSČ.¹² Schůzi řídil Čestmír Fremer, vedoucí tajemník OV KSČ Karlovy Vary a mimo jiné řekl: *„Plně souhlasím a podporuji postup ÚV a vítám rezoluci, která dává směr a ukládá – v nejvyšších orgánech zabezpečit postup leninských metod a řešit všechny zábrany, které se mnohou stát velkou brzdou dalšího pokroku“* nebo *„oceňuji, že ÚV dokázal prosadit správnou linii a považuji lednové jednání za historické.“*¹³ Informace přinesl vedoucí ideologického oddělení ÚV KSČ František Havlíček, kandidát ÚV KSČ a vedoucí ideolog odd. ÚV KSČ, který vystoupil v závěru pléna a se všemi níže uvedenými výtkami souhlasil. Celé jednání, za účasti 45 členů a kandidátů OV KSČ a 17 členů OKRK, probíhalo za poněkud živější atmosféry, než bývalo u těchto jednání obvyklé. Mnozí členové z řad OV a OKRK na tomto zasedání upozorňovali na nedostatek informací z jednání ÚV KSČ, možná právě z tohoto důvodu nebyla reakce karlovarské veřejnosti zprvu tak výrazná.¹⁴ Na toto téma poznamenal Zdeněk Braun ze ZO KSČ Prokuratura Karlovy Vary, že jako člen strany požaduje a má právo vědět, co se děje v ÚV KSČ. Z úst některých členů zaznělo upozornění na neustále se zvyšující vliv západních sdělovacích prostředků. Zdeněk Novosad (oborový ředitel karlovarského Porcelánu) se vyjádřil takto: *„Ke stranické disciplíně že by měla platit i určitá diskrétnost. Myslím, když se připravují takové zásahy, někdo ty návrhy připravuje a je podivuhodné, jak se tyto věci dostávají ven“*, dále pak *„...tady Němci poslouchají západoněmecký rozhlas a televizi, potom to říkají mezi lidmi a jak to máme vysvětlovat, když sami nic nevíme“*¹⁵ nebo

¹² Program: Projednávání závěrů a rezoluce ze zasedání ÚV KSČ v prosinci a lednu. Všichni účastníci obdrželi brožuru *„Sdělení základním organizacím strany o závěrech pléna ÚV KSČ.“* SOKA K. Vary, fond OV KSČ v Karlových Varech, karton 17, inv. Číslo 45. Zápis ze zasedání pléna OV KSČ 1-6/1968, 17. zasedání pléna OV KSČ, s. 5.

¹³ Tamtéž.

¹⁴ Větší informovanost se OV KSČ snažil řešit tím, že se na aktivech ZO KSČ četly výňatky z protokolů ÚV KSČ. Největší zájem byl o projev J. Smrkovského, F. Vodsloně, O. Šika a jiných. Výsledky šetření činnosti okresní stranické organizace v Karlových Varech v letech 1968 – 1969. Zpracoval KKRK, OKRK a OV KSČ v Karlových Varech, 1970, s. 9, autoři neuvedeni.

¹⁵ SOKA K. Vary, fond OV KSČ v Karlových Varech, karton 17, inv. Číslo 45. Zápis ze zasedání pléna OV KSČ 1-6/1968, 17. zasedání pléna OV KSČ, s. 15.

Josef Strejcius (okresní prokurátor): „...já jsem věděl, že probíhají určitá jednání, ale že se něco děje, jsem se dozvěděl až z německé televize.“¹⁶ Soudruh Pavel (náměstek ředitele Imperial) k tématu dodal: „Nedovedu si představit, když je takové vážné jednání, že se to ví venku. Před vánocemi bylo v Times, že se u nás svádí boj o moc na politické bázi, že jde o to, zda „starý pán“ si moc udrží, nebo zda nastoupí mladý a v případě, kdyby nastoupil mladý, že by nastal obrat ve směru ekonomiky a obchodu se Západem.“¹⁷ Poměrně netradiční byly i názory, že členové OV KSČ by neměli zároveň zastávat vysoké funkce v hospodářských organizacích, samozřejmě z toho důvodů, aby nejednali pouze ve prospěch své domovské organizace. Soudruh Pavel k tomuto poznamenal: „Už celý rok bylo ve vzduchu, jak bude nadále možno kumulovat vyšší funkce. Sám myslím, že je správné, že tak ÚV jednal a závěry budeme jednoznačně přenášet do ZO.“¹⁸ Soudruh Havlíček na téma kumulace řekl: „Souhlasím, že neslouží prospěchu věci a kvalitě vykonávané funkce.“ a také konstatoval, „že je třeba všestranně zlepšit informace.“¹⁹ Na plénu byl také projednáván vztah mezi Čechy a Slováky. I přes veškeré připomínky přijalo plénum OV KSČ nic neřešící usnesení: „Plénum OV KSČ rozšířené o členy OKRK projednalo závěry plenárního zasedání ÚV KSČ z prosince a ledna 1968 a schvaluje souhlasnou rezoluci, která bude odeslána ÚV KSČ.“²⁰ Schválena rezoluce měla opět spíše obecný charakter – OV KSČ se zavázal k tomu, aby všichni členové strany byli seznámeni se stanovisky ÚV, ale vyskytla se zde i o něco zajímavější informace: „Oceňujeme otevřený, kriticky rozvážný a soudružský způsob jednání při řešení metod práce, který povede k aktivitě a zvýšení akceschopnosti strany.“²¹ Potvrdil se tak nově nastupující politický kurs. Vedení OV KSČ v souvislosti s lednovým plénem odmítlo řešit jakoukoliv kritiku směřující do vlastních řad.

¹⁶ Tamtéž, s. 17.

¹⁷ Tamtéž, s. 22.

¹⁸ Tamtéž, s. 2.

¹⁹ Tamtéž, s. 13.

²⁰ Tamtéž, s. 1.

²¹ Tamtéž, s. 6.

Následovaly schůze v jednotlivých ZO. Na schůzi školských ZO vystoupil Vratislav Bartůněk (zakladatel divadla KAPSA). Žádal o revizi usnesení ÚV KSČ ke sjezdu spisovatelů, kritizoval tajemnici OV KSČ Marii Bešťákovou a dovolil si vyslovit nedůvěru k celému vedení karlovarského OV KSČ. Nebyl ovšem sám. Podpořili jej i jiní účastníci.²² Kritiky přibývalo a rozšiřovala se do dalších ZO. Množily se názory, že současní tajemníci OV KSČ nejsou dobrými reprezentanty polednového vývoje. Zvláštní pozornost byla opět věnována tajemnici pro ideologii Marii Bešťákové, stále se ozývaly hlasy, že by měla ze své funkce odejít. Myslím, že za vše hovoří její přezdívka „malý Hendrych.“²³

Dne 17. února se v Národním domě v Karlových Varech konala městská konference. V této době jsou již městskému výboru v Karlových Varech přiznána některá práva okresního výboru strany.²⁴ Zde již kritika vrcholila. Ve svém příspěvku se delegát ZO KSČ střední školy pro pracující Terber opřel do rady Literárních listů a do aparátu strany.²⁵ Označil jej za hlavního viníka deformace za 50. a 60. let a požadoval zavedení plurality do politického systému. OV KSČ nevěnoval konferenci a měnící se politické situaci v okrese příliš velkou pozornost. Zpráva „*Výsledky šetření činnosti okresní stranické organizace v Karlových Varech v letech 1968 - 1969*“ konstatuje, že aktiv OV KSČ včetně aparátu se schůzí ve stranických organizacích téměř vůbec nezúčastňuje, proto jsou ponechány na pospas informacím masových sdělovacích prostředků.²⁶

²² Přednáška Jana Brejchy – vyjádření pochybností o kvalitě a schopnostech tajemnice OV KSČ Marie Bešťákové k výkonu této funkce. Výsledky šetření činnosti okresní stranické organizace v Karlových Varech v letech 1968 – 1969. Zpracoval KKRK, OKRK a OV KSČ v Karlových Varech, 1970, s. 5, autoři neuvedeni.

²³ FIDLEROVÁ, A., *Rok 1968 v Karlových Varech*. In: Historický sborník Karlovarska VI, SOkA Karlovy Vary, 1998, s. 226

²⁴ Stráž míru informuje o nadcházející konferenci takto: „*Procházíme obdobím, kdy se v nových podmínkách rozpracovávají metody a styl stranické práce městských výborů. Projevem toho je i usnesení předsednictva ústředního výboru strany o zvýšení úlohy městských a místních výborů strany a o prohloubení účinnosti stranické politické práce ve městech a větších místech.*“ Stráž míru, roč. 23 (1968), č. 7, s. 1.

²⁵ Po srpnu 1968 Terber emigroval do NSR. Výsledky šetření činnosti okresní stranické organizace v Karlových Varech v letech 1968 – 1969. Zpracoval KKRK, OKRK a OV KSČ v Karlových Varech, 1970, s. 8, autoři neuvedeni.

²⁶ Tamtéž, s. 7-8.

Dne 28. února zasedalo mimořádně plénum OV KSČ za účasti 38 členů a kandidátů OV KSČ, projednávalo přípravy a zajištění k okresní konferenci. Účastnil se i předseda OKRK Makovec a za ÚV KSČ Kořánek. Z úst členů opět zaznívala kritika nedostatečné informovanosti, horlivě se diskutovalo o způsobu prezentace, dosavadní činnosti pléna OV KSČ a komisí OV KSČ. Je zde prosazováno, aby ve zprávě o konferenci zazněla i kritika činnosti zmíněných orgánů za uplynulé období a nebyly pouze vyzdvihovány kladné činy. Nakonec se ale v textu zprávy žádná sebekritická hodnocení neobjevila, pouze schválení programu okresní konference a jiné formální věci.²⁷

Dne 11. března se konala další schůze pléna OV a OKRK za účasti 38 členů a L. Kořánka za KV KSČ, která se ovšem věnovala spíše přípravě okresní konference, návrhům na kandidáty ONV aj. Také zde probíhala diskuze k závěrům lednového pléna ÚV. Zajímavý je fakt, že na Karlovarsku panovala poněkud jiná situace než v ostatních okresech kraje, protože zde neustále přetrvávaly rozpory mezi OV a reformisty, čemuž nevěnoval pozornost ani KV KSČ v Plzni.²⁸

2.3 Karlovarské jaro

Jak již bylo zmíněno v úvodu této kapitoly, kulturní dění v Karlových Varech zaznamenávalo nebývalý rozmach oproti letům minulým. Odehrála se celá řada divadelních představení, koncertů aj.

Nejzajímavější je dle mého názoru koncert v Národním domě, jenž pořádali členové Městského výboru ČSM Karlovy Vary v sobotu 2. března a to pod názvem „Den hippies.“ Osobně bych očekával, že v této době bude o koncert velký zájem, nicméně opak byl pravdou – účast byla velmi malá. Odpoledne hrála skupina George and Beathovens, zpíval autor a

²⁷ SOkA K. Vary, fond OV KSČ v Karlových Varech, kart. 17, inv. č. 45. Zápis ze zasedání pléna OV KSČ 1968, 17. zasedání pléna ze dne 28. 2. 1968.

²⁸ HYNA, A., *Okresní konference KSČ v nástupu Pražského jara 1968 na západě Čech*. In: Věstník grantu KSČ a radikální socialismus v Československu 1918-1989. 7-8/2003, Praha, ÚSD AVČR, s. 81.

interpret vítězné písně Zlatého slavíka 1967 Náhrobní kámen Petr Novák a druhá skupina The Primitives Group ani nedorazila.²⁹ Organizátoři koncertu si neopomněli „rýpnout“ do místního obyvatelstva: „*Dovolte ještě malou poznámku. Každý z nás v tuto akci tolik věřil. Ale karlovarské obecnstvo je buď už tak kulturně vyspělé, že jej skupiny těchto jmen a tohoto umění už nezajímají anebo je naopak už nic nezajímá. Po takovýchto zkušenostech se kulturní akce s mimokarlovarskými skupinami těžko pořádají.*“³⁰

Zajímavé výstavy připravovala Galerie umění Karlovy Vary. V lednu mohli lidé shlédnout scénické návrhy, architektonické projekty a obrazy Bedřicha Feuersteina nebo výběr z děl Alfreda Justitze. Oběma výstavami chtěla galerie umění cílevědomě přispět k seznámení veřejnosti s předními představiteli našeho avantgardního plodného období mezi dvěma světovými válkami.³¹ V březnu dále uvedla galerie „Holandské krajinářství 17. století.“³² V témže měsíci se také konaly tradiční Dny krátkého filmu za zvyšujícího se zájmu ze zahraničí. Přihlášena byla Anglie, Belgie, Francie, Itálie, NSR, USA a samozřejmě také státy východního bloku.³³ V dubnu následoval koncert Stuttgartského orchestru, jednoho z nejlepších mládežnických orchestrů v NSR.³⁴ Výborně se Karlovaráci prezentovali také ve světě. Nebývalého úspěchu dosáhla karlovarská malířka Jindra Husáriková, která vystavovala své obrazy v pařížské Galerii d'Institut.³⁵ Pro změnu v Itálii zaujal profesor karlovarské střední keramické školy Vlastimil Květenský se svou keramikou.³⁶

²⁹ „Měli jsme za to, že pořad bude zajímat větší počet lidí než 180. Sál byl poloprázdný a představení tím pádem prodělečné. Naději jsme neztráceli a spoléhali na večer. Skupina The Primitives Group sice přes ujednání nepřijela, ale stejně se ukázalo, že ani o tuto skupinu není zájem. Na večerní představení bylo v sále 250 lidí a prodělali jsme opět...“ Stráž míru, roč. 23 (1968), č. 11., s. 1. Bližší informace ke kapelám: <http://www.ceskyhudebnislovník.cz/slovník/>

³⁰ Stráž míru, roč. 23 (1968), č. 11., s. 1.

³¹ „Výběr z díla Alfreda Justitze (1879-1934) je částečnou rehabilitací jednoho ze zakladatelů českého moderního umění, vždyť poslední Justitzova výstava byla již před 33 lety a teprve loni v Jihlavě.“ Stráž míru, roč. 23 (1968), č. 3., s. 3.

³² Stráž míru, roč. 23 (1968), č. 10, s. 1.

³³ Stráž míru, roč. 23 (1968), č. 12, s. 2.

³⁴ Stráž míru, roč. 23 (1968), č. 16., s. 2.

³⁵ V týdeníku „Arts et Loisiers“ napsal kritik Raymond Charmet k její výstavě v Galerii d'Institut: „*Jedinečné a doslova nabitě kompozice Česky Jindry Husárikové evokují živelný, úsměvný svět – tak jak je blízky našemu vlastnímu poznání.*“ http://www.galerie-chagall.cz/autori/husarikova_j_k2.pdf Vyhledáno 12. 3. 2013.

³⁶ LINHARTOVÁ, A., *Rok v karlovarské kultuře*. In: Lázeňský časopis, rok 1966, č. 12.

Dalším důkazem postupného uvolňování poměrů bylo vzpomnutí narození prvního československého prezidenta T. G. Masaryka, ale i úmrtí Jana Masaryka. V tisku se dokonce objevovaly výzvy k prošetření jeho údajné sebevraždy.³⁷ Stalo se tak po 20 letech! Kronikář Vladislav Jáchymovský poznamenal: „*mohu s klidným svědomím napsat, že je to strhující doba, ve které žijeme.*“³⁸ Lidé prahli po informacích, o čemž svědčí fakt, že téměř všechny noviny byly denně vyprodány již dopoledne. Obyvatelé s napětím očekávali nové zprávy o ekonomické reformě národohospodáře Oty Šika. Největší vliv na demokratizaci kulturního a společenského života však měla krajská konference KSČ, o jejíchž výsledcích se hovořilo po celé republice. Oblasti bývalých Sudet, obydlené převážně novousedlíky, patřily od konce války vždy k pevné opoře komunistické strany, o to více byly výsledky konference překvapující. Důležitým faktorem zde byla mládež, jejíž podíl v celkové populaci karlovarského kraje od konce války narůstal.³⁹

Jako důkaz pozvolného uvolňování může také sloužit nová nabídka karlovarské pobočky Čedok, která se oproti roku 1967 rozrostla o několik novinek. V článku pod názvem „Je libo třeba do Anglie?“ se dočítáme: „*Úplně nový je druh zájezdů např. do Anglie, jehož účastníci projedou Velkou Británií prakticky celou, nový je okruh Švýcarskem atd.*“⁴⁰

S rostoucí nespokojeností obyvatel se čím dál tím častěji ozývala i kritika (převážně ze strany intelektuálů z oblasti školství a kultury) v krajském a okresním stranickém aparátu vůči vlastnímu vedení. Ta se stupňovala již od XIII. sjezdu KSČ v roce 1966. Koncem roku 1967 měla schůzková činnost ZO ve všech úsecích organizací velmi podobný program. Na pořadu dne bylo v okrese projednávání Stanovisek OV k plnění úkolů XIII. sjezdu KSČ, jednání o tezích říjnového pléna ÚV a organizační zajištění výročních členských schůzí. V prosinci také

³⁷ Stráž míru, roč. 23 (1968), č. 16., s. 1.

³⁸ FIDLEROVÁ, Anna, *Rok 1968 v Karlových Varech*. In: Historický sborník Karlovarska VI, SOkA Karlovy Vary, 1998, s. 229.

³⁹ Tamtéž, s. 226.

⁴⁰ Stráž míru, roč. 23 (1968), č. 2, s. 1.

úřadovaly Místní výbory (MV) KSČ, předmětem jejich jednání bylo zabezpečení voleb do národních výborů (NV).⁴¹

⁴¹ SOkA K. Vary, fond OV KSČ v Karlových Varech, karton 100, inv. Číslo 84. Zápis ze zasedání POV KSČ 1-6/1968, 43. zasedání POV KSČ, s. 98.

3 Březnová okresní konference

Jak již bylo řečeno, největší vliv na demokratizaci ve všech sférách společenského života měla okresní konference KSČ v Karlových Varech. Konference se konala v Grandhotelu Moskva (dnes Pupp) a na tehdejší dobu se zde udály věci nikým neočekávané. Původní termín pro konání konference byl stanoven na 16. - 17. březen. Úkolem delegátů bylo zvolit 32 členů a 12 kandidátů OV KSČ, zvolit okresní kontrolní a revizní komisi s 21 členy, dále pak zvolit 12 delegátů a 3 náhradníky na krajskou konferenci v Plzni.⁴² Průběh konference byl však velice bouřlivý. Přihlásilo se totiž 77 řečníků, a aby dostal prostor každý, vymohli si delegáti prodloužení konference o jeden den.⁴³

Nepředstavitelné se stalo skutečností – pořadatelům se tato akce poněkud vymkla z rukou. Zaznělo zde mnoho ostré kritiky nejen ke krajskému a okresnímu vedení, odborovým organizacím, ale i vůči vedení v Praze. To bylo zcela šokováno. Řeč byla o politických procesech v 50. letech, pochybných justičních praktikách, nešvarech v ekonomice, kultuře či školství. Byla vyjádřena veliká nespokojenost nad tím, že v návrhu složení nového okresního výboru jsou opět kumulovány politické a hospodářské funkce, že je v něm málo řadových členů přímo z výroby. Z tohoto důvodu bylo na kandidátky zařazeno více dělníků, lékařů, ale i pracovníků školství a kultury. Mnoho výhrad měli delegáti k činnosti tajemníků odpovídajících za úsek průmyslu (Antonín Husička), zemědělství (František Novák) a ideologie (Marie Bešťáková). Průběh konference v prvních dvou dnech přiměl KV KSČ svolat na večer 17. března předsednictvo.⁴⁴

⁴² Na konferenci bylo voleno ještě pracovní předsednictvo, mandátová, volební a návrhová komise. (Brožura Okresní konference KSČ v Karlových Varech). SOkA K.Vary, f. OV KSČ Karlovy Vary, kart. 100, inv. číslo 84. Zápis ze zasedání POV KSČ 1-6/1968, 46. zasedání ze dne 22. 2. 1968.

⁴³ <http://archiv.ucl.cas.cz/index.php?path=RudePravo/1968/3/19/1.png> Vyhledáno 10. 12. 2012.

⁴⁴ Zápis z této schůze dokládá, že krajský výbor již předpokládal nezvolení Fremra, ale zvolení Leopolda Pavelky vedoucím tajemníkem okresního výboru. Členové předsednictva už také realisticky Pavelku podpořili, ale i přesto byl pro funkcionáře KV KSČ výsledek voleb z Karlových Varů překvapující. SOkA K.Vary, f. OV KSČ Karlovy Vary, kart. 3, inv. číslo 18. Zápis o průběhu konference ve dnech 16.-18.3.1968. Zpráva volební komise pro okresní konferenci KSČ v Karlových Varech, s. 247

3.1 16. března 1968

Konferenci zahájila kritizovaná tajemnice OV KSČ pro ideologický úsek Marie Bešťáková. V úvodu představila konference se účastníci delegaci z ÚV KSČ, jenž vedl člen KV a předseda KNV v Plzni Jan Pelnář⁴⁵, a předsedu KKRK Ladislava Kořánka. Z projevu Marie Bešťákové: *„Jednání naší konference spadá do období, kdy celá naše strana, i občané naší země po prosincovém a lednovém plénu ÚV s naprostým souhlasem přijímají nastoupený proces demokratizace v celé straně a v celé společnosti. Jistě i naše dvoudenní jednání bude odpovídat tomuto duchu a bude přípravou komunistů na Karlovarsku důsledně realizovat jeho závěry.“*⁴⁶

Zúčastněným byl předložen písemný materiál se jmenným návrhem na pracovní předsednictvo.⁴⁷ Delegáti konference pak jednomyslně zvolili pracovní předsednictvo včetně dodatečně doplněných soudruhů. Dále byl delegátům předložen návrh programu a jednací řád konference - tím však tradičně jednomyslný průběh obdobných konferencí skončil. Sotva bylo jednání zahájeno, už se hlásili někteří delegáti konference s připomínkami týkajícími se jednacího řádu. Delegát Otto Gubič navrhoval změnit jednací řád v tomto rozsahu:

1. *„Ukončit první den jednání nikoli 17. hodinou, ale pokračovat po večeři nejméně 2 hodiny v pořadu konference.*
2. *Neomezit skončení druhého dne konference na 17. hodinu, ale pokračovat dále, aby všichni přihlášení – s hlasem rozhodujícím – do diskuze, mohli zaujmout stanovisko.*

⁴⁵ Jan Pelnář: původně zedník, od roku 1945 v KSČ, absolvent Vysoké školy politické ÚV KSČ, v letech 1968-1970 ministr vnitra, od ledna 1969 člen Sněmovny národů Federálního shromáždění do konce funkčního období v roce 1971. V letech 1969 až 1971 člen České národní rady. <http://forum.valka.cz/viewtopic.php/t/83024>

⁴⁶ SOKA K.Vary, f. OV KSČ Karlovy Vary, kart. 3, inv.číslo 18. Zápis o průběhu konference ve dnech 16.-18.3.1968. Zpráva volební komise pro okresní konferenci KSČ v Karlových Varech, s. 8.

⁴⁷ Byli to soudruzi: Jan Pelnář, Kořánek Ladislav, Fremer Čestmír, Balounová Libuše, Bešťáková Marie, Falout Jaroslav, Gono Josef, Hanzl Vilém, Horna Stanislav, Husička Antonín, John Josef, Kern Bohuslav, Kováčová Ludmila, Makovec Karel, Matějů Jaroslav, Morong Josef, Novák František, Novosad Zdeněk, Petržila Stanislav, Vytlačil Miloš. S. Bartůněk dále navrhuje dále navrhuje Jana Břejchu a delegáti z Ostrova dr. Hechta. Z pléna je dále navrhován s. Václavíček a s. Bernátová navrhuje s. Pospíšilovou. Tamtéž, s. 52.

3. *O připuštění delegáta s hlasem poradním a hostů do diskuze ať rozhodne konference a ne předsednictvo. Delegáti s hlasem poradním a hosté, ať sdělí předsednictvu, o čem chtějí hovořit a předsednictvo ať dá o tom hlasovat konferenci.*
4. *Diskuzi řídit tak, jak delegáti podávají přihlášky.*
5. *Zbavit delegáty povinnosti napsat do přihlášky diskuze obsah svého příspěvku.*⁴⁸

Gubič dále navrhoval posunutí voleb příštího dne z desáté hodiny dopolední na později, protože diskuze nebude u konce z důvodu nedostatku času zbývajícího k projednání všech plenárních návrhů. I další delegáti podporovali odložení voleb na pozdější dobu. Marie Bešťáková uzavřela tyto otázky tím, že se k nim účastníci vrátí druhý den ráno při zahájení jednání. Nakonec zúčastnění odhlasovali jednací řád i program a doplňující návrhy s tím, že některé záležitosti se projednají druhý den a nebude se přihlížet k časovému harmonogramu ani určovat termín voleb – vše se dohodne v průběhu konference. Jen kvůli tomuto nečekanému časovému prodlení uplynulo půl druhé hodiny. Projevy nespokojenosti panovaly ohledně volební komise. Tradičně jedenáctičlenná komise byla na návrh delegáta Čapka z pléna rozšířena na 21 členů a současně z ní byli vyškrtnuti delegáti kandidující do okresního výboru. Po volbě do volební komise se konala volba návrhové komise, která byla také jednoznačně rozšířena na 21 členů. Tímto bylo zahájení konference ukončeno a na řadě byla zpráva vedoucího tajemníka OV KSČ Čestmíra Fremra.⁴⁹

3.1.1 Projev Čestmíra Fremera (vedoucí tajemník OV KSČ)

Čestmír Fremer zahájil svůj výstup takto: *„Naše okresní konference se schází k jednání v době vysoké aktivity celé strany, kdy probíhá*

⁴⁸ Tamtéž, s. 53.

⁴⁹ SOKA K.Vary, f. OV KSČ Karlovy Vary, kart. 3, inv.číslo 18. Zápis o průběhu konference ve dnech 16.-18.3.1968, s. 54-57.

*diskuse o závažných otázkách o metodách práce strany.*⁵⁰ Přednesl ostatním členům zprávu okresního výboru obsahující celkové shrnutí k činnosti a k výsledkům okresní organizace za období mezi konferencemi. Poslední okresní konference se konala 26. - 27. března 1966.⁵¹ Fremer se vyjádřil k lednovému plénu ÚV KSČ a přijatá opatření říjnového, prosincového a lednového pléna ÚV KSČ označil za historická. Věnoval se také otázkám práce strany v oblasti ideologie, školství, průmyslu a zemědělství. Kritizoval domácí média, protože o změnách ve vedení strany se členové pléna OV dozvěděli ze zpravodajství zahraničních agentur, předmětem kritiky se stal i široce rozvětvený státní aparát. Demokratizační program evidentně podporoval: *„Proto půjde teď o to, abychom se zamýšleli nad veškerou svojí činností, hledali a odstraňovali všechno, co by se procesu realizace závěrů XIII. sjezdu a závěrům lednového pléna bránilo.*“⁵² Dle něj mohl OV hodnotit situaci tak, že Karlovarsko stojí za demokratizačním procesem a chce mu také svým dílem přispět.

Ve zprávě se objevuje volání po odstranění kořenů administrativně direktivního centralismu, aby činnost strany nebyla směřována s činností státních či hospodářských orgánů: *„...aby nenahrazoval, ale vedl komunisty k zajišťování politiky strany bez direktivních příkazů a směrnic. Je třeba rozlišovat mezi volenými orgány a aparátem strany, aparát strany nemůže v žádném případě nahrazovat komunisty pracující v hospodářských, státních nebo společenských orgánech.*“⁵³

Fremer také vyjádřil netrpělivost nad očekáváním Akčního programu KSČ a požadoval stanovení jasného funkčního období všech funkcionářů, aby docházelo k přirozené obměně. Poukazoval na to, že se členská základna od poslední konference zvýšila pouze o 47 členů. Vedle stranických otázek se věnoval i ekonomickým problémům okresu, ovšem

⁵⁰ Tamtéž, s. 60.

⁵¹ Většina účastníků se domnívala, že zpráva za volební období 1966-1968 je příliš obsáhlá a nebyl dostatek času k jejímu nastudování. Tamtéž, s. 10.

⁵² Z poznámek J. Nedvěda. Archiv autora.

⁵³ Tamtéž.

takřka většinou jen v obecné rovině, za což se v následné diskuzi snesla na jeho hlavu ostrá kritika z řad delegátů. Těm se především nezamlouvala nekonkrétnost v postojích k prosincovému plénu ÚV KSČ a nedostatečná sebekritika. Závěrem se vyslovil proti dosavadnímu systému, který vede k průměrnosti a podprůměrnosti a tím podlamuje iniciativu občanů.⁵⁴

3.1.2 Projev Jana Pelnáře (zástupce ÚV KSČ)

Po Fremerovi se k řečnickému pultu postavil pověřenec ÚV KSČ Jan Pelnář, přímý účastník zasedání ÚV KSČ. „*Byl jsem pověřen ÚV KSČ seznámit účastníky konference s jednáním prosincového a lednového pléna ÚV KSČ.*“⁵⁵ Dokázal si získat sympatie delegátů svým souhlasným stanoviskem k plénům ÚV a podporou progresivního směru ve straně. Následovala diskuse o nutnosti rozdělení nakumulovaných funkcí. Problémy však nevytvářely dle Pelnáře ani tak jednotlivé osoby, jako spíš metody práce. Nejednalo se o ohrožení linie strany po XIII. sjezdu, ale o nemožné metody ve státě, straně a dalších orgánech. Objevily se i rozpory v předsednictvu ÚV, kde se projevil rozkol mezi zastánci obrody a zastánci starého směru. Pelnář také zmínil nebezpečí plynoucí z všeobecných útoků proti straně, armádě, pracovníkům ministerstva vnitra. Řešení nabízel konkrétní diskusí o konkrétních lidech a nabádal k soudružskosti. Smyslem Akčního programu podle něj nebylo formulovat konkrétní úkoly, ale zásadní politický pohled na současnou etapu a její potřeby. Měla se stát jakýmsi nástupem k řešení veškerých problémů.

Hovořil o zaměření Akčního programu na další rozvoj socialistické demokracie, na otázky politického systému a řízení naší společnosti. To bylo nezbytné pro zajištění podmínek pro širokou aktivitu. Dělníci, inteligence a rolníci byli socialistické skupiny vyspělé natolik, že jejich účast na tvorbě komunistických rozhodnutí se musí podstatně zvýšit. To byla vůdčí idea, z níž Akční program vycházel při vytyčování dalšího

⁵⁴ SOKA K.Vary, f. OV KSČ Karlovy Vary, kart. 3, inv.číslo 18. Zápis o průběhu konference ve dnech 16.-18.3.1968. Zpráva volební komise pro okresní konferenci KSČ v Karlových Varech, s. 61-67.

⁵⁵ Tamtéž, s. 109.

rozvoje socialistické demokracie.

*„Jednou ze základních otázek politického systému naší společnosti je vztah mezi stranou a státem.“*⁵⁶ Podle Pelnáře bylo třeba skončit se současnou praxí, kdy stranické orgány nahrazovaly a zaměňovaly orgány státní, orgány hospodářského řízení i orgány společenských organizací. Tvrdil, že stát musí být základnou pro daleko všestrannější rozvoj osobnosti. *„Musíme vypracovat promyšlenou koncepci rozvoje demokratických práv a svobod např. svobody projevu, pohybu, svobody shromažďování a spolčování s cílem, aby se pracující mohli sdružovat skutečně dobrovolně a obhajovat své skutečné zájmy. Strana bude řešit dodržování všech ústavních a zákonných práv a svobod osobnosti.“*⁵⁷ Společenské organizace měly být napříště založeny na principu dobrovolného členství a aktivity. Členové si sami měli vybírat své funkcionáře. Tyto zásady se bylo nutné uplatňovat zejména v ČSM, aby se jednalo o organizaci, jež je skutečnou představitelkou zájmů mládeže.

Mládeži nemělo být nadále znemožňováno studium: *„Chceme, aby na středních i vysokých školách mohla studovat všechna mládež, která pro to má předpoklady, neboť vzdělání nelze chápat jako přípravu k určitému povolání, ale jako prostředek zvyšování celkové vzdělanosti a kulturní úrovně člověka.“*⁵⁸ Zdůrazňoval zlepšení učitelského sboru a celkových poměrů ve školství. Vyjádřil podporu kultuře a umění, jejíž úroveň je také zapotřebí zvýšit, tzn. svobodu umělecké tvorby a lepší ekonomické zabezpečení. Proklamoval stranickou snahu střežit a ochraňovat svobodu umělecké a vědecké tvorby i právo na zpřístupnění uměleckých a vědeckých děl, taktéž že strana respektuje právo umělce na volbu vztahů ke společenským úkolům i na volbu uměleckých prostředků.

Dále se například vyjádřil k soudům - bude třeba posílit jejich úlohu

⁵⁶ Tamtéž, s. 118.

⁵⁷ Tamtéž, s. 118-119.

⁵⁸ Tamtéž, s. 122.

a záruky jejich nezávislosti, měly by být nezávislé na politických činitelích i místních vlivech a vázány pouze zákonem. Proto je nutné v krátké době přistoupit i k rehabilitacím všech nezákonně postižených občanů. Měla by vzniknout taková pravidla, která umožní nezbytnou obměnu kádrů⁵⁹

Co se týče změn ve výrobě, Pelnář hovořil o vyšší samostatnosti socialistických podniků, které ponесou hlavní zodpovědnost i rizika podnikání. Přišel i s některými náměty, jak zlepšit činnost ÚV. Požadoval, aby ÚV plnil poslání nejvyššího stranického orgánu, aby vymezil funkce a vzájemné vztahy předsednictva, sekretariátu, komisí, oddělení ÚV. Příčiny deformací tkví v překonaných a nesprávných představách a snahách hlídat každý mocenský a řídicí orgán a zavazovat nižší stranické organizace k plnění řady dílčích rozhodnutí. Falešnou se stala představa, že ideová a akční jednota strany je neslučitelná s výměnou názorů, s rozdílným hlasováním a kritikou stranické politiky vedoucích funkcionářů. Žádal, aby se strana a ÚV staly otevřeným organismem, do něhož proudí zájmy a potřeby pracujících, nejnovější vědecké poznatky, a v němž se cílevědomě a realisticky vytvářejí předpoklady pro dodržování leninských norem. Co se týče demokratizace života strany, zvláštní důraz byl kladen na vypracování jednacího řádu. Ten měl zabezpečit takové ovzduší v ÚV, které umožní naprostou a úplnou svobodu projevu, kritiky, tvůrčího střetávání názorů a různých variant řešení. Kritizoval fakt, že veškerá usnesení ÚV byla automaticky pokládána za dokonalá a byla vesměs chápána mechanicky.⁶⁰

V neposlední řadě si vyjádřil i k samotným Karlovým Varům. Karlovy Vary kromě svých revolučních a pokrokových tradic jsou také místem, kam zajíždí na léčení lidé ze zahraničí, a proto jsou jakousi výkladní skříní socialistického zřízení a poznatky hostů ovlivňují lidi za hranicemi. *„Bude proto záležet na vás, soudružky a soudruzi, jak nové směry přijaté lednovým zasedáním ÚV naší strany budete uvádět v*

⁵⁹ Tamtéž.

⁶⁰ Tamtéž, s. 133.

život.⁶¹ Jak se duch lednového pléna projeví v Karlových Varech, bude pro zahraniční hosty měřítkem celé země. Zároveň také podle kvality skla a porcelánu a jiných exportních výrobků budou v cizině posuzovat schopnosti našich lidí a celé výroby našeho státu.

3.2 17. března 1968

Po oficiálních zprávách a referátech byla zahájena diskuze. Ta pokračovala celou neděli. Jedni z prvních, kteří se přihlásili do diskuze byli K. Neumann, E. Rom a V. Bartůněk ze školských organizací a J. Navara za Karlovarský symfonický orchestr (KSO). Tito muži patřili k největším zastáncům polednového vývoje na Karlovarsku. První na řadě byl Karel Neumann (ředitel 5. ZDŠ v Ostrově), jenž hned v úvodu vytýká pracovníkům aparátu pozdní zaslání dokumentů ke konferenci.⁶² Jako ředitel se také ostře ohradil vůči zprávě, která tvrdila, že školy jsou vybaveny a většina jeho příspěvku se týkala mládeže a školství.⁶³ Nelíbilo se mu malé množství zástupců kultury a dělníků na kandidátce OV, proto žádal její přepracování.⁶⁴

Diskutující delegáti se pozastavili u zprávy k činnosti okresní stranické organizace za uplynulé období. Byli nespokojení, protože zpráva byla pouze jakýmsi statistickým výkazem převážně úspěchů a byla sestavována podle starých praktik. Ve zprávě vůbec nebyl zohledněn duch demokratizačního procesu, jenž hýbal jak společností, tak i stranou.

Pokračuje Jiří Navara: *„...je rozhodně milou novinkou skutečnost, že jsme ji (zprávu) dostali alespoň několik dní předem, ale tím spíš pro nás v organizaci KSO bylo nemilé, že obsah zprávy za touto pokrokovou formou očividně pokulhává. Zpráva poctivě vypočítává, co bylo vykonáno na tom kterém úseku činnosti, bohužel ale nikde není patrné, že by se*

⁶¹ Tamtéž, s. 134.

⁶² „Mohu tedy říci, že přes veškerou snahu se nám nepodařilo je prostudovat s takovou péčí, kterou by zasloužily.“ Tamtéž, s. 135.

⁶³ Specializované učebny, laboratoře aj. Tamtéž.

⁶⁴ Tamtéž, s. 140-143.

*pokoušela o hlubší hodnocení politické činnosti OV, právě ve světle posledních zasedání ÚV, či snad dokonce o skutečně upřímný, sebekritický pohled na práci OV, jeho předsednictva a jeho jednotlivých členů.*⁶⁵ Dodal, že doufal alespoň v to, že se k této problematice vyjádří vedoucí tajemník Fremer. Nedočkal se ani toho. Stejně jako jeho předchůdce Karel Neumann postrádal v kandidátce některé profese – zemědělce, kulturní pracovníky, učitele, lékaře, umělce.

Nejvýraznější a zároveň nejkritičtější byl E. Rom (4. ZDŠ Ostrov). Vyzval volební komisi k pečlivému zvážení činnosti vedoucího tajemníka a tajemníků. Podle něj měla volební komise posoudit, zda tito tajemníci mají ve svých funkcích zůstat i nadále a doporučil okresní konferenci nedat na základě zprávy o činnosti OV absolutorium. Opřel se do neschopnosti okresního výboru kvůli tomu, že nedokázal zorganizovat žádnou mimořádnou politickou akci na podporu lednového pléna ÚV KSČ. Také odsoudil fakt, že mnozí představitelé OV KSČ argumentovali nedostatkem informací, protože stranické organizace na tom nebyly lépe než okresní výbor a přesto dokázaly své stanovisko vyjádřit daleko rozhodněji. Nabádal ostatní soudruhy, aby byli sami vůči sobě kritičtější – hodnotit nejen druhé, ale i sebe.⁶⁶

Delegát Karban (Karlovarský porcelán, Stará Role) prohlásil, že předložená písemná zpráva neodpovídá výsledkům prosincového a lednového pléna ÚV KSČ, nevysvětluje současné problémy v práci strany v naší okresní organizaci a je převážně popisným materiálem bez důkladného politického rozboru hospodářských výsledků. Domníval se, že složení okresního výboru neodpovídá novým úkolům strany. Vyjádřil obavy z toho, že složení OV KSČ, jak bylo delegátům předloženo, znovu povede k jednostrannému pohledu OV na řešení nových úkolů ve straně, že povede k zúžení práce kontroly komunistů ve vedoucích

⁶⁵ Tamtéž, s. 138.

⁶⁶ „Současné období je důkazem, jak deformovány a potlačovány byly principy vnitrostranické demokracie, jak nežádoucí byla kritika zdola..., měli bychom mít spíše obavy z toho, aby kritika ve straně zase po nějakém čase neumlkla. To myslím, že je větší nebezpečí než to, jestli mi nějaká paní řekne o slovo víc než by říci měla.“ Tamtéž, s. 140-143.

hospodářských funkcích i ve státních orgánech. Nelíbil se mu ani malý počet navrhovaných dělníků z průmyslových podniků okresu.⁶⁷

Svémi názory do diskuze chtělo přispět přes 60 delegátů a to byl také důvod, proč se celá konference o den protáhla. Diskutující věnovali svoji pozornost hlavně kritice kandidátky nového okresního výboru. Dle jejich názorů v ní bylo málo dělníků, zemědělců a techniků, žádný lékař nebo zástupce kulturní instituce. Volební komise shromáždila celkem 116 písemných připomínek. Většinou zamítaly hromadění hospodářských a stranických funkcí, proto také žádali, aby byla sestavena nová kandidátní listina členů a kandidátů okresního výboru. Celá řada účastníků nepodporovala opětovné navržení dosavadních tajemníků. Obávali se totiž, že tito členové OV, jež jsou zvyklí vést stranické organizace direktivními metodami, nebudou schopni obratně řídit svou práci v nových podmínkách.⁶⁸

Delegát B. Kohout (ZO KSC ZDŠ Maxima Gorkého, K. Vary) poznamenal: *„Důležitým požadavkem a cílem komunistických stran je požadavek demokratizace.“*⁶⁹ Ten nebyl plněn při volbách ve vyšších stranických orgánech, což jasně ukazoval návrh nové kandidátky. *„Podíváme-li se na jména obsažená na kandidátce, vidíme, že ve většině zde zůstávají soudruzi staří, kteří jsou voleni mnohde již poněkolikáté. Bohužel musí právě tito soudruzi jistě také nést plnou zodpovědnost za případné chyby a nedostatky a měli by především sami sebekriticky uvážit své další setrvání v daných funkcích, přijmout kritiku, která se k nim vztahuje.“*⁷⁰

Většina účastníků diskuze kritizovala nečinnost stranických orgánů vůči připomínkám základních organizací. Delegát O. Gubič (ZO Stráž – Tiskárny K.Vary): *„A pak kritických připomínek na naší výroční členské*

⁶⁷ Tamtéž, s. 144

⁶⁸ Stráž míru, roč. 23 (1968), č. 13, s. 1.

⁶⁹ SOkA K.Vary, f. OV KSC Karlovy Vary, kart. 3, inv.číslo 18. Zápis o průběhu konference ve dnech 16.-18.3.1968, s. 184.

⁷⁰ Tamtéž.

schůzi nebylo málo. Hovořilo se k práci ÚV v souvislosti s informovaností členstva, že by si měl náš nejvyšší orgán uvědomit, že zvláště v západočeském pohraničí a mimo to dvojnásob v lázeňských centrech, je třeba rychlé vnitrostranické informovanosti o všem, co je pro stranu a stát důležité, protože zde více, než kde jinde má vliv západní propaganda prostřednictvím rozhlasu a zvláště televize.“⁷¹ Kritizoval, že na členských schůzích nevymizel doposud kult osobnosti: „jestliže bude toto odstraněno, pak se bude také více a otevřeně hovořit.“⁷²

Přítomní delegáti upozorňovali na fakt, že od ledna neuspořádal okresní výbor žádnou akci pro podporu pléna ÚV. Tvrdili, že základní organizace v tomto směru podnikly více než okresní orgán a okresní aparát strany. Mnozí se ve svých příspěvcích nebáli otevřít problematiku padesátých let. Nejvýraznějším řečníkem byl Dr. Zdeněk Braun – tehdejší okresní prokurátor a člen třetí rehabilitační komise. Jasně ukázal, že ve skutečnosti o všech procesech rozhodovaly orgány strany a státní bezpečnosti. Soudy jejich formální rozhodnutí jen potvrzovaly.⁷³

Delegát Z. Braun (Prokuratura K. Vary): *„Minulý systém práce měl svého nositele – stranickou mašinerii, kterou neztotožňuji s aparátem. Systém mimo mašinerie potřeboval i moc. Vytvořil si ji v justici. Bezpečnost, prokuratura, soud. Podle Stalinovy teze o zosťřování třídního boje je povinností strany odhalovat třídní nepřátele a likvidovat je. Justice měla být nositelem a vykonavatelem tohoto třídního boje. Byla to oficiální stranická linie.“⁷⁴*

Jak již bylo zmíněno, pozornost byla věnována také otázkám ekonomiky, školství a kultury. Dokonce se mezi účastníky objevily myšlenky, že by bylo nejlepší, svolat mimořádný sjezd a tím zjistit, kdo

⁷¹ Tamtéž, s. 253.

⁷² Tamtéž.

⁷³ Třetí rehabilitační komise ÚV KSČ měla v té době prostudováno už 123 tisíc stran dokumentů o politických procesech padesátých let a jejich pochybných justičních praktikách. Monika 63 nebo Stráž míru, roč. 25 (1990), č. 7, s. 1.

⁷⁴ Stráž míru, roč. 23 (1968), č. 15, s. 1.

může za neinformovanost z ÚV. Byly zde ale i požadavky na zveřejňování rozpočtu strany a odborů, na volbu funkcionářů pouze na dobu určitou, na snížení stranického aparátu na všech úrovních, na urychleném vypracování Akčního programu, na dokončení rehabilitačního procesu. Dokonce se vyskytl i požadavek, „*aby byl znovu ustaven ústavní soud na ochranu ústavy a v ústavě byla zakotvena Charta lidských práv.*“⁷⁵

V podvečer 17. března se dopracovala volební komise k závěru a to po téměř dvanáctihodinovém jednání. Výsledek šokoval nejen předsednictvo KV KSČ ale i ty, kteří nebrali silící hlasy o nutné změně příliš vážně. Nebyl zvolen nikdo z favorizovaných kandidátů. Na volební kandidátce totiž nebylo jak jméno vedoucího tajemníka OV KSČ Č. Fremra, tak ani jména ostatních tajemníků. Zpráva volební komise hovoří takto: „*Komise projednala každou připomínku, zvláště všechny návrhy pečlivě zvážila, projednala ostatní podkladový materiál a návrh kandidátky z těchto hledisek:*

- 1. Drtivá většina názorů delegátů odsuzovala způsob přípravy konference a charakterizovala ji jako přípravu ve starém duchu, neodpovídající obrodnému procesu po prosincovém a lednovém plénu.*
- 2. K samotným návrhům na nové složení OV KSČ vyjádřila naprostá většina připomínek delegátů nesouhlas s tím, že na kandidátce byly v neúměrném počtu kumulovány politické a hospodářské funkce a funkce ve státním aparátu. V návrhu byl jen nepatrný počet pracujících ve výrobě.*
- 3. Velký počet delegátů projevil ve svých připomínkách jmenovitý nesouhlas s kandidaturou určitých soudruhů.*“⁷⁶

Nejvíce času, úvah a posuzování věnovala komise hodnocení činnosti vedoucího tajemníka OV KSČ. Po zaujetí zdůvodnění osobního

⁷⁵ SOKA K.Vary, f. OV KSČ Karlovy Vary, kart. 3, inv.číslo 18. Zápis o průběhu konference ve dnech 16.-18.3.1968, s. 198.

⁷⁶ SOKA K.Vary, f. OV KSČ Karlovy Vary, kart. 3, inv.číslo 18. Zápis o průběhu konference ve dnech 16.-18.3.1968. Zpráva volební komise pro okresní konferenci KSČ v Karlových Varech, s. 245.

stanoviska každého svého člena došla komise k závěru: nedoporučit za členy nového OV KSČ dosavadního vedoucího tajemníka Č. Fremra a tajemníky M. Bešťákovou, A. Husičku a F. Nováka. Důvodem tohoto rozhodnutí bylo především zvážení jejich činnosti po lednovém zasedání pléna ÚV KSČ.⁷⁷ Stanovisko komise bylo předneseno delegaci ÚV a KV KSČ a projednáno s vedoucím tajemníkem Č. Fremrem. Závěrem považuje komise za nutné upozornit delegáty, že pokud jsou názoru, aby Č. Fremer byl volen za člena nového OV KSČ, mají možnost napsat jeho jméno na kandidátku.⁷⁸

3.3 18. března 1968

V pondělí 18. března se konal poslední den konference. Všichni tajemníci OV KSČ dostali prostor, aby mohli obhájit svá předešlá stanoviska. Bohužel pro ně již nikoho přesvědčit nedokázali. I přes jistou sebekritičnost zdůrazňovali spíše své osobní zásluhy. Fremer se hájil tím, že ve straně pracuje již 23 let, má podíl na měnové reformě, na kolektivizaci na Domažlicku a nikoho do kriminálu neposlal. Přál si, aby byl ještě doplněn na kandidátku stejně jako ostatní tajemníci. Kál se, že do Karlových Varů nesvolal velký aktiv a že za špatnou situaci týkající se informovanosti nemůže, neboť sám dobře informován nebyl.⁷⁹ Bylo již však pozdě na to, aby se mohly názory účastníků konference jakkoliv změnit. V tajné volbě se jen potvrdilo to, co již dříve bylo řečeno. Delegáti nezvolili nikoho z dosavadních tajemníků.⁸⁰ Ani většina ostatních navrhovaných členů se zvolení nedočkala.⁸¹ Hlavním důvodem jejich opětovného nezvolení bylo vyčkávací stanovisko k lednovému plénu ÚV

⁷⁷ Podle výpovědi M. Syrového o nezvolení stávajících kandidátů rozhodovala zákulisní jednání. Z rozhovoru Jana Nedvěda s M. Syrovým z 23. 4. 2013.

⁷⁸ SOKA K. Vary, f. OV KSČ Karlovy Vary, kart. 3, inv. číslo 18. Zápis o průběhu konference ve dnech 16.-18.3.1968. Zpráva volební komise pro okresní konferenci KSČ v Karlových Varech, s. 247.

⁷⁹ Tamtéž, s. 261-266.

⁸⁰ Členové a kandidáti nově zvoleného okresního výboru získali v průměru 95,7 procenta (tj. ze 455 platných hlasovacích lístků získal průměrně jeden kandidát 430 hlasů). A. Č. Fremer, A. Husička, F. Novák a M. Bešťáková získali od 81 do 25 hlasů. Stráž míru, roč. 23 (1968), č. 13, s. 1-2.

⁸¹ Z 49 členů a kandidátů starého výboru zvolili delegáti 28 členů a kandidátů nového OV KSČ a 21 členů a kandidátů bylo doplněno nových. SOKA K. Vary, f. OV KSČ Karlovy Vary, kart. 3, inv. číslo 18. Zápis o průběhu konference ve dnech 16.-18.3.1968, s. 5.

KSČ. I přes všechny tyto výtky byli odstupující členové OV a OKRK KSČ odměněni za své zásluhy a obětavost v uplynulém období potleskem a poděkováním. K tomu bylo vydáno stanovisko, jež bylo zveřejněno ve Stráži míru: *„Volební a návrhová komise se usnesly upřímně poděkovat všem odstupujícím členům OV a OKRK KSČ za obětavost, s níž vykonávali svěřené funkce v uplynulém období. Přáli bychom si, aby všichni odstupující členové OV a OKRK přijali průběh konference a volbu nových členů jako objektivní proces výměny voleného okresního orgánu při současné změně stylu stranické práce.“*⁸² V závěru měl ještě jednou slovo Jan Pelnář. Podle jeho názoru *„konference prokázala jasnou progresivnost, kterou KV i ÚV KSČ jistě uvítají.“*⁸³

V závěrečné rezoluci se všichni členové postavili za obrodny proces ve straně a vyslovili plnou podporu progresivním silám v ÚV KSČ, i souhlas se zásadami Akčního programu, jak je s ním seznámil Jan Pelnář. Delegáti považovali za samozřejmé upevňování spojení se SSSR a ostatními socialistickými zeměmi a dělnickými stranami. Uvítali změny v kádrové politice, které byly provedeny v aparátu strany i ve vládě. Žádali svolání mimořádného sjezdu strany, který by zvolil nový ÚV KSČ a upevnil tak pozice progresivních sil. Doporučili také odložení termínu voleb do národních výborů a vyjádřili svůj dík novinářům, pracovníkům rozhlasu a televize za jejich pomoc obrodnému procesu po lednovém plénu. Schválené usnesení již plně odpovídalo Akčnímu programu, nabádalo jak postupovat po jeho schválení – mj. do dvou měsíců rozpracovat na podmínky okresu, uspořádat celookresní besedu k jeho objasnění s pozvanými zástupci ÚV.⁸⁴

3.4 Pavelka do čela OV KSČ

Dne 18. března se v průběhu konference konalo první zasedání nově zvoleného OV KSČ za účasti 35 členů OV KSČ, 9 kandidátů OV

⁸² Stráž míru, roč. 23 (1968), č. 13, s. 2.

⁸³ SOkA K.Vary, f. OV KSČ Karlovy Vary, kart. 3, inv. číslo 18. Zápis o průběhu konference ve dnech 16.-18.3.1968, s. 337.

⁸⁴ Stráž míru, roč. 23 (1968), č. 13, s. 2.

KSČ a nově navrhovaného předsedy OKRK Makovce. Přítomni byli i Jan Pelnář a L. Kořalka. Velké překvapení nastalo při volbě okresního tajemníka strany. Nebyl zvolen nikdo z favorizovaných kandidátů.⁸⁵ V čele stanul Leopold Pavelka, jenž byl jednomyslně zvolen na úkor dosavadního tajemníka Č. Fremra, kterého volební komise delegátům výslovně nedoporučila, stejně jako ostatní tři uchazeče z řad tajemníků okresního výboru. Nejvážnějším konkurentem byl Antonín Hrotek, který svůj hlas dal právě Pavelkovi. Předsedou OKRK se stal Karel Makovec. V prvním Pavelkově projevu, ve kterém se mimo jiné představil, zazněl návrh, aby další členové a tajemníci předsednictva OV byli zvoleni dodatečně na následujícím plénu OV KSČ. Návrh byl přijat.⁸⁶

Leopolda Pavelku, dosavadního předsedu ZO KSČ podniku Restaurace, nám blíže představuje Stráž míru z 26. března: *„Soudruh Pavelka se narodil 15. 9. 1922 v rodině armádního důstojníka. V r. 1941 ukončil maturitou studia na gymnasiu, téhož roku byl zatčen (gestapem za účast v levicovém hnutí) a po propuštění v r. 1942 totálně nasazen. Od počátku r. 1944 žil v ilegalitě jako funkcionář odbojové skupiny Předvoj. Členem KSČ je od r. 1945 a až do roku 1953 pracoval jako organizační tajemník a vedoucí tajemník v Jihlavě, Gottwaldově a v Karlových Varech (zde žije od roku 1953). V ovzduší kultu osobnosti byl stíhán a vyloučen ze strany. V roce 1965 byl rehabilitován a bylo mu vráceno členství, okamžitě se zapojil do stranické práce v ZO KSČ.“*⁸⁷

Důležitá byla obměna mnoha kádrů na vysokých postech - a také nově přijatý program. Ten již nápadně odpovídal Akčnímu programu, který byl přijat až několik týdnů poté. Myšlenky této „revoluční“ konference se rychle začaly šířit celým krajem.

⁸⁵ K tomuto Pelnář poznamenal: *„My jsme včera po jednání konference zajeli do Plzně, kde jsme požádali soudruhy z KV, aby bylo svoláno mimořádné předsednictvo, které se sešlo. Tam jsme informovali o situaci, že dosavadní funkcionáři asi nebudou zvoleni, že bude nutno udělat taková opatření, aby to bylo v souladu OV s KV.“* SOKA K. Vary, f. OV KSČ Karlovy Vary, kart. 17, inv. číslo 45. Zápisy ze zasedání pléna OV KSČ. 1.zasedání pléna 18.3.1968, s. 12.

⁸⁶ Tamtéž, s. 18.

⁸⁷ Stráž míru, roč. 23 (1968), č. 13, s. 1.

3.5 Podpora vojenského útvaru

V této době již za progresivními silami stojí i komunisté z vojenského útvaru 8038 a celý městský výbor KSČ. Ze své členské schůze v celoštábní organizaci zaslali redakci Stráže míru obsáhlý dokument, z něhož redaktoři vyjmuli: „Každý chceme v našich podmínkách udělat vše pro to, aby progresivní myšlenky nebyly umlčeny starými metodami práce stranického aparátu. Věříme, že zdravé klima ve straně, které se po lednovém plénu tak spontánně vytváří a které ovládlo naši stranu i celou naši společnost, vytváří ty nejlepší předpoklady, aby na příštím plenárním zasedání ÚV KSČ se mohly progresivní síly opřít o širokou podporu stranických řad při prosazování všech progresivních myšlenek v chystaném akčním programu. Současně vyslovujeme nespokojenost se stále opakující nedostatečnou informací základních stranických organizací a komunistů, která se projevila i v období po prosincovém a lednovém plénu.“⁸⁸ Zároveň také odsoudili jednání generála Šejny a pozastavili se nad jeho závratně rychlou vojenskou kariérou.⁸⁹

3.6 Resumé konference

Zpráva mandátové komise uvádí, že se konference účastnilo 489 delegátů s tzv. hlasem rozhodujícím, 43 delegátů s tzv. hlasem poradním a k tomu navíc 69 hostů.⁹⁰ Se společnými požadavky vystoupili během diskuze dělníci se zástupci kulturní fronty. Chvilími se diskutovalo tak

⁸⁸ Stráž míru, roč. 23 (1968), č. 12., s. 1.

⁸⁹ Tamtéž. Šejna nedostudoval gymnázium, pracoval jako dělník, od roku 1946 v KSČ, v roce 1954 se stal poslancem Národního shromáždění, zpronevěra většího množství osevniho semena jetele a vojtěšky – proto „semínkový generál“, machinace s prodejem ojetých armádních aut, v únoru 1968 emigroval, azyl v USA a do roku 1976 zde pracuje pro CIA. <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/192945-seminkovy-general-sejna-podvodnik-ci-politicky-uprchlik/> Vyhledáno 15. 4. 2013.

⁹⁰ Nejvíce byla zastoupena střední generace (31-50 let) – 332 delegátů. Tito delegáti usilovali o změny v okresní organizaci KSČ nejvíce. Pouze 7 delegátů bylo mladších jak 26 let a 24 delegátů bylo starších než 60 let. Téměř 44% účastníků patřilo ke skupině technicko-hospodářských pracovníků. Zhruba polovinu delegátů tvořila inteligence, 225 účastníků mělo středoškolské a vysokoškolské vzdělání - z toho 54 učitelů nebo ředitelů škol, kteří patřili ke stoupencům nejprogresivnějších sil. 246 delegátů bylo ve straně déle jak 20 let, u 144 delegátů nepřesáhla délka členství ve straně 10 let Podrobněji Zpráva mandátové komise. In: SOkA K. Vary, f. OV KSČ Karlovy Vary, kart. 3, inv. číslo 18. Zápis o průběhu konference ve dnech 16.-18.3.1968. Zpráva mandátové komise, s. 280-282.

bouřlivě a emotivně, že hovořilo více delegátů najednou. Některé vzešlé návrhy nebyly proto zcela jasné. Dalo by se říci, že nikdo nebyl na takové demokratické jednání připraven a z toho právě plynula zmiňovaná chaotičnost a emotivnost. Objevil se zde však i názor, že na konferenci byla demokracie potlačena nebo že volební komise je klikou, která chce konferenci rozbít. Tyto hlasy byly však ojedinělé, nepodložené a bez podpory.⁹¹

Díky své otevřenosti a demokratičnosti vzbudila konference nebývalý zájem veřejnosti. Měla také pozitivní vliv na následující stranické a odborářské schůze – ty pokračovaly v duchu otevřenosti a kritičnosti. Schválené dokumenty a závěry z Karlovarska převyšovaly závěry ostatních konferencí v kraji. I KV KSČ oceňoval, jakým způsobem si soudruzi na Karlovarsku vybrali „představitel s přirozenou důvěrou“, jež zastávají proreformní postoje.⁹²

⁹¹ HYNA, A., *Okresní konference*, s. 81-82.

⁹² HYNA, A., *Československá krize 1967-1970 a západní Čechy*, ZČU, Plzeň 2001, s. 37.

4 Dění po konferenci

Březnová konference měla samozřejmě na následující dění v Karlových Varech a celém okrese nezanedbatelný vliv. Nebývalou aktivitu začaly vyvíjet stranické organizace. Probíhalo více schůzí, které se často protahovaly, což bylo do této doby velice neobvyklé. Výměna názorů k aktuálním politickým a společenským problémům byla daleko otevřenější a také účast na schůzích byla o poznání vyšší.⁹³

4.1 Schůze rady Městského národního výboru

Již v pondělí 25. března se uskutečnila mimořádná noční schůze rady Městského národního výboru (MěstNV) v Karlových Varech. Projednávalo se uplatňování zásad prosincového a lednového pléna ÚV KSČ v práci výboru. Panovaly totiž obavy z kritiky funkcionářů a z ne příliš velké akceschopnosti rady k právě probíhajícímu celospolečenskému procesu. Ve svém stanovisku zveřejněném ve Stráži míru se členové MěstNV plně stavěli za stanoviska Dubčeka, Šika, Smrkovského, Špačka a dalších. Naopak nesouhlasili se stanovisky Novotného, Lenárta, Chudíka, Vaculíka, Lomského a dalších. Pokládali za nutné, aby i ostatní členové ÚV KSČ – pokud tak již neučinili, vyjádřili před celou stranou jednoznačně svůj postoj k probíhajícímu procesu. Požadovali také, aby delegáti účastníci se krajské konference v Plzni zjistili stanovisko vedoucích pracovníků, konkrétně Františka Kuby, člena ÚV KSČ, který se na prosincovém a lednovém plénu vůbec nevyjádřil.⁹⁴ Ten se však 23. března na mimořádném plenárním zasedání KV KSČ vzdal své funkce a ve svém projevu mimo jiné řekl: „*Přihlašuji se k nedostatkům, na nichž nesu svůj podíl, hlavně pokud jde o přípravu a průběh okresní konference strany v Karlových Varech.*“⁹⁵

⁹³ FIDLEROVÁ, A., Rok 1968 v Karlových Varech. In: Historický sborník Karlovarska VI, SOkA Karlovy Vary, 1998, s. 229.

⁹⁴ Stráž míru, roč. 23 (1968), č. 13, s. 2.

⁹⁵ Pravda, 24. 3. 1968, č. 72, s. 1.

4.2 Schůze pléna okresního výboru

Další schůze nově zvoleného OV KSČ v Karlových Varech se konala 27. března. Přítomno bylo 37 členů, 11 kandidátů OV KSČ, předseda OKRK Makovec, za KV KSČ Karda a za ÚV KSČ Richter. Ve Stráži míru se k tomuto zasedání můžeme dočíst o dvou hlavních úkolech, které členové a kandidáti schůze projednávali: „Volbu předsednictva a tajemníka a zásady práce aparátu“, jenž předkládal L. Pavelka. Z pléna OV KSČ bylo tajnou volbou zvoleno devítičlenné předsednictvo ve složení: Leopold Pavelka, Jaroslav Bobek, Ladislav Braun, Antonín Brožíček, Antonín Hrotek, Jaroslav Novák, Jiří Navara, Ladislav Švadlenka a Ladislav Valášek.⁹⁶ Do funkce tajemníka ideologického úseku OV KSČ byl zvolen jednomyslně dosavadní pracovník ideologického oddělení OV Miloš Doubek. *„Volba pouze jednoho tajemníka proti dosavadním třem souvisí s novým projektem aparátu OV, v němž budou zrušena dosavadní resortní oddělení. Proto se dosavadní resortní instruktorský sbor sloučí v jednu univerzální složku.“*⁹⁷ V novém předsednictvu již měli značnou převahu představitelé inteligence (technické, kulturní). Objevil se zde pouze jeden dělník.

Na programu byla na návrh vedoucího tajemníka Pavelky debata o zásadách práce OV pro následující období. Úkolem číslo 1 bylo zpracování akčního programu na podmínky okresu, dále pak příprava voleb v nových podmínkách a delegáti se také zabývali dalším uplatněním Fremra, Husičky, Nováka a Bešťákové po jejich odchodu z aparátu OV.

Všichni zástupci se shodli na tom, aby plénum pro další práci získalo široký aktiv jak komunistů, tak i nestraníků – ti měli pracovat v komisích a v odborných týmech. Také souhlasili s tím, aby se plénum co nejvíce zapojilo do agitační práce. Za nejdůležitější předpoklad pro úspěšnost nových metod a stylu práce OV považoval Pavelka všeobecnou informovanost. Jednalo se mu o informovanost nejen shora,

⁹⁶ Stráž míru, roč. 23 (1968), č.14, s. 1.

⁹⁷ Tamtéž.

ale také o názory a stanoviska základních organizací. Dle Pavelky by vrcholným orgánem strany v okrese mělo být plénum, předsednictvo pak jeho výkonným orgánem. Všichni tajemníci by měli mít stejné postavení jako ostatní členové OV KSČ. Jediný rozdíl měl být v tom, že tajemníci ponесou odpovědnost za řízení aparátu.⁹⁸

Jednotlivci z řad OV poté referovali o svých poznatcích z veřejného i stranického života v okrese a o ohlasech na okresní na okresní konferenci. Opět se objevila kritika nedostatečné informovanosti. Nadále vzrůstala aktivita stranických i bezpartijních organizací, což dosvědčovala neobvykle aktivní a vysoká účast na stranických schůzích. Volalo se i po veřejných schůzích, zejména ze strany Pedagogické školy v Karlových Varech, sanatoria Imperial a jiných míst.⁹⁹

Účastníkem zasedání byl i zástupce KV KSČ Ladislav Karda, jenž seznámil přítomné s jednáním posledního zasedání KV KSČ a s rezignací F. Kuby. Uvedl, že okresní konference v Karlových Varech byla z pohledu KV hodnocena negativně. Na Ladislava Kardu vzápětí reagoval M. Syrový: *„Nechci tě kritizovat, já tě neznám..., ale bylo by třeba, aby si soudruzi na krajském výboru uvědomili, že se podepsali na situaci, která vznikla tím, že všichni tajemníci z OV odešli, že vina krajského výboru je v tom, jak příprava konference probíhala. Víme, že vedoucí tajemník Č. Framer ukazoval, že je všechno v pořádku. Na okresní konferenci se pak ukázalo, že někteří lidé staví otázku zbytečnosti krajských orgánů, protože v rozhodující době nestáli jejich členové v čele, ale stali se brzdou informací dole.“*¹⁰⁰

V samotném závěru zasedání byli přisedící členové pléna obeznámeni s kandidaturou Ludvíka Svobody do funkce prezidenta. Sami také měli navrhnout svého delegáta, který se volby bude účastnit. V

⁹⁸ SOkA K. Vary, f. OV KSČ Karlovy Vary, kart. 17, inv. číslo 45. Zápisy ze zasedání pléna OV KSČ 1968. 2.zasedání pléna z 27.3.1968, s. 22.

⁹⁹ Pravda, 28. 3. 1968, č.75, s. 2.

¹⁰⁰ SOkA K. Vary, f. OV KSČ Karlovy Vary, kart. 17, inv. číslo 45. Zápisy ze zasedání pléna OV KSČ. 2.zasedání pléna OV KSČ z 27.3.1968, s. 25.

konečném schváleném usnesení pléna se píše: „*Plénum OV KSČ souhlasí s návrhem předsednictva ÚV na kandidaturu s. Svobody na funkci presidenta republiky. Současně informuje o mínění některých členů OV o kandidatuře s. Císaře, které odpovídá části mládeže, zvláště studující. OV schvaluje jako delegáta, který přednese tento návrh MUDr. Karla Bureše.*“¹⁰¹ Usnesení dále schvalovalo všechny uskutečněné volby a zavázalo se do měsíce připravit pro plénum OV KSČ „*návrh projektu řízení stranické činnosti v naší okresní organizaci v duchu Akčního programu...*“ a „*vyzvat svým provoláním pracující v okrese a všechny jejich organizace k plnění akčního programu okresní organizace.*“¹⁰²

4.3 Schůze pléna Městského národního výboru

Ve stejný den, tedy 27. března, se konala schůze pléna MěstNV. Zde diskutovalo 34 členů. Plénum zasedalo ještě 3. dubna, vyjádřit svůj názor chtěli i jiní členové, a tak se schůze opakovala. Diskusní doba byla zkrácena na 5 minut, aby mohl hovořit každý, kdo hovořit chtěl, což také bylo splněno. Kritizován byl především způsob práce MěstNV, rady MěstNV a komisí výboru.¹⁰³ Velké kritice byl podroben i tajemník ONV Bohumil Dobrý - bylo mu doporučeno, aby v dalších volbách již nekandidoval.¹⁰⁴ MěstNV k tomuto zasedání vydal stanovisko, ve kterém vyjádřil podporu lednovému plenárnímu zasedání ÚV KSČ a nové politické linii spočívající na demokratických zásadách, mj. se v něm píše: „*Považujeme obrodný proces za zvláště závažný v naší pohraniční oblasti, a to vzhledem ke složitému historickému, politickému, ekonomickému a kulturnímu vývoji. Cítíme se zavázáni dát volný průchod všemu pokrokovému, progresivnímu a demokratickému, neboť jsme přesvědčeni, že tento obrodný proces splňuje přání a tužby našeho lidu a je v souladu s našimi tradicemi i úlohou našeho státu v současném*

¹⁰¹ S. Richtr naznačil, že s Č. Císařem se počítá do funkce tajemníka ÚV na úsek školství a kultury. Tamtéž, s. 30-34.

¹⁰² Tamtéž, s. 34.

¹⁰³ Stráž míru, roč. 23 (1968), č. 15, s. 1-2.

¹⁰⁴ <http://www.portafontium.cz/chronicle/soap-kv/00196-mesto-karlovy-vary-1968-1> Vyhledáno 1.3.2013.

*světovém dění.*¹⁰⁵

Členové MěstNV se dále zavázali k rozvíjení Karlových Varů jakožto předního lázeňského města naší země: „*v němž najdou lidé ze všech světadílů možnost upevnění svého zdraví a přesvědčit se názorně o demokracii vyspělé socialistické společnosti.*“¹⁰⁶ Bylo zdůrazněno, že spojenecké vztahy k SSSR nebudou nikým narušeny a budou nadále prohlubovány. MěstNV podnikl kroky k rozpracování Akčního programu pro podmínky Karlových Varů, v souvislosti s tím se rozhodl přehodnotit postup a program na všech úsecích města. Členové zasedání přislíbili zajištění předvolební přípravy i vlastní volby tak, aby odpovídaly demokratickému pojetí a aby byly vytvořeny podmínky, že do orgánů MěstNV budou zvoleni takový poslanci, „*kteří mají všechny předpoklady progresivního přístupu k řešení nových náročných úkolů.*“¹⁰⁷ Výbor se obrátil i k občanům města, ti mohli zasílat připomínky a návrhy k řešení problémů společenského i hospodářského života ve městě, neboť se domníval, že „*jen vysoká a trvalá aktivita našich občanů je zárukou nového stylu práce volených orgánů národního výboru, zárukou toho, že započatý proces demokratizace bude úspěšně rozvíjen.*“¹⁰⁸ V závěru stanoviska vyjadřuje plenární zasedání přesvědčení, že specifické podmínky při budování socialismu ve spojení s demokratizací a humanismem budou respektovány, upevní jednotu obou našich národů, jednotu všech pracujících a přispějí k posílení autority ČSSR jak v mezinárodním komunistickém hnutí, tak ve světovém dění.¹⁰⁹

4.4 Aktivita jiných stranických organizací

V době mezi okresní konferencí a schůzí MěstNV se konalo mnoho (desítky) schůzí v ZO strany. Schůzí se průměrně účastnilo 80% jednajících, byly i schůze, kde nebyla zaznamenána žádná absence.

¹⁰⁵ Stráž míru, roč. 23 (1968), č. 14, s. 2.

¹⁰⁶ Tamtéž.

¹⁰⁷ Tamtéž.

¹⁰⁸ Tamtéž.

¹⁰⁹ Stráž míru, roč. 23 (1968), č. 15, s. 1-2.

Většinou se diskutovalo o lednovém plénu ÚV KSČ a o okresní konferenci OV KSČ, většinou také s kladným ohlasem. Podporovány byly i ostatní požadavky nastíněné na okresní konferenci: odložení termínu voleb, prohloubení demokratizace, spojení dělnické třídy s inteligencí v těchto snahách. Okresní konference byla oceněna pro svůj politický ráz a nikoliv ekonomický a očekávala se od ní změna stylu práce OV KSČ a větší samostatnost stranických organizací.¹¹⁰

Do obrodného procesu se chtělo zapojit stále čím dál tím více řadových členů strany a nižších funkcionářů. Okresní výbor denně přijímal mnoho dopisů, telefonátů a vyjádření delegací ze závodů. Kritizováni nebyli pouze funkcionáři OV KSČ, ale nyní již i konzervativní a dogmatictí členové z odlišných stranických orgánů či podniků. Mezi často kritizované politiky patřili tajemník ONV Bohumil Dobrý (kvůli své kádrové politice), ředitel Okresního stavebního podniku v Karlových Varech Eduard Entler (byl mu vytýkán nedobrý vztah k lidem a bylo zde mnoho žádostí na jeho odvolání).¹¹¹

4.5 Odbory

Ve druhé polovině března usilovali pracující na Karlovarsku o přehodnocení dosavadní úlohy odborů. K tomuto učinil první krok aktiv funkcionářů okresních odborových svazů Revolučního odborového hnutí (ROH) a velkých ZO v okrese, konající se 26. března v Národním domě. Jaroslav Kosnar, předseda Krajské odborové rady (KOR) a člen pléna Ústřední rady odborů (ÚRO) v úvodu svého projevu hovořil o způsobu a výsledku deformací, jimiž bylo postiženo i Revoluční odborové hnutí, referoval i o průběhu posledního plenárního zasedání ÚRO.¹¹² Aktivní účastníci aktivu jej ale přerušili a dožadovali se zahájení diskuze. Ta také byla vzápětí zahájena a více jak 20 diskutujících jen dokumentovalo na

¹¹⁰ Pravda, 28.3.1968, č. 75, s. 3.

¹¹¹ Výsledky šetření činnosti okresní stranické organizace v Karlových Varech v letech 1968-69. Zpracoval: KKRK, OKRK a OV KSČ v Karlových Varech, 1970, s. 15, autoři neuvedeni.

¹¹² Stráž míru, roč. 23 (1968), č. 14, s. 1.

denní praxi příčiny a následky neudržitelného poslání odborů v dosavadní činnosti. Nelíbila se jim tzv. balanc tří židlí – odborová židle, stranická židle a židle ředitele závodu, která podporovala protekci, politiku „spolurozhodování“ bez faktických práv. Za souhlasného potlesku přítomných označil předseda ZV ROH PS Karlovy Vary Hlinovský dosavadní funkci odborů jako „*služku pro všechno a pro každého*“ a „*na konkrétních příkladech ilustroval formálnost v práci odborů, kdy např. ústřední výbor odborového svazu schválil dodatek ke kolektivní smlouvě bez ohledu na vyjádření základních organizací, kdy převládal zájem podniku na úkor hájených zájmů pracujících, požadoval zveřejnění rozpočtu ÚRO atd.*“¹¹³

Diskutující žádali zrušení všeodborové a zavedení svazové linie. Také KOR byl podle jejich názorů spíše brzdící mezičlánek, a proto navrhovali i jeho zrušení. Přáli si svolat mimořádný sjezd ROH a uskutečnit revizi odvodu z inkasa členských příspěvků aj. Nediskutovalo se jen o odborářských otázkách, ale i o vedoucí úloze strany ve společnosti a o demokratizaci. Pozornost si vysloužilo vystoupení MUDr. Zoufalého o pojetí demokracie s rovnítkem svobody, o návrhu na zveřejnění Deklarace lidských práv Charty OSN, kterou uznává i naše republika. Delegát Trs se zabýval pro změnu „*hazardem s kulturou srdce a ducha, s profanací vzdělání a akademických titulů a organizací školství.*“¹¹⁴ V závěrečné rezoluci byla vyslovena část požadavků delegátů na vrácení pravého poslání odborů.¹¹⁵

V bouřlivé atmosféře se odehrávala výroční odborářská konference stavební správy n.p. Stavby silnic a železnic. Z této konference vzešla rezoluce, v které byla vyslovena nedůvěra aparátu ROH. Dle nich se z odborů měl stát skutečná zástupce všech pracujících. Požadovali svolání mimořádného sjezdu odborářů, revizi dosavadních stanov ROH a úplné a

¹¹³ Tamtéž.

¹¹⁴ Tamtéž.

¹¹⁵ Tamtéž.

neformální právo na stávkou.¹¹⁶

4.6 Aktivita nestraníků

Během března se k o poznání vyšší aktivitě probudila i společnost na Karlovarsku. První hesla se objevovala na ohradách a lokomotivách. Občané dokonce sepsali petici, v níž požadovali, aby se třída Čs. armády přejmenovala na třídu T. G. Masaryka (tak je tomu v současnosti), což dosvědčuje zvyšující se zájem o obnovení památky prvního prezidenta, a usilovali i o návrat názvů jiných ulic. V březnu byl znovu založen Junák a v dubnu se ustavilo jeho okresní velitelství - střediska Pagoda pro chlapce a Plamen pro dívky.¹¹⁷ Na úkor Svazarmu a jako výraz nesouhlasu s jeho politikou vznikly Autoklub a Aeroklub. Obnovena byla tělovýchovná jednota Sokol. Jeho přípravný výbor byl vytvořen v Karlových Varech 18. dubna a do jeho čela se postavil Karel Wendlík.¹¹⁸ Vznikl Klub přátel Karlových Varů nebo přípravný výbor vesničky SOS v Doubí.

4.6.1 Obnovení stran Národní fronty

Obnovovány byly i některé politické strany. Po dvaceti letech se díky činnosti malého okruhu členů probudila Československá strana socialistická (ČSS) – její ústřední výbor zasedal v Karlových Varech ve druhé polovině března.¹¹⁹ Strana pořádala i veřejné schůze. Ve svém projevu se tajemník ÚV ČSS S. Olšák vyjádřil k otázce Národní fronty. Uvedl, že ČSS podporuje tuto instituci za předpokladu, že si všichni zúčastnění budou rovni. Pouhé proklamace o vedoucí úloze KSČ nemají podle něj opodstatnění – o přízeň voličů je třeba usilovat. Domníval se

¹¹⁶ Tamtéž.

¹¹⁷ Do čela okresního velitelství Junáka byli zvoleni: Kamil Růžička, Milan Pludek, Arnošt Nesnídal, Jaroslav Baštář, Jiří Donda, Stanislav Jirčík, Miloš Honsa a Miloslava Čáchová. Vedoucím střediska Pagoda Karlovy Vary se stal Tomáš Lašík, vedoucí střediska Plamen pak Otilie Gajová. Stráž míru, roč. 23 (1968), č. 15, s. 3.

¹¹⁸ Stráž míru, roč. 23 (1968), č.18, s. 2.

¹¹⁹ ÚV ČSS zasedal 22.a 23.3.1968. <http://www.portafontium.cz/chronicle/soap-kv/00196-mesto-karlovy-vary-1968-2> Vyhledáno 5. 3. 2013.

též, že je nutné zbavit se státního monopolu vlastnictví a podporovat drobné živnostníky kvůli zlepšení služeb obyvatelstvu a požadoval navrácení tiskáren. V závěru se přihlásil k odkazu T. G. Masaryka.¹²⁰

OV KSČ se ovšem snažil eliminovat vzrůstající zájem o jiné politické strany. Na plenárním zasedání OV KSČ řekl M. Doubek: „*Byl jsem na tom shromáždění Čs. strany socialistické a chtěl bych říci, že vidím, že to dělají chytře. Že některé ty jejich otázky, které byly nadhozeny, jdou na tělo.*“¹²¹ Proto zorganizoval na 19. dubna veřejnou besedu k aktuálním událostem v Československu. Člen ÚV KSČ Antonín Kapek vystoupil s hlavním referátem. Obyvatelé však nejevili velký zájem o besedu, dorazilo pouze 220 lidí.¹²² O tři dny později uspořádala svoji besedu také ČSS, účastnili se jí její vedoucí představitelé a zástupci tisku Svobodného slova. Na tuto besedu dorazilo o poznání více lidí – 860 a beseda měla velký ohlas. S tím souvisí i nárůst odevzdaných přihlášek do ČSS ale i do Československé strany lidové (ČSL).¹²³ Tyto akce již KSČ ve spolupráci s StB dobře monitorovala a na plenárním zasedání OV KSČ 24. dubna o ni byla podána podrobná zpráva.¹²⁴ Další akci pod názvem Pravda o TGM uspořádala ČSS 27. května v Národním domě v Karlových Varech. Autor knihy „Tomáš G. Masaryk“ Milan Machovec ale nepřijel.¹²⁵ I tak se neustále zvyšoval zájem o prvního prezidenta a o obnovení jeho památky.

S velkým zájmem se setkala tzv. tribuna otázek a odpovědí, která se konala 20. května pod záštitou ČSL. Této akce se zúčastnilo 1200 lidí, představitelé OV KSČ, ministr zdravotnictví Vladimír Vlček, ústřední tajemník ČSL Jan Pauly, tiskový referent ministra zdravotnictví Dušan

¹²⁰ Stráž míru, roč. 23 (1968), č. 26, s. 1.

¹²¹ SOkA K. Vary, fond OV KSČ v Karlových Varech, kart. 17, inv. č. 45. Zápis ze zasedání pléna OV KSČ 1968, 20 zasedání pléna ze dne 28. 2. 1968.str. 8.

¹²² <http://www.portafontium.cz/chronicle/soap-kv/00196-mesto-karlovy-vary-1968-2> Vyhl. 5.3. 2013.

¹²³ Tamtéž.

¹²⁴ Zprávu podal Dr. Karel Mejzlík a mj. uvádí: „*Zdůrazněno bylo, že strana neusiluje o opozici vůči KSČ, neboť to by ji nutilo negovat vše, co dělají komunisté.*“ Vysloven byl požadavek rychlého rozvoje drobného podnikání aj. SOkA K. Vary, fond OV KSČ v Karlových Varech, kart. 17, inv. č. 45. Zápis ze zasedání pléna OV KSČ 1968, 20 zasedání pléna ze dne 28. 2. 1968.str. 16.

¹²⁵ Tamtéž.

Čulík. Celý program trval 3 hodiny. K této příležitosti vydala ČSL propagační letáky, v nichž lákala do svých řad nové členy. Dne 22. června se uskutečnila okresní konference ČSL.¹²⁶

4.6.2 Vznik spolků

Dne 11. dubna svolala Purkyňova lékařská společnost schůzi všech lékařů a lékárníků karlovarského okresu. *„Za velké účasti byly projednávány organizační, zájmové a politické otázky a po referátech bylo rozhodnuto založit v Karlových Varech Spolek lékařů českých. Tento orgán bude napříště vystupovat jako oficiální zástupce všech v něm sdružených lékařů karlovarského okresu.“*¹²⁷ K 30. dubnu byl v Tuhnicích v restauraci U Stadionu za účasti dvou stovek občanů z řad bývalých vězňů a hostů založen klub K231, do jehož čela byl zvolen Jan Ježek. Na schůzi promluvil i předseda ústředního výboru K231 z Prahy.¹²⁸ Ke slovu se dostávaly i vznikající Kluby angažovaných nestraníků (KAN) utvářející se převážně v karlovarském divadle a lékařských pracovištích – později dosáhly počtu několika set členů. Založení KAN inicioval Vladimír Kulhánek.¹²⁹ Přípravný výbor KAN se konal 1. července v Karlových Varech v Národním domě. Promluvili zde pražští hosté, spisovatel František Langer nebo divadelní režisér Miloš Horanský. Do čela KAN byl zvolen František Brož, místopředsedou pak Vladimír Kulhánek. Na tuto besedu byli pozváni všichni občané Karlových Varů, lázeňští hosté a všichni další příznivci této politické organizace.¹³⁰

Dne 10. července byl v závodě Stavomontáže Karlovy Vary vytvořen přípravný výbor Výboru na obranu občanských svobod. Smyslem činnosti Výboru, uvádí se kromě jiného v prohlášení *„je především plné občanské úsilí o naplnění všech občanských svobod ve*

¹²⁶ Tamtéž.

¹²⁷ Stráž míru, roč. 23 (1968), č. 1, s. 1.

¹²⁸ Stráž míru, roč. 23 (1968), č. 20, s. 2.

¹²⁹ Karlovarské noviny, 21. 8. 1998, č. 195, s. 1.

¹³⁰ Stráž míru, roč. 23 (1968), č. 27, s. 2.

*smyslu Deklarace lidských práv, jak je proklamovala v roce 1948 OSN. Chceme podporovat všechno lidsky důstojné, čím byl zahájen obrodný proces od ledna 1968 – chceme československý osvícený socialismus, chceme plné svobody tisku a slova.*¹³¹

4.6.3 Prvomájové oslavy

V neplánovanou manifestaci se změnila i netradičně se konající oslava Prvního máje, kterou měly v režii MěstNV a MNV (místní nár. výbor).¹³² V tento den někdo do výlohy Domu potravin umístil ručně malovaný obraz T. G. Masaryka na koni.¹³³ Do karlovarského Letního kina, kde se oslavy odehrávaly a to bez tradičního průvodu městem z důvodu stavebních úprav města, dorazilo na 5000 občanů i lázeňských hostů. Co se týče zahraničních hostů, ta nejčastěji byla slyšet ruština a němčina. Mnoho lidí mělo na svých oděvech připnutý rudý karafiát a k vidění byly i uniformy legionářů, odbojářů a skautů. Celou manifestaci započal jménem NF předseda městského výboru KSČ Milan Syrový. Přítomni byli i zahraniční hosté: předseda rady ministrů NDR Willi Stoph a místopředseda vlády NDR Alexander Abusch. Velký zájem vzbudil hlavní projev z úst vedoucího tajemníka OV KSČ L. Pavelky. Mluvil o aktuálním společenském a politickém procesu, označil Akční program za východisko a nikoliv závěr stávající politiky. K občanům směřoval výzvy KSČ a NF, aby se aktivně zapojili do politického utváření socialistické demokracie. Také vyslovil svůj názor, že socialistické zřízení není možné bez demokracie.¹³⁴ Poté, co skončila oficiální část manifestace, se na pódiu místo politiků objevili pražští umělci, konkrétně orchestr vojenské hudby Metronom se svým zábavným programem. Vysoká účast obyvatel je zajímavá i z toho důvodu, že nebyla povinná. Nikdo předem neobdržel žádné organizační pokyny a k vidění nebyla žádná propagandistická hesla, jak tomu bývalo zvykem. Pouze Městský výbor NF v Karlových

¹³¹ Stráž míru, roč. 23 (1968), č. 1, s. . 1.

¹³² HYNA, *Československá krize*, s. 50.

¹³³ Pravda, 13. 5. 1968, č. 114, s. 1.

¹³⁴ Pravda, 2. 5. 1968, č. 106, s. 1-2.

Varech vydal oficiální plakát a letáčky, aby vzbudil zájem obyvatel.¹³⁵

4.6.4 Filmová představení

Další zajímavé filmové produkce na sebe nenechaly dlouho čekat. V polovině května byl promítán Četník ze Saint Tropez, dne 20. a 21. května byl uveden film Poklad Inků podle dobrodružného románu Karla Maye a hned poté následoval francouzský kriminální film Zločin v expresu. Na 24. květen byla nachystána předpremiéra filmu režiséra Jiřího Menzela Rozmarné léto, který zanedlouho zaujme na Mezinárodním karlovarském filmovém festivale. Další předpremiérou byla pohádková komedie s hudbou a písničkami Šíleně smutná princezna uvedená 25. května. Následuje dobrodružný americký film Rio Bravo, anglický film z období druhé světové války Hrdinové z telemarku a západoněmecký dobrodružný film Zlatokopové z Arkansasu.¹³⁶

4.6.5 Tribuna otázek a odpovědí

Další významnou akcí byla tzv. tribuna otázek a odpovědí s Otou Šikem a Eduardem Goldstückerem v Národním domě, která se konala 14. května. Zde se tísnilo asi 1500 posluchačů a na mnoho dalších zájemců se nedostalo. Hosté dostali přes 600 otázek a ani zdaleka je nedokázali všechny zodpovědět. Podle článku ve Stráži míru odpovídal Ota Šik na otázky ekonomického charakteru velmi zasvěceně, podrobně, otevřeně a srozumitelně. Rozebral původ i příčiny hospodářských obtíží a zabýval se cestami k jejich odstranění. Odmítl názory, že jakákoliv zahraniční půjčka by měla být nutně spojena s politickými ústupky.¹³⁷ Profesor Goldstücker odpovídal na řadu otázek kolem procesů. Podle Stráže míru byly jeho odpovědi věcné, kritické a vyznačovaly se citlivým chápáním i vlastními zkušenostmi.¹³⁸ Na otázku, jestli má být svobody projevu hodně nebo

¹³⁵ <http://www.portafontium.cz/chronicle/soap-kv/00196-mesto-karlovy-vary-1968-2> Vyhled. 5. 3. 2013.

¹³⁶ Stráž míru, roč. 23 (1968), č. 20, s. 1-2.

¹³⁷ Pravda, 16.5.1968, č. 117, s.1-2.

¹³⁸ Stráž míru, roč. 23 (1968), č. 21, s. 1.

méně, odpověděl: „Všechno špatné se u nás dělo vždycky z nedostatku svobody, nikdy z jejího nadbytku...“ a zdůraznil také, že „KSC zůstane v rozvoji socialistické demokracie vedoucí silou.“¹³⁹ Za zmínku stojí i přednáška předního českého filozofa Milana Machovce v Muzeu Karla Marxe (nyní Zlatý klíč) na téma „Humanismus Masarykův a Marxův“ z 21. května.¹⁴⁰

Tou dobou už se také objevovaly první protesty odpůrců nového politického kursu. Pomocí letáků či dokonce dopisů prezidentovi, v nichž žádali o zásah vůči sdělovacím prostředkům, se snažili celou situaci zvrátit.¹⁴¹ Tato anonymní akce však narazila na jasné odmítavé stanovisko ze strany karlovarské veřejnosti.¹⁴²

4.7 Rehabilitační komise

Zhruba v polovině roku 1968 začaly na úřadech a v institucích vznikat rehabilitační komise. Celý tento proces byl legalizován na základě zákona o soudní rehabilitaci č. 82/1968 Sb. S účinností od 1. srpna 1968. V Karlových Varech byla dočasná komise OV KSC a OKRK ustavena 24. dubna. Jejím úkolem bylo řešit žádosti o rehabilitaci neoprávněně potrestaných nebo vyloučených členů strany v okrese.¹⁴³ Od dubna narůstal i počet žádostí o rehabilitace nestranické.¹⁴⁴

¹³⁹ Tamtéž.

¹⁴⁰ FIDLEROVÁ, Anna, *Rok 1968 v Karlových Varech*. In: Historický sborník Karlovarska VI, SOkA Karlovy Vary, 1998, s. 229-231.

¹⁴¹ Letáky byly tohoto znění: „*Dělníku! Snaží se Tě přesvědčit, že už nepatříš k avantgardě. Zítřejší přijdou s požadavkem čistky ve Tvé straně, z níž Tě vyloučí jako reakcionáře, aby se na Tvé místo dostal jeden z těch intelektuálů, kteří dnes žádají návrat k době Masaryka, Chvalkovského a Háchy. Dělníku! Je to možné, že bys lhostejně pozoroval, jak Tvou stranu, stranu dělnické třídy budou přeměňovat na apolitický diskusní klub? Nikoliv! Žádná podpora požadavkům totalitního obviňování dosavadního složení ÚV. Nepřipustíme ztrátu zkušených kádrů, kterým stále věříme.*“ Stráž míru, roč. 23 (1968), č. 23, s. 2.

¹⁴² <http://www.portafontium.cz/chronicle/soap-kv/00196-mesto-karlovy-vary-1968-2> Vyhledáno 5. 3. 2013; Stráž míru, roč. 23 (1968), č. 23, s. 1-2; HYNA, *Československá krize*, s. 57.

¹⁴³ Členy této komise byli: Anna Pancová, Marie Janoušková, František Najman, František Hladký, Antonín Tóth, Vladimír Hubka a Ignác Dyrč. Stráž míru, roč. 23 (1968), č. 18, s. 1-2.

¹⁴⁴ Došlo k obnovení tzv. jáchymovského případu, který se týkal čtrnácti pracovníků Jáchymovských dolů odsouzených za údajnou velezradu a sabotáž. Senát krajského soudu v Plzni rozhodl o neopodstatněnosti těchto obvinění a konstatoval, že rozsudek státního soudu neodpovídal procesním předpisům. Rovněž se prokázalo násilí při vyšetřování. Součástí rehabilitací tvořil i případ tzv. ilegálních sociálních demokratů (mj. 12 z Karlových Varů). Ti byli odsouzeni za velezradu, když údajně dostávali instrukce z pražského ústředního vedení a ze zahraničí. Nové projednání této záležitosti prokázalo, že neexistovalo žádné ústředí ani pokyny ze zahraničí. HYNA, *Československá krize*, s. 49.

V červnu 1968 byl v Rudém právu otištěn článek Leopolda Pavelky, shrnující nové zásady krajské politiky.¹⁴⁵ Dalším odmítnutím vedoucí úlohy KSČ byl tzv. „Projekt řízení stranické činnosti“, jemuž odpovídá tzv. „Návrh změn organizační struktury okresní organizace“ ze 17. května 1968.¹⁴⁶ Do 18. června přišlo na okresní prokuraturu v Karlových Varech 12 žádostí o přezkoumání soudních rozhodnutí, jednalo se především o případy z let 1950 – 1956, přičemž některé rozsudky byly vyneseny mimo okres nebo dokonce i mimo kraj.¹⁴⁷

¹⁴⁵ „Nehodláme řídit ZO KSČ prostřednictvím aktivistů OV KSČ; organizace a politické strany soustředěné v NF mají být řízeny shora, z centra a mají být rovnocennými partnery KSČ; zrušením kádrového pořádku uskutečnit přirozený výběr vedoucích funkcí v okrese; funkcionáři NV nemají čekat, až budou odvoláni a mají se zřítí dobrovolně svých funkcí. Ne OV KSČ a příslušné územní stranické orgány, ale základní organizace KSČ ve státních a jiných orgánech mají rozhodovat, kdo má být ponechán ve vedoucí funkci.“ Výsledky šetření činnosti okresní stranické organizace v Karlových Varech v letech 1968-69. Zpracoval: KKRK, OKRK a OV KSČ v Karlových Varech, 1970, s. 14-15, autoři neuvedeni.

¹⁴⁶ Cílem bylo zrušení 95 základních organizací KSČ v orgánech státní správy, organizací na školách aj. FIDLEROVÁ, Anna, *Rok 1968 v Karlových Varech*. In: Historický sborník Karlovarska VI, SOkA Karlovy Vary, 1998, s. 229.

¹⁴⁷ SOkA K. Vary, f. OV KSČ Karlovy Vary, kart. 4, inv. číslo 19. Zápis o průběhu konference ze dne 30.6. 1968, s. 32.

5 Akční program a Karlovy Vary

Nově složené předsednictvo OV KSČ mělo svoji první schůzi 1. dubna. Jeho členové se usnesli do dvou měsíců rozpracovat Akční program na podmínky okresu. K objasnění Akčního programu strany měla být svolána celookresní beseda. Zároveň bylo schváleno svolání OV KSČ ke všem občanům Karlovarska, aby se přičinili o vytvoření Akčního programu. Svolání bylo zveřejněno hned druhý den ve Stráži míru: *„Obracíme se k Vám všem... Chceme vytvořit Akční program okresu Karlovy Vary, který by se v souladu se zásadami akčního programu strany stal politickou základnou pro další rozvoj okresu, základnou nikoliv strnulou, ale stále otevřenou pokroku a iniciativě.“*¹⁴⁸ Akční program vzešel ze zasedání ÚV KSČ ve dnech 1. - 5. dubna a v západočeském kraji byl zveřejněn v deníku Pravda 10. dubna.

5.1 Zasedání aktivu OV KSČ

O průběhu a výsledcích dubnového zasedání ÚV KSČ informoval na celostátním aktivu funkcionářů ZO KSČ vedoucí ideologického oddělení ÚV Jaroslav Kozel. Tento aktiv se konal 8. dubna v Karlových Varech ve velkém sále GH Moskva. Kozel referoval o zhodnocení dosavadního vývoje demokratizačního procesu – *„v němž je jasné, že jde o proces socialistický.“*¹⁴⁹ Mimo jiné uvedl, že překážky vytvořené starým systémem byly odstraněny a jejich představitelé odstoupili. Za konec první fáze procesu označil vyhlášení Akčního programu. Tento politický dokument podle něj dával všem volné pole působnosti v iniciativě a aktivitě. Kozel obdržel více jak 40 dotazů k aktuálním tématům a uvedl, že ÚV KSČ plně respektuje výsledky okresní konference KSČ v Karlových Varech. Vyjádřil se i k federalizaci: *„Domnívám se, že vzhledem k připravovanému systému federalizace budou krajské mezičlánky*

¹⁴⁸ Stráž míru, roč. 23 (1968), č. 14, s.1.

¹⁴⁹ Stráž míru, roč. 23 (1968), č. 16, s.1.

zbytečné.“¹⁵⁰ Více než polovinu dotazů zodpovídal L. Pavelka. Ten mj. uvedl, že „*Karlovarský případ bude prošetřen, připravuje se návrh na organizaci aparátu, bude se kvalifikovaně řešit otázka doosídlování pohraničí.*“¹⁵¹

5.2 Zasedání pléna OV KSČ

To že členové OV KSČ brali obrodný proces zcela vážně, dokazuje fakt, že v polovině dubna přistupovali k dalším výrazným opatřením. Ještě před krajskou konferencí KSČ v Plzni se věnovali vypracování a představení nového způsobu vedení celé organizace KSČ v okrese, které šlo v některých případech ještě dál než Akční program a byl v podstatě odmítnutím vedoucí role KSČ. Tzv. „*Projekt řízení okresní organizace KSČ v Karlových Varech*“ byl schválen předsednictvem OV KSČ na jeho zasedání 16. dubna a byl vypracován na obecné úrovni, aby se jeho autoři vyhnuli obsáhlému elaborátu, který by hatil kreativitu v jednotlivých stranických organizacích – to také jeho autor A. Hrotek, který jej vypracoval s pomocí OV KSČ pro organizaci a vědecké řízení, zdůvodnil na zasedání pléna OV KSČ 24. dubna. Hlavními principy pro řízení činnosti okresní organizace byly:

1. Autoritu strany nezískávat dekrety ani vůči organizacím NF ani vůči jednotlivcům. K tomu uvedl M. Doubek, tajemník OV pro ideologickou práci: „*Předpokládali jsme, že vrcholným orgánem bude NF a strana určitým partnerem, která si v těchto orgánech musí vybudovat takovou pozici, aby vedoucí úloha strany byla zabezpečena. Z těchto důvodů bylo chápáno také zrušení kádrového pořádku.*“¹⁵²
2. Otázky, které se týkají celé společnosti řešit a projednávat zásadně ve spolupráci s širokou veřejností. Přijímat podněty všech

¹⁵⁰ Tamtéž.

¹⁵¹ Tamtéž.

¹⁵² Výsledky šetření činnosti okresní stranické organizace v Karlových Varech v letech 1968-69. Zpracoval: KKRK, OKRK a OV KSČ v Karlových Varech, 1970, s. 15, autoři neuvedeni.

občanů.

3. Kvalita práce a charakteru každého člena strany je v očích veřejnosti měřítkem úrovně práce celé strany.¹⁵³

A. Hrotek dodal, že návrh obsahuje moderní zásady pro organizaci okresního aparátu a označil jej za první projekt tohoto druhu v kraji. Nově měl být aparát řízen podle funkce, nikoliv podle problematiky (zemědělství, průmysl aj.). Bývalá oddělení byla nahrazena úsekem organizačním, ideologickým a informačním. Vznikly také 4 komise pro pomoc kvalifikovaného a objektivního zpracování zásadních nebo operativních úkolů. Byly to komise pro vědecká, ekonomická, ideologická řízení a pro informační soustavu. Předsedy si komise volily ze svého středu a patřily k nim i početné týmy externistů, kteří zvyšovali odbornost komisí.¹⁵⁴

Toto plénum mělo na programu jen 3 body. I přesto jejich projednávání a následné schvalování zabralo 6,5 hodiny. V prvním bodě rozebral situaci v okrese vedoucí tajemník L. Pavelka. Uznal odpovědnost naprosté většiny všech komunistů za minulý stav i za budoucí nápravu. Zdůraznil, že i ostatní politické strany Národní fronty souhlasí s Akčním programem KSČ a že nemají v úmyslu tvořit žádnou opozici. Zásadní formou stranické práce se mají stát schůze, jejichž těžiště má být od masového pořádání přeneseno do konkrétních míst jako např. závodů. Druhým projednávaným bodem byl výše zmíněný „Projekt řízení okresní organizace KSČ.“ Dále byl schválen návrh předsednictva OV KSČ na vedoucího organizačního úseku, kterým se stal Josef Šinágl, a to i přesto, že do této doby toto právo mělo výhradně a pouze předsednictvo KV KSČ. Tímto krokem se jen potvrdila snaha OV KSČ o vyšší míru nezávislosti na krajském vedení. Posledním bodem pak bylo ustanovení a schválení dočasné komise OV a OKRK pro řešení žádostí o rehabilitaci neoprávněně potrestaných nebo vyloučených členů ze strany v

¹⁵³ Celé znění Projektu řízení okresní organizace KSČ v Karlových Varech. In: SOkA K. Vary, f. OV KSČ Karlovy Vary, kart. 100, inv. číslo 84. Zápisy ze zasedání POV KSČ 1-6/1968. 3.zasedání POV KSČ ze dne 16.4.1968, s. 7-14.

¹⁵⁴ Stráž míru, roč. 23 (1968), č. 18, s.1.

karlovarském okrese. Členy této komise byli Anna Pancová, Marie Janoušková, František Najman, František Hladký, Antonín Tóth, Vladimír Hubka a Ignác Dyrč.¹⁵⁵

5.3 Krajská konference

Velký posun nejen pro Karlovy Vary znamenala krajská konference KSČ ve dnech 27. - 29. dubna. Zpráva o činnosti krajské organizace, přednesená delegátem Janečkem, obsahovala vzácně sebekritický postoj k práci KV KSČ zvláště za období posledních 4 měsíců. Hodnotila i okresní konference. Ke karlovarské Janeček mj. uvedl: „*Domníváme se, že pozitivním jevem na ní bylo to, že do čela organizace postavila lidi s obecnou autoritou.*“¹⁵⁶ Během konference se na stranu progresivních sil připojila i značná část dosud nerozhodných delegátů, kteří podpořili urychlení změn. Diskuze se zúčastnilo celkem 35 delegátů, a aby mohli vystoupit všichni, tak jim byl čas příspěvku zkrácen na 10 minut. Vidět a slyšet byli i karlovarští delegáti V. Bartůněk, L. Pavelka, Z. Braun, J. Navara, E. Rom a M. Doubek. Vyjádřili své znepokojení vůči tehdejšímu složení ÚV KSČ po dubnovém plénu. Jejich kritické ohlasy byly však zároveň rozhodné a podnětné.

5.3.1 Vystoupení karlovarských delegátů

První mluvil J. Navara, řešil pro postavení KSČ v demokratizačním procesu a kladl důraz na to, aby politika strany byla prosazována ne mocenskými prostředky nýbrž prosazováním racionálních faktů. Připomněl, že všem ostatním musí dát komunisté možnost, aby se přesvědčili, že jejich cesta je ta nejlepší. Uvedl, že neschopnost některých členů ÚV zaujmout vedoucí postavení v obrodném procesu by mohla mít v budoucnu neblahé důsledky. Buď strana nedokáže upevnit svou

¹⁵⁵ Tamtéž, s.1-2.

¹⁵⁶ Tamtéž. Str. 2.

vedoucí úlohu, anebo dojde k pokusu o zbrzdění demokratizace.¹⁵⁷ Velice zapůsobil příspěvek V. Bartůňka: „*je nutné zkonsolidovat stranu a získávat všechny komunisty a pracující pro nové úkoly. Tomu, aby tyto úkoly byly plněny dobře, brání složení ÚV KSČ. Vyslovil se proto, aby do nového orgánu přišli lidé vzdělaní, schopní, charakterní a moudří, aby se z ÚV stal mozkový trust strany. Upozornil, že bezpartijní lidé straně zcela nevěří. Vítají sice Akční program jako směrnice pro práci, ale nejsou spokojeni s tou částí AP, kde se hovoří o politickém modelu, o Národní frontě, o právech ostatních stran. Připadá jim to dost mlhavé, nejasné, nejednoznačné.*“¹⁵⁸ E. Rom ve svém příspěvku řekl, že po vydání Akčního programu se situace v ZO nikterak nezlepšila a že diskuze se pořád týká jen kritiky minulého dění. Prokurátor Z. Braun kritizoval deformovanou podobu justice a za karlovarskou okresní delegaci odsoudil kandidaturu L. Kořánka do krajského stranického orgánu. L. Pavelka uvedl, „*že na Karlovarsku dochází ke střetnutí názorů zájmových skupin obyvatel a tyto názory jsou konfrontovány s názory a postoji tisíců zahraničních návštěvníků.*“¹⁵⁹ Zmínil vedoucí úlohy strany, která má být podepřena schopností straníků a má být schopná o tom přesvědčit lidi. M. Doubek vyzdvihl úlohu tisku, rozhlasu a televize v demokratizačním procesu. Všichni karlovarští delegáti bez výjimky podpořili požadavek na urychlené svolání mimořádného sjezdu KSČ.¹⁶⁰

Nové vedení v západních Čechách bylo dlouhou dobu oporou obrodného procesu. V krajském vedení v Plzni totiž nepůsobili podporovatelé konzervativních a protireformních sil. Za Karlovarsko se do nového KV KSČ dostali L. Balounová, Z. Braun, J. Jančárek, B. Malý, J. Parnahaj, J. Plomer a do KKRK V. Forman a M. Vaněk.¹⁶¹

V přijaté rezoluci byl podporován obrodný proces a svolání mimořádného sjezdu strany v co nejkratší době. Také byla přijata rezoluce

¹⁵⁷ Pravda, 13. 5. 1968, č.114, s. 4.

¹⁵⁸ Pravda, 2. 5. 1968, č. 106, s. 2.

¹⁵⁹ Pravda, 30. 4.1968, č. 104, s. 1.

¹⁶⁰ Tamtéž.

¹⁶¹ <http://www.portafontium.cz/chronicle/soap-kv/00196-mesto-karlovy-vary-1968-2> Vyhledáno 5. 3. 2013.

týkající se problémů v pohraničí, jenž byla adresována ÚV KSČ a Národnímu shromáždění. V rezoluci byl požadován komplexní přístup k řešení situace v pohraničních oblastech: *„radikální řešení jejich zanedbané úrovně, lepší využití zdejšího přírodního bohatství v rámci ekonomické reformy, podpora drobného podnikání, rozvoj služeb, intenzivnější využití půdy v horských oblastech.“*¹⁶²

5.4 Návštěva A. N. Kosygina v Karlových Varech

Dne 17. května zahájil svou návštěvu Československa předseda rady ministrů Sovětského svazu a člen politbyra ÚV KSSS A. N. Kosygin. V Rudém právu z 18. května se dočítáme, že přiletěl na pozvání předsednictva ÚV KSČ a vlády ČSSR na krátkou dovolenou a léčení, které podstoupí v Karlových Varech. *„Dále se předpokládá, že pobyt A. N. Kosygina v ČSSR bude využit pro pokračování ve výměně názorů s československými vedoucími činiteli o otázkách zajímavých obě strany.“*¹⁶³ Na letišti přivítali Kosygina členové předsednictva ÚV KSČ, v čele s A. Dubčekem.¹⁶⁴ Delegace se přesunula na Pražský hrad, kde ji již očekával prezident Ludvík Svoboda. Oboustranné rozhovory se samozřejmě týkaly dalšího rozvíjení přátelských vztahů a spolupráce mezi oběma zeměmi. Velice zajímavá je pasáž z článku, jenž vyšel v Rudém právu 19. května: *„Rovněž projednávání politických problémů ukázalo, že se dnes v Československu nastoupená cesta dalšího rozvoje socialismu setkává u našich sovětských přátel s pochopením. Poutá-li vývoj v naší zemi pozornost celé světové veřejnosti i řady vlád evropských a zámořských států, je přirozené, že jej stejně pozorně sledují i naši nejbližší přátelé a spojenci, jejichž samozřejmým zájmem je, aby velké dílo socialismu nebylo nikým ohroženo a aby se jednota socialistických zemí upevňovala.“*¹⁶⁵ Dále se v článku hovoří o tom, že společným

¹⁶² Pravda, 1. 5. 1968, č. 105, s. 3.

¹⁶³ <http://archiv.ucl.cas.cz/index.php?path=RudePravo/1968/5/18/1.png> Vyhledáno 15. 12. 2012.

¹⁶⁴ Dále s předsedou Národního shromáždění J. Smrkovským, předsedou vlády O. Černíkem, ministrem zahraničních věcí J. Hájkem a mnohými dalšími. Přítomen byl pochopitelně i velvyslanec Sovětského svazu v Československu S. V. Červoněnko a pracovníci velvyslanectví. Tamtéž.

¹⁶⁵ <http://archiv.ucl.cas.cz/index.php?path=RudePravo/1968/5/19/1.png> Vyhledáno 15. 12. 2012.

základem stanovisek obou stran je leninský přístup, že při uplatňování obecných, společenských zásad budování socialismu každý národ a každá strana musí postupovat podle svých vlastních podmínek, potřeb a tradic.¹⁶⁶ Ačkoliv byl teprve květen, domnívat se, že se nový politický kurs v naší zemi se setkal u sovětských přátel s pochopením, mi přijde poněkud odvážné! Návštěva tak vysoce postaveného muže jakým byl A. N. Kosygin, jehož ruský publicista a spisovatel Viktor Andrijanov nazval hlavním inženýrem Sovětského svazu, nebyla náhodná.

Po setkání na Pražském hradě odjel 21. května Kosygin do Karlových Varů, kde v lázeňském domě Javorina zahájil svůj léčebný pobyt. S Kosyginem přicestovala i jeho vnučka Taťána, která se údajně se svým dědečkem během pobytu téměř neviděla. Více než léčbě se zde totiž Kosygin věnoval politickým záležitostem. Tentýž den přijal k přátelskému rozhovoru vedoucího tajemníka OV KSČ L. Pavelka. Podle deníku Pravda se Kosygin nechal podrobně informovat o situaci v okrese a o postoji jednotlivých sociálních vrstev k obrodnému procesu v Československu. Velice se zajímal o problematiku vztahů mezi mládeží a KSČ a o názory pracujících v závodech. V rozhovoru o tom, co Československo potřebuje ke stabilizaci politických a hospodářských poměrů, vyjádřil Kosygin přesvědčení, že Československo může očekávat plnou podporu SSSR. Dne 22. května v dopoledních hodinách přijal Kosygin předsedu Městského národního výboru v Karlových Varech Josefa Kocourka a přislíbil mu účast na slavnosti Hold Karlu IV., která se měla konat 25. května.¹⁶⁷ Dne 22. května se uskutečnila další schůzka s čelnými československými představiteli A. Dubčekem a O. Černíkem, kteří do Karlových Varů přiletěli z Prahy společně s velvyslancem S. V. Červoněnkem. Neexistuje však žádný úřední záznam o tom, co se projednávalo. Údajně mělo jít o ekonomické a hospodářské záležitosti. Této události se věnuje jen krátký odstavec na titulní straně Rudého práva z 23. května. Zajímavá byla odpověď A. Dubčeka na otázku zpravodaje ČTK, který se prvního tajemníka ÚV KSČ zeptal, jaký je cíl setkání.

¹⁶⁶ Tamtéž.

¹⁶⁷ Pravda, 23. 5. 1968, č. 123, s.1.

Odpověď byla stručná - „*jako dobří hostitelé jedeme na návštěvu.*“¹⁶⁸ Na mě osobně taková odpověď působí poněkud vyhýbavě. Věděl již v této chvíli A. Dubček, že situace je vážná? Po schůzce se Kosygin objevil na veřejnosti za obrovského zájmu a pozornosti československých a zahraničních hostů. Ochotně se podepisoval a během jeho procházky lázněmi jej doprovázelo mnoho lidí včetně hostů ze Sovětského svazu. Dva dny po této schůzce (24. května) Kosygin svůj léčebný pobyt předčasně ukončil. Na zpáteční cestě ještě jednou navštívil prezidenta Ludvíka Svobodu na Pražském hradě a druhý den odletěl z Prahy do vlasti. Na Ruzyňské letišti se s ním přišli rozloučit členové předsednictva ÚV KSČ A. Dubček, O. Černík, D. Kolder aj.

5.5 Mezinárodní filmový festival

Do kontextu těchto událostí zapadá i kulturní událost roku v Karlových Varech - Mezinárodní filmový festival. Ve dnech 5. - 15. června 1968 se ve městě konal jeho 16. ročník a ve srovnání s předchozími ročníky můžeme zaregistrovat jisté změny. Diváci se mohli setkat s novými trendy v zahraničních filmech, kterým zdatně konkurovaly snímky tzv. československé nové vlny. Přijíždělo i více významných tvůrců, herců a hereček ze Západu, zejména z Francie, Itálie, ale i jiných zemí. Ještě dodejme, že velkou cenu – Křišťálový globus získal Jiří Menzel se svým filmem *Rozmarné léto*.¹⁶⁹

5.6 Zpráva StB za první pololetí roku 1968

Dne 7. června vyšla zpráva Správy StB Plzeň oddělení Karlovy Vary pro 2. čtvrtletí. Po linii USA z ní vyplývá, že moc dobře sledovala karlovarské občany, kteří vyjížděli na Západ. Celkem 28 osob vyjíždějících do NSR, Rakouska, západního Berlína naplňovalo podezření

¹⁶⁸ <http://archiv.ucl.cas.cz/index.php?path=RudePravo/1968/5/23> Vyhledáno 15. 12. 2012.

¹⁶⁹ Na festivale bylo prezentováno 24 filmů ze 16 zemí. Mezi významnými hosty byli např.: Tony Curtis (USA), Miklós Jancsó (Maďarsko), Francis Lederer (USA), Kenneth Loach (VB). <http://www.kviff.com/cz/o-festivalu/historie-rocniky/1968/> Vyhledáno 14. 3. 2013.

ze spolupráce s rozvědkou USA. Vytipovávány byly i osoby vyjíždějící do USA, Anglie a Francie v druhé polovině roku. V tzv. akci Lázně byli evidováni američtí státní občané.¹⁷⁰

Po linii Němci bylo s vytipovanými vysídlenými Němci uskutečněno 8 pohovorů. StB hlásila, že tamní rozvědky maximálně využívají těchto osob hlavně, pokud se týče vojenských objektů na našem území. Žádná osoba však neuvedla, že by byla verbována proti Československu.¹⁷¹

Po linii VC byla věnována pozornost novinářům a filmařům z kapitalistických států a zaměstnancům cestovní kanceláře NUR z NSR. Zvýšená míra pozornosti byla těmto lidem věnována obzvláště během 16. MFF. Bylo provedeno vytipování 35 osob z řad karlovarských občanů, kteří ubytovávali cizince z kapitalistických zemí. V objektech lázeňství se provádělo získávání důvěrnické sítě k získání poznatků na cizince tam ubytovaných.¹⁷²

Dále byly registrovány styky občanů se zahraničními hosty, údajnými členy cizí rozvědky. Obyvatelé žádající o vycestování na Západ museli povinně na pohovor ohledně účelu cesty, stejně jako Čechoslováci přijíždějící do Karlových Varů z těchto zemí za příbuznými. Zaznamenávány byly i pokusy Karlovaráků o emigraci do NSR nebo Rakouska.

V období od 1. ledna do 7. června bylo zjištěno, že cestu do zahraničí využilo k emigraci celkem 10 osob, 3 další osoby utekly ilegálním způsobem do ciziny. V prostoru u Českých Budějovic byly zadrženy 2 osoby z Karlovarska, které se chystaly k útěku do Rakouska.¹⁷³

¹⁷⁰ <http://www.ustrcr.cz/data/pdf/projekty/srpen1968/cinnost-stb/stb-pl24.pdf> Vyhledáno 21. 4. 2013.

¹⁷¹ Tamtéž.

¹⁷² Tamtéž.

¹⁷³ Tamtéž.

5.7 Aktivita okresního výboru Národní fronty

V této době již byla o poznání vyšší aktivita okresního výboru Národní fronty v Karlových Varech. Došlo k výměně na postu předsedy, místo Č. Fremra byl zvolen Miloslav Procházka (náměstek ředitele Čs. Státních lázní Karlovy Vary). Díky Akčnímu programu byly vytvářeny předpoklady pro společná jednání komunistických orgánů s představiteli národních výborů a ostatních politických stran. Dne 21. června zasedala komise pro přípravu pléna OV NF a účastnili se zástupci KSČ, ČSL, ČSS, okresní odborové rady, přípravného výboru okresní federace mládeže a Čs. svazu žen. V „*Prohlášení hlavních politických organizací Národní fronty*“ se uvádí, že NF nebude koalicí hlavních politických organizací v pravém slova smyslu, ale že všechny organizace NF budou vystupovat samostatně. Jednání budou probíhat na základě vzájemné důvěry a rovnoprávnosti všech partnerů.¹⁷⁴

5.8 Vojáci Varšavské smlouvy v Karlových Varech

Již na konci června se na Karlovarsku vyskytovaly jednotky armád SSSR. Konalo se totiž cvičení států Varšavské smlouvy na našem území a ve vojenském prostoru Doupov probíhalo 26. června taktické cvičení čs. a sovět. vojáků. Dne 24. června přijal předseda ONV v Karlových Varech a 30. června zorganizoval OV velkou mírovou slavnost v letním kině ku příležitosti čs.-sovět. přátelství.¹⁷⁵

Neustále probíhala zasedání pléna a předsednictva OV KSČ. Předsednictvo se připravovalo na mimořádnou okresní konferenci. Plénum řešilo jiná důležitá témata. První červnové zasedání pléna OV KSČ se konalo 3. června. Na programu byl rozbor květnového pléna ÚV, o kterém přijel referovat Š. Sádovský. Jen o samotném jednání květnového pléna hovořil přes dvě hodiny a odpovědi na celou škálu dotazů si

¹⁷⁴ Stráž míru, roč. 23 (1968), č. 27, s.1.

¹⁷⁵ <http://www.portafontium.cz/chronicle/soap-kv/00196-mesto-karlovy-vary-1968-2> Vyhledáno 6. 3. 2013.

vyžádaly další čtyři hodiny. Během dalších červnových schůzí byl také projednáváno a schváleno „*Programové prohlášení OV KSČ*“, zveřejněné 18. června ve Stráži míru. Tento dokument vycházel z Akčního programu a určoval hlavní směry politické práce OV KSČ pro nejbližší období v karlovarském okrese. Hlavním úkolem bylo upevnit jednotu strany.¹⁷⁶

¹⁷⁶ Tamtéž; Stráž míru, roč. 23 (1968), č. 24, s. 1.

6 Svolení mimořádné okresní konference

Nezadržitelná situace si vyžádala svolání další okresní konference. V reakci na květnové zasedání ÚV KSČ však tentokrát s přízviskem mimořádné. Konference byla připravována a organizačně zajišťována již od schůze pléna OV KSČ, které se jednalo 11. června. V programovém prohlášení se např. dočítáme: *„My, komunisté okresu Karlovy Vary, chceme stát v čele veškerého úsilí o uskutečnění socialistické demokracie, svobodného, šťastného a spokojeného života všech občanů bez rozdílu třídní či skupinové příslušnosti, národnosti, světového názoru, věku i pohlaví.“*¹⁷⁷ Dále se staví za progresivní síly, odmítají zdiskreditované představitele a prosazují důslednou očistu strany. Prosazují svobodu myšlenky, tisku, shromažďování, spolčování a pohybu, což již všechno mnohokrát zaznělo v minulosti. Následovala schůze pléna 25. června, kde byly laděny poslední detaily okresní konference, podány návrhy na delegáty konference krajské a celorepublikové.

Dne 11. června byl zveřejněn rozhovor s L. Pavelkou ve Stráži míru: *„Co znamená pro okresní výbor příprava mimořádného sjezdu strany? Znamená to dočasně přerušit práci na otázkách, jimiž jsme se dosud zabývali, nebo aspoň omezit její intenzitu a hlavní pozornost věnovat informacím o jednání samotného pléna ÚV a zejména přípravě okresní konference.“* Nebo *„Bude stačit jeden den? Domnívám se, že ano, protože její program nebude rozsáhlý, i když tím na své závažnosti nic neztrácí. Bude jednat o uplatňování akčního programu strany – zejména vzhledem k výsledkům květnového pléna a zvolí delegáty na krajskou konferenci a na XIV. sjezd. Delegáti na sjezd budou voleni na konferenci? Na ní budou projednávány podané návrhy na delegáty pro mimořádný XIV. sjezd; delegáti na sjezd budou voleni na krajské konferenci. Prakticky se ale o jejich výběru rozhodne už na okresní konferenci. Na čem bude záležet výběr delegátů pro krajskou konferenci i pro sjezd? Daleko*

¹⁷⁷ SOKA K. Vary, f. OV KSČ Karlovy Vary, kart. 17, inv.číslo 45. Zápisy ze zasedání pléna OV KSČ 1968, 7/18. 4. zasedání z 11. 6. 1968, s. 49.

*důležitější než číselný poměr, než klíč bude to, aby delegáti byli reprezentanty svého obvodu, své oblasti, aby to byli skuteční zástupci členské základny podle její charakteristiky.*¹⁷⁸

6.1 Mimořádná okresní konference

Konference se konala v neděli 30. června v Národním domě v Karlových Varech a jejím hlavním úkolem bylo zvolit 37 delegátů s hlasem rozhodujícím na mimořádnou krajskou konferenci a 4 náhradníky. Z tohoto počtu měl být zvolen 1 delegát za ČSLA. Dalším cílem konference bylo doporučit 12 delegátů na XIV. mimořádný sjezd KSČ, rovněž s jedním delegátem za ČSLA a zároveň s jedním náhradníkem. V poslední řadě schválit doporučené návrhy pro širší výběr členů a kandidátů ÚV KSČ a ÚKRK na základě podnětů ZO. V prvním kole voleb došlo k návrhům na delegáty 67 připomínek, ve druhém pak 68. Tajné volby proto mohly být zahájeny až ve večerních hodinách kolem 21 hodiny. V nich bylo zvoleno 37 delegátů a 4 náhradníci pro krajskou konferenci a 12 delegátů a 1 náhradník pro sjezd.¹⁷⁹ Z hlediska sociálního, věkového i délky členství ve straně byly výsledky voleb obdobné jako na březnové konferenci. Za ÚV KSČ se konference zúčastnil Jaroslav Frýbert, který vystoupil po zprávě volební komise a shrnul význam květnového pléna ÚV KSČ. Informoval o nových stanovách strany, o připravovaném XIV. mimořádném sjezdu a značnou část svého referátu věnoval činnosti Pillerovi komise a rehabilitacím. V závěru bylo delegáty schváleno stanovisko shrnující všechny důležité body konference a o půlnoci ji účastníci zakončili Internacionálou.¹⁸⁰

¹⁷⁸ Stráž míru, roč. 23 (1968), č. 24, s. 1.

¹⁷⁹ Podle zprávy mandátové komise bylo na okresní konferenci zvoleno základními organizacemi 331 delegátů. Dostavilo se 326 delegátů s hlasem rozhodujícím, 43 delegátů s hlasem poradním a 33 hostů. Na mimořádný XIV. sjezd KSČ byli vysláni: Josef Černý, Vladimír Havlík, Michal Braško, Josef Němec, Jan Parnahaj, Leopold Pavelka, Josef Vlasák, Antonín Hrotek, Karel Mareš, Vojtěch Hruška, Alena Štillerová, Emanuel Veselý, Jindřich Novotný. In: SOKA K. Vary, f. OV KSČ Karlovy Vary, kart. 4, inv. číslo 19. Zápis o průběhu konference ze dne 30.6. 1968. Zpráva mandátové komise, s. 126; Stráž míru, roč. 23 (1968), č. 29, s. 1.

¹⁸⁰ SOKA K. Vary, f. OV KSČ Karlovy Vary, kart. 4, inv. číslo 19. Zápis o průběhu konference ze dne 30.6. 1968, s. 10; Stráž míru, roč. 23 (1968), č. 28, s. 1-2; Stráž míru, roč. 23 (1968), č. 27, s. 1.

Konference byla zahájena v 8:35 Antonínem Hrotkem, členem předsednictva OV KSČ. Poté, co byl schválen jednací řád, pracovní předsednictvo aj., se k řečnickému pultu postavil vedoucí tajemník OV KSČ L. Pavelka. V poměrně rozsáhlé zprávě zprvu hodnotil přípravu a průběh březnové konference, která podle jeho slov „*probíhala za nebývalé aktivity většiny základních organizací*“ a která „*dokázala, že demokratizační proces pronikl do organizací, ne však už do předbřeznového OV a k jeho bývalým tajemníkům.*“¹⁸¹ Zabýval se odstoupením Antonína Novotného, uplatňováním Akčního programu. Vyjádřil obavy z přátel ze socialistických zemí „*často více, či méně zastírané a více či méně ostře formulované vyvolávaly, či posilovaly nervozitu.*“¹⁸² Okomentoval pomalost postupu ÚV, jeho nekonsolidovanost, zesilující se tlak konzervativních sil způsobující projevy protisocialistických a antikomunistických či jen nekomunistických tendencí. Vyzdvihoval, že do stranického života výrazněji vstupuje dělnictvo. „*Dělnictvo se projevuje v této etapě ne jako opora konzervativních sil a tendencí, jak někteří mylně počítali, ale naopak jako síla stojící za Dubčekem a progresivním jádrem strany.*“¹⁸³ Za vyvrcholení tohoto střetnutí považoval Pavelka květnové plénum ÚV, které je vítězstvím progresivních sil, k němuž silně přispěl tlak zdola. Ve druhé části své zprávy se vedoucí tajemník zabýval politickou situací v okrese od březnové konference. Přítomné delegáty uvedl ve známost s novou strukturou OV KSČ. Kladně zhodnotil květnové plénum ÚV KSČ, právě díky výše zmíněnému vítězství progresivních sil, které znamenalo kádrové změny a rozhodlo o konání mimořádného sjezdu KSČ na září 1968. Distancuje se od členů strany, kteří páchali zločiny či je inspirovali - „*ty strana musí vyloučit a musí zvážit i jejich případné soudní stíhání*“ a od všech „*kteří třeba z dobrého úmyslu a s upřímné snahy prospět socialismu se jako nositelé deformací zkompromitovali.*“¹⁸⁴ Podporoval rozvoj činnosti Národní fronty za účasti ostatních politických stran, přičemž upozornil na vzrůstající počet členů v

¹⁸¹ SOkA K. Vary, f. OV KSČ Karlovy Vary, kart. 4, inv. číslo 19. Zápis o průběhu konference ze dne 30.6. 1968, s. 19-42.

¹⁸² Tamtéž. Str. 20.

¹⁸³ Tamtéž. Str. 20.

¹⁸⁴ Tamtéž. Str. 23.

těchto stranách. Ve zprávě se Pavelka věnuje i odborové problematice. Stavěl se proti pokusům o tříštění odborového hnutí. Zastával zásadu „jeden závod – jedna odborová organizace.“ Naopak rozhodně se postavil proti uplatňování reakčního hesla „odborní bez komunistů.“ Pozornost je zde dokonce věnována stavu církevní politiky¹⁸⁵ nebo neuspokojivému objasňování trestné činnosti.

Po Pavelkově vystoupení následovala diskuze. Zúčastnilo se jí 38 delegátů a každý měl na svůj příspěvek 10 minut. 16 delegátů se vystoupení vzdalo. Převážná část delegátů se zabývala vnitrostranickým životem (návrhy na změnu stanov, vyslovení podpory OV KSČ, kritizovali nedostatečný zájem OV o problematiku zemědělství atd.), zpomalením demokratického procesu vyplývajícím z toho, že po neúplných kádrových změnách nedochází vůbec ke změnám institucionálním. Dalším úsekem byla oblast informační – a to jak informací vnitro tak mimo stranických. Přitom se delegáti vyjadřovali o vrácení Stráže míru pod vydavatelství OV KSČ.¹⁸⁶ K problematice zemědělství se vyjádřil delegát Nechmač: „V našem okrese byla mimo tajemníka zrušena i zemědělská komise OV. Vcelku raritní případ. Měl by tedy i ÚV zrušit tuto komisi. Domníváme se, že to není účelné rozhodnutí. Netoužíme sice po tom, aby nám bylo stále opakováno: *Sej, málo dojíš, pozdě sklízíš, včera jsi měl mít splněno obilí, jak to že ti chybí 4 vagony?*“¹⁸⁷

Další kritizovanou oblastí byla činnost OKRK. K tomuto tématu delegátka Inka Pospíšilová označuje členy OKRK „za schopné třeba znovu pověsit Clementise.“¹⁸⁸ Tuto stať však delegáti rázně odmítli. Patrné zklamání panovalo u účastníků konference z Programového prohlášení OV KSČ. Považovali jej za příliš obecné a nekonkrétní.¹⁸⁹ Delegáti nebyli

¹⁸⁵ „Jen neustálý dialog s jinými myšlenkovými koncepcemi, tedy také náboženskými, může probíjet marxismu jeho opravdu vedoucí postavení, jeho vědecký charakter.“ Tamtéž. Str. 36.

¹⁸⁶ SOkA K. Vary, f. OV KSČ Karlovy Vary, kart. 4, inv. číslo 19. Zápis o průběhu konference ze dne 30.6. 1968. Stráž míru, roč. 23 (1968), č. 27, s. 1.

¹⁸⁷ SOkA K. Vary, f. OV KSČ Karlovy Vary, kart. 4, inv. číslo 19. Zápis o průběhu konference ze dne 30.6. 1968, s. 115.

¹⁸⁸ FIDLEROVÁ, Anna, *Rok 1968 v Karlových Varech*. In: Historický sborník Karlovarska VI, SOkA Karlovy Vary, 1998, s. 229. SOkA K. Vary, f. OV KSČ Karlovy Vary, kart. 4, inv. číslo 19. Zápis o průběhu konference ze dne 30.6. 1968, s. 129.

¹⁸⁹ Programové prohlášení OV KSČ bylo zveřejněno 18.6.1968 ve Stráži míru, roč. 23 (1968), č. 25, s. 1.

rovněž spokojeni se zpomalením celého obrodného procesu – kádrové změny byly podle nich neúplné a ke změnám institucionálním takřka nedocházelo. K tomuto tématu se vyjádřil F. Jiránek (Poliklinika Toužim): „...vývoj mě plně neuspokojuje, a sice proto, že dle mého názoru nepostihuje dostatečně rychle a neuplatňuje se v plné šíři ve všech složkách a na všech stupních. Příčinou toho je, že ve velké většině případů nebyly dosud vyřešeny kádrové otázky od ÚV až po poslední MNV.“¹⁹⁰ Delegát Borek (Státní statek Ostrov): „...ovšem já mám dojem, u nás se lidé domnívají, že došlo momentálně ke zpomalení obrodného procesu. Dávají si to do souvislosti i např. s návštěvou našich státníků v Sovětském svazu.“¹⁹¹

Důležitým tématem, jemuž konference věnovala pozornost, byla informovanost vnitro i mimo stranická. Stejně jako na březnové okresní konferenci, byla i nyní novému vedení OV vytýkána nedostatečná rychlost a kvalita informovanosti ZO ze strany ÚV. Docházelo k malému styku mezi OV a ZO. Avšak i přesto výtky byla OV vyslovena důvěra v jeho činnosti. Na téma informovanost mimostranická již mezi diskutujícími panovaly značné neshody. Od poměrně konzervativních myšlenek např. A. Štillerové (Karlovarské sklo Moser) řekla: „Redaktoři jsou placeni stranou, a tak jí musí sloužit. Nemohou si dovolit vystupovat s vlastními názory, pokud nejsou v souladu se stanoviskem strany“¹⁹², soudruh Hruška: „Tohle by měli lidé skutečně všechno vědět. Že prostě redaktoři hledají 10 lidí, aby počítali nudle v polívce, a třeba udělají z kriminalisty úplného andílka...“, na čež reagovali zástupci médií protestem¹⁹³, až po myšlenky pokrokové – J. Gregor (Škoda Ostrov): „Ve stranickém tisku by mělo být více polemických článků, které by konfrontovaly krajní názory. Plně se stavíme za zrušení cenzury.“¹⁹⁴ Delegáti se v souvislosti s

¹⁹⁰ SOKA K. Vary, f. OV KSČ Karlovy Vary, kart. 4, inv. číslo 19. Zápis o průběhu konference ze dne 30.6. 1968, s. 53.

¹⁹¹ SOKA K. Vary, f. OV KSČ Karlovy Vary, kart. 4, inv. číslo 19. Zápis o průběhu konference ze dne 30.6. 1968, s. 101.

¹⁹² Tamtéž, s. 59.

¹⁹³ „My, komunističtí novináři, zúčastnění na okresní konferenci v Karlových Varech, se ohrazujeme proti vystoupení s. Hrušky...Dále se ohrazujeme proti všeobecné kritice na všechny novináře, tedy i komunisty a proti jejich označení za pisálky.“ Tamtéž, s. 84 a s. 147.

¹⁹⁴ Tamtéž, s. 78.

informovaností vyjadřovali i k Stráži míru a jejímu návratu pod vydavatelství OV KSČ. Delegát M. Vaněk (Učňovská škola č.1, K. Vary) poznamenal: „*Stráž míru by měla být stranickým mluvčím, tribunou strany a ne informátor pavlačové politiky.*“¹⁹⁵ Jak se uvádí ve stanovisku mimořádné okresní konference: „*Pro zlepšení stavu informací na našem okrese doporučujeme, aby se Stráž míru stala orgánem vydávaným OV KSČ, aby měla svou redakční radu a aby byly provedeny podle uvážení OV doplňky a změny v její redakci.*“¹⁹⁶

Na konferenci se probíralo i v tisku zveřejněné prohlášení Dva tisíce slov. Delegáti obdrželi „*Stanovisko předsednictva OV KSČ k prohlášení Dva tisíce slov.*“ Zde se dočítáme: „*Při hodnocení tohoto prohlášení vychází POV KSČ z myšlenky, že autor i podepsaní signatáři byli vedeni zájmem pomoci obrodnému procesu, který byl nastoupen naší stranou a veřejností v letošním roce.*“ Dále pak „*POV KSČ je toho názoru, že i v budoucnu může dojít k uveřejňování jiných dobře míněných názorů, o jejichž významu budeme mít pochybnosti. Z toho důvodu je podle názoru POV KSČ pozornost, kterou zmíněnému článku věnovaly některé orgány a sdělovací prostředky, poněkud přehnaná.*“¹⁹⁷ POV ocenilo, že se v článku objevily myšlenky Akčního programu, i moudrý a přiměřený postoj A. Dubčeka k tomuto článku. Předsednictvo ÚV KSČ jej však odsoudilo, na což reagovali někteří delegáti OV – jedni jej podporovali a považovali reakci ÚV za příliš ostrou, druzí projevíli naopak obavy a to zejména z těch pasáží, které připouštěly pokračování v reformách a to i bez ohledu na stanovisko KSČ. Z následné diskuze je čitelné, že většina delegátů se Stanoviskem POV ztotožnila, což potvrzuje i závěrečná zpráva z konference.¹⁹⁸

¹⁹⁵ Tamtéž, s. 140.

¹⁹⁶ Stanovisko mimořádné okresní konference KSČ v Karlových Varech 30.6.1968. Stráž míru, roč. 23 (1968), č. 28, s. 1-2.

¹⁹⁷ SOKA K. Vary, f. OV KSČ Karlovy Vary, kart. 4, inv. číslo 19. Zápis o průběhu konference ze dne 30.6. 1968, s. 16.

¹⁹⁸ „*Ztotožňujeme se se stanoviskem POV k výzvě 2000 slov, protože toto stanovisko považujeme za velmi rozumné, uvážlivé, takové, jak je třeba v podobných případech postupovat.*“ SOKA K. Vary, f. OV KSČ Karlovy Vary, kart. 4, inv. číslo 19. Zápis o průběhu konference ze dne 30.6. 1968, s. 4.

Dalšími tématy konference byly například otázky k přehodnocení úlohy Lidových milicí nebo k federalizaci. V těchto bodech již delegáti tak jednotní nebyli. Řešila se také problematika pohraničí se specifickými otázkami lázeňství, cestovního ruchu a zdravotnictví. Minimální pozornost byla vyhrazena ekonomice. Kritizována byla činnost odborů.¹⁹⁹

V závěru konference vystoupil ještě L. Pavelka, shrnul její průběh a poděkoval ostatním delegátům za aktivitu a odvedenou práci na konferenci. Stanovil některé další úkoly do budoucna a vyzval ostatní k větší odvaze organizovat přednášky, diskuze a besedy, aby byla široká společnost lépe informována a mohla se zapojit.

Jednání konference se vyznačovalo, vzhledem k tropickým podmínkám v sále, neuvěřitelnou aktivitou, disciplinovaností a velkým vědomím odpovědnosti – do ÚV navrhnout komunisty, kteří budou zárukou tvůrčího uplatnění obrozeneckých myšlenek. Delegát Prikryl uvedl: „*Obroda dnes nepotřebuje propagátory, ale organizátory.*“²⁰⁰ Ve srovnání s březnovou konferencí nebyla tato tak bouřlivá, na její přípravě se pracovalo od 10. června postupně na třech zasedáních předsednictva OV KSČ. Na 10. zasedání předsednictva OV KSČ zhodnotil vedoucí tajemník OV L. Pavelka průběh mimořádné konference, bohužel neexistuje žádný písemný záznam z tohoto vystoupení.²⁰¹ Charakter mimořádné červnové konference byl však poněkud jiný oproti konferenci březnové. V této době již byla informovanost veřejnosti dostatečná a proces obrodného procesu na Karlovarsku nabýval na masové podpoře. Bylo čím dál tím více zřejmé, že se vyhraňovaly různé názorové skupiny, což bylo patrné i z průběhu červnové konference. K první skupině patřili delegáti podporující urychlení demokratizačního procesu a vyjadřující souhlas s svoláním Dva tisíce slov. Velké očekávání měli od mimořádného sjezdu, protože se domnívali, že budou odstraněni

¹⁹⁹ SOkA K. Vary, f. OV KSČ Karlovy Vary, kart. 4, inv. číslo 19. Zápis o průběhu konference ze dne 30.6. 1968, s. 121.

²⁰⁰ Stráž míru, roč. 23 (1968), č. 28, s.1-2.

²⁰¹ SOkA K. Vary, f. OV KSČ Karlovy Vary, kart. 101, inv. číslo 84. Zápis ze zasedání POV KSČ 1968, 7-12/1968. 10.zasedání z 16.7.1968, s. 13.

konzervativní členové ÚV KSČ. Druhá skupina delegátů vyjadřovala spíše obavy o „*osud socialismu*“, které lze vyčíst z jejich postoje k tisku nebo odmítavému a kritickému stanovisku k provolání Dva tisíce slov. Není jistě překvapením, že tuto skupinu tvořila část starších komunistů, zástupci zemědělců a jiných uličních výborů.

V závěrečném stanovisku se opět objevila kritika nedostatečné informovanosti shora z ÚV. Delegáti se ztotožnili se stanoviskem předsednictva OV k výzvě Dva tisíce slov. Je zde vyjádřena podpora progresivním silám v ÚV a podle delegátů „*je třeba zvolit takový ÚV, který by byl skutečným, mozkovým trustem' a soustřeďoval nejlepší a nejpokrokovější síly strany.*“²⁰² Za nezbytné považovali účastníci konference vypracovat okresní akční program konkretizující cíle Akčního programu strany na potřeby i možnosti okresu. Delegáti na krajskou konferenci a na mimořádný sjezd byli pověřeni tlumočením stanoviska komunistů Karlovarska.

²⁰² Tamtéž.

7 Karlovaráci na krajské konferenci

Jak již naznačily předchozí kapitoly, letní měsíce roku 1968 nebyly v Karlových Varech vůbec poklidné. Obrodný proces nabíral na intenzitě. Po mimořádné okresní konferenci následovala konference krajská. Dále probíhaly přípravy k XIV. sjezdu KSČ i k svobodným volbám. Představitelé států Varšavské smlouvy již začínali projevovat jisté tendence zasahovat do vnitrostátních záležitostí Československa kvůli nespokojenosti s reformním vývojem. V Západočeském kraji také nejspíše poprvé zaznělo upozornění na možnost zásahu zvenčí v „*Provolání komunistů kulturní fronty*.“ Ti jej 5. července adresovali krajské konferenci a prostřednictvím Pravdy i „*všem pokrokovým občanům*.“²⁰³

7.1 Krajská konference

Ve dnech 6. - 7. července se konala mimořádná krajská konference v Plzni. Účastnilo se jí více jak 300 delegátů. S hlavním referátem, zahrnujícím hodnocení celkové situace, vystoupil vedoucí tajemník KV KSČ Ladislav Karda. Za ÚV KSČ se konference zúčastnil a vystoupil František Kriegel, ale i jiná členové ÚV.²⁰⁴ Prvním diskutujícím byl Jaroslav Vacek za karlovarskou delegaci. Uvedl, že „*od sjezdu mimo jiné požaduje, aby určil způsoby, jak respektovat uvnitř strany i hlas menšiny, která může být leckdy osvícenější než masa straníků. Dále žádal, aby byli hodně rychle a klidnou cestou z vedoucích míst ve státním aparátu odstraněni straníci diletanti, jimž se členství ve straně stalo zdrojem nové existence, které se drží zuby nehty. Upozornil, že pokud k tomu nedojde, pak strana ve volbách neobstojí.*“²⁰⁵ Dalším delegátem z Karlových Varů, který se diskuze zúčastnil, byl Jiří Navara. Ve svém příspěvku vytýkal ÚV přehnaně tvrdé stanovisko k výzvě Dva tisíce slov. Na toto téma poznamenal: „*Místo troubení na poplach a do útoku, přicházejme v centru*

²⁰³ HYNA, *Československá krize*, s. 63.

²⁰⁴ Tamtéž, s. 60-62.

²⁰⁵ Pravda z 7.7.1968, roč. 49, č. 162, s.1.

*i v základních organizacích s dobrou, pozitivní politikou, kterou získáme lidi. Místo apriorního podezřívání přicházejme s důvěrou a teprve potom si všimějme, jak je nám splácena.*²⁰⁶ Dalším Karlovarákem vystupujícím na konferenci byl Jindřich Novotný, jenž poukázal na to, že „v základních organizacích nestačí jen členy informovat, ale je třeba vést členy strany k praktické a reálné organizátorské práci. Upozornil, že nyní půjde o to, aby se celý obrodný proces projevil také ve zvyšování životní úrovně. Lidé nesmí být netrpěliví a musí dát vedoucím stranickým činitelům i potřebný čas.“²⁰⁷

Většina delegátů konference vyjádřila plnou podporu urychlení tempa všech reforem. Z příspěvků jiných delegátů vyplývá jistý rezervovaný postoj proti tzv. konsolidaci, ke které bylo čs. komunistické vedení tlačeno tím sovětským. Této otázce se hlavní referující nejspíše takticky vyhýbali.²⁰⁸ Na konferenci byli takové voleni delegáti pro XIV. mimořádný sjezd KSČ a projednávány návrhy pro širší výběr členů ÚV. Za okres Karlovy Vary byli nominováni: Michal Braško, Josef Černý, Vladimír Havlík, Antonín Hrotek, Vojtěch Hruška, Karel Mareš, Josef Němec, Jindřich Novotný, Jan Parnahaj, Leopold Pavelka, Alena Štillerová, Emanuel Veselý a Josef Vlasák, což jsou titíž kandidáti zvoleni již na červnové okresní konferenci.²⁰⁹

7.2 Aktivita OV

Přibližně v polovině července byl zveřejněn dopis, který vedení KSČ obdrželo od pěti států Varšavské smlouvy. Jak ÚV KSČ, tak i OV KSČ zaujal k tomuto dopisu odmítavé stanovisko. Dne 16. července se sešlo předsednictvo OV KSČ, aby mj. hodnotilo předešlou mimořádnou konferenci a nevyřízené připomínky. Se svým referátem zde vystoupil i

²⁰⁶ <http://www.portafontium.cz/chronicle/soap-kv/00196-mesto-karlovy-vary-1968-2> Vyhledáno 5. 3. 2013.

²⁰⁷ Pravda, 7. 7. 1968, č. 162, s. 2.

²⁰⁸ HYNA, *Československá krize*, s. 60-62.

²⁰⁹ Pravda, 9. 7. 1968, č. 163, s. 2.

vedoucí tajemník Pavelka, který se věnoval vývoji členské základny za 2. čtvrtletí roku 1968. Vyjádřil potěšení nad příbytkem nových členů ve straně, ovšem málo z nich bylo dělníků a mladých lidí, na což se Pavelka zaměřil. Předsednictvo OV KSČ zaslalo předsednictvu ÚV KSČ dopis týkající se schůzky ÚV ve Varšavě v tomto znění: *„Stavíme se bez výhrad za orientaci zahraniční politiky podle Akčního programu KSČ, jejímž základem je spojenectví s SSSR, ostatními socialistickými státy a v duchu proletářského internacionalismu i spolupráce se všemi dělnickými stranami a jinými pokrokovými silami ve světě. Proletářským internacionalismem rozumíme vzájemné vztahy rovnoprávnosti, samostatnosti, nevměšování, respektování historických a jiných národních zvláštností při budování socialismu.“*²¹⁰ Dne 18. července zasedal mimořádně OV KSČ a OKRK, spolu s delegáty XIV. sjezdu strany a členy aktivu. OV jednal o otevřeném dopisu z Varšavy a následném stanovisku ÚV. Účastnili se i členové KV. V následném stanovisku jen potvrdil OV KSČ v Karlových Varech naprostý souhlas s odpovědí předsednictva ÚV KSČ. Mj. se v něm píše: *„Dopis pěti bratrských stran vychází zřejmě z řady nesprávných informací, KSČ se nevzdává své vedoucí úlohy, jak se snad naši přátelé domnívají... Slova o socialistické cestě naší republiky nejsou frázemi. Totéž platí i o naší orientaci zahraničně politické a o přátelství se Sovětským svazem a ostatními zeměmi Varšavské smlouvy. Plně podporujeme odpověď předsednictva našeho ústředního výboru. Oceňujeme její věcnost, rozvážnost, pravdivost. Ztotožňujeme se s ní bez výhrad.“*²¹¹

7.3 Aktivita ZO

Na pracovištích podniků jako např. Karlovarský porcelán či Karlovarské sklo se konaly mimořádné schůze a zaměstnanci byli informováni o situaci. Většina obyvatel bez ohledu na stranickou příslušnost byla toho názoru, že stanovisko bratrských stran vyplývá

²¹⁰ SOkA K. Vary, f. OV KSČ Karlovy Vary, kart. 101, inv. číslo 84. Zápisy ze zasedání POV KSČ 1968, 7-12/1968. 10.zasedání z 16.7.1968, s. 10.

²¹¹ SOkA K. Vary, f. OV KSČ Karlovy Vary, kart. 17, inv. číslo 45. Zápisy ze zasedání pléna OV KSČ 1968. 6.zasedání z 18.7.1968, s. 12.

pouze z nedostatečné informovanosti o situaci v Československu a domnívali se, že svůj díl viny nesou i čs. zastupitelské úřady. Účastníci zasedání poté jednohlasně schválili dálnopis ÚV KSČ, ve kterém se mimo jiné píše: *„Plně podporujeme odpověď předsednictva. Oceňujeme její věcnost, rozvážnost, pravdivost a ztotožňujeme se s ní bez výhrad. Domníváme se, že ÚV KSČ v podstatě skončil svou práci květnovým plénem. Skutečnými reprezentanty strany jsou podle našeho názoru dnes delegáti sjezdu, jejichž zástupci se účastní zasedání ÚV KSČ. Proto požadujeme, aby měli právo vyjádřit názory svých organizací a aby jejich hlas byl brán jako hlas krajských a okresních organizací, které zastupují. Jestliže ÚV KSČ nedokáže zaujmout jednoznačné stanovisko na podporu svého předsednictva, požadujeme okamžité svolání všech delegátů sjezdu, kteří názor celé strany vyjádří přesněji a kompetentněji.“*²¹² Poté, co byl zveřejněn dopis států Varšavské smlouvy a následná reakce předsednictva ÚV KSČ, začaly i stranické organizace v karlovarském okrese odesílat na předsednictvo ÚV KSČ a předsednictvo vlády ČSSR mnoho rezolucí s vyjádřením podpory. Autor městské kroniky V. Jáchymovský uvádí, že jednou z reakcí na dopis z Varšavy bylo zabavování německého tisku zakoupeného v Československu návštěvníkům z NDR na hranicích (Volkszeitung aj.). V souvislosti s touto politickou situací trpělo také karlovarské lázeňství, některé skupiny hostů ze Sovětského svazu ani do Karlových Varů nedorazily.²¹³

7.4 Nárůst tlaku ze strany SSSR

Za provokaci můžeme označit událost z poloviny července, jež měla obyvatele republiky povzbudit proti kontrarevoluci. V oblasti Karlových Varů se měl nalézat tajný sklad zbraní dodaný z USA, kterého měli využít sudetští revanšisté. Veřejná bezpečnost také nakonec našla zbraně a munici v několika bařozích s nápisy „Nord-West-Orail-Pack“ mezi obcemi Arnoltov a Mýtina na Sokolovsku. Tuto anonymní informaci otiskl

²¹² Pravda z 19.7.1968, roč. 49, č. 172, s.2.

²¹³ <http://www.portafontium.cz/chronicle/soap-kv/00196-mesto-karlovy-vary-1968-3> Vyhledáno 7. 3. 2013.

moskevský deník Pravda.²¹⁴ Následná odborná expertíza na Kriminallistickém ústavu v Praze ukázala, že výrobcem byla skutečně americká firma a že datum výroby bylo někdy z období druhé světové války. Obaly zbraní byly podle expertízy zhotoveny z látky vyráběné v tehdy v NDR. Nikdy však nebyl odhalen záměr ani vlastník tohoto úkrytu zbraní. Navíc byly zbraně umístěny v baťozích s ruskými nápisy a právě to vedlo k domněnce, že se jedná o provokaci sovětské KGB. S čímž souhlasila i naprostá většina občanů.²¹⁵

Tisková kampaň států Varšavské smlouvy vůči Československu nabírala na intenzitě. I přesto stála karlovarská společnost neustále za Dubčekem a celým vedením země. Dne 23. července vyšel na titulní straně Stráže míru článek „*Přátelství ano – ne však vměšování!*“, ve kterém vyjadřují podporu Dubčekovi a rozhořčení nad hlasy z některých socialistických států lékaři, sestry a provozní zaměstnanci výzkumného ústavu balneologického v Karlových Varech a členové stranické organizace Československých státních lázní v Karlových Varech. Den poté vydal ONV Karlovy Vary rezoluci, v níž se komunisté i nekomunisté stavěli bezvýhradně za stanovisko předsednictva ÚV KSČ, uvítali by klidný a rozhodný postoj KSČ.²¹⁶ Dne 26. července bylo zveřejněno „*Poselství občanů.*“ Ve dnech 27. - 28. července se objevily u hlavní pošty v Karlových Varech stoly s podpisovými archy.²¹⁷ Za jediný den se podepsalo 3702 lidí a to i lázeňských hostů. Lidé tomu říkali „*stavět se do fronty na svobodu*“, ve které se diskutovalo o aktuálních problémech. Po chvíli přistaví stroze namalovanou tabuli s nápisem „*Socialismus, spojení, suverenita, svoboda.*“ Mnozí občané se neomezovali jen na podpisy a přidávali různé poznámky: „*Soudruhu Dubčeku, vy jste náš a my jsme s vámi!*“ - „*Ať se dílo podaří!*“ - „*Nikdy jsme nebyli kvádrem jako teď!*“ - „*Stojíme za vámi a nezapomeňte, že pravda vítězí!*“ - „*Vydržet,*

²¹⁴ FIDLEROVÁ, Anna, *Rok 1968 v Karlových Varech*. In: Historický sborník Karlovarska VI, SOkA Karlovy Vary, 1998, s. 231.

²¹⁵ HYNA, *Československá krize*, s.67.

²¹⁶ Stráž míru, roč. 23 (1968), č. 30, s.1.

²¹⁷ Pravda, 28. 7. 1968, č. 180, s. 1-2.

nepovolit!“ - „Dubčeku, vydržte a půjdou za vámi všichni!“²¹⁸ Ani v následujících dnech neustávalo zasílání dopisů, rezolucí a telegramů pracujících Karlovarska, kteří vyjadřovali svou podporu politice vedení KSČ. Zároveň odmítali jakýkoliv nátlak a vměšování se do vnitrostátních záležitostí. V tomto duchu formulovali svá stanoviska uliční organizace, závody a jiné instituce. Další archy s podpisy občanů okresu byly ÚV KSČ odeslány na podporu při jednání s představiteli ÚV KSSS.²¹⁹

7.5 Fond republiky

Počátkem srpna se ve Stráži míru čím dál tím více začínaly objevovat zprávy o tzv. Fondu republiky, do kterého lidé i podniky z Karlovarska přispívali. Prvním podnikem v západočeském kraji a zároveň karlovarském okrese, který se rozhodl odpracovat mimořádnou směnu, jejíž výtěžek poté věnoval na Fond republiky byl n.p. Pozemní stavby Karlovy Vary. Mimořádnou směnu absolvovali pracovníci volnou sobotu 10. srpna. Této směny se mělo zúčastnit 5000 zaměstnanců podniku.²²⁰ Co se týče nevýrobních úseků, přispěli na Fond jako první zástupci OV. Jejich příspěvek na konto č. 2171 zřízené u Státní banky československé odevzdali 2. srpna svůj dobrovolný příspěvek ve výši 1-4% ze svého měsíčního platu. Následovali je i zástupci Městského národního výboru s úctyhodným příspěvkem 100 000 Kčs a 2 % své hrubé mzdy 7500 Kčs. Mimořádných směn v podnicích na Karlovarsku jen přibývalo, jmenujme např. Okresní správu spojů nebo Komunální služby, i oni věnovali na Fond nějaké to procento ze svého platu. Komunální služby věnovali dokonce 50 tisíc Kčs. Ze svého rezervního fondu. Téměř všichni pracovníci měli snahu zlepšit ekonomickou stabilitu republiky (Karlovarský porcelán aj). Zvyšoval se i počet občanů, kteří přispívali finančními dary. Bylo uspořádáno i mnoho sbírek - např. v Čs. státních lázních a v lázeňských sanatoriích bylo ke dni 13. 8. vybráno asi 15 tisíc Kčs. Sbírký probíhaly i na provozovnách, prodejnách a skladech karlovarských

²¹⁸ Stráž míru, roč. 23 (1968), č. 32, s. 2.

²¹⁹ Pravda, 1. 8. 1968, č. 183, s. 2.

²²⁰ Stráž míru, roč. 23 (1968), č. 32, s. 1.

Potravin. Ke stejnému dni jako v předchozím případě byl výsledek odhadován asi na 40 tisíc Kčs. Výbor Svazu protifašistických bojovníků v Karlových Varech přispěl 3 tisíce Kčs.²²¹

7.6 Mítink před XIV. sjezdem

V této době vrcholí přípravy na dlouho očekávaný XIV. sjezd KSČ. Dne 5. srpna se v budově Lázní III. konal mítink svolaný OV KSČ. Podílelo se na něm i kulturní a společenské středisko. Došlo zde k setkání pracovníků karlovarské kulturní fronty s delegátem pro XIV. sjezd strany tajemníkem Svazu filmových a televizních umělců Ludvíkem Pacovským. Pacovský důkladně informoval posluchače o jednání v Čierné nad Tisou a v Bratislavě. Ve svém projevu poznamenal, že k úspěšnému jednání mezi našimi a sovětskými představiteli přispěla i podpora rozhodujících evropských komunistických stran, a že výsledek schůzky v Bratislavě je zakončením za případem kolem varšavského dopisu. Podporu předsednictvu ÚV KSČ v jednání v Čierné vyjádřili např. účastníci konference ROH při OVHS Karlovy Vary: *„Rozhodování o budoucnosti naší společnosti, o formě socialismu v Československu je výhradní záležitostí našeho lidu, jehož zkušenosti a vyspělost jsou zárukou, že budování socialismu nebude ohroženo.“*²²² Mnoho otázek bylo směřováno k úseku kulturní politiky. Hovořil o deformacích v minulosti, zmínil se např. o zákazech filmů, divadelních her a vydávání knih, hovořil také o tehdejší situaci v souvislosti se svobodou tisku a shromažďování i o otázkách ekonomiky kultury.²²³ Nutno podotknout, že vystoupení L. Pacovského bylo až příliš optimistické a že si výsledky obou jednání velice idealizoval a kvůli tomu zavládlo mezi karlovarskými obyvateli jisté uspokojení. Západočeské instituce a veřejnost striktně odmítaly pokusy o vměšování zvenčí. Mohlo by se říci, že celou situaci poněkud podcenily, a proto s intervencí nikdo nepočítal. Karlovarsko patřilo mezi okresy, kde

²²¹ Stráž míru, roč. 23 (1968), č. 33, s. 1-2.

²²² Stráž míru, roč. 23 (1968), č. 32, s. 1.

²²³ Pravda, 6. 8. 1968, č. 187, s. 2.

optimismus předčil veškeré obavy z intervence a protireformního zásahu.²²⁴ K této situaci přispěla i konference delegací KSČ a SED, která se konala 12. srpna v Karlových Varech.

7.7 W. Ulbricht v Karlových Varech

Podporu Dubčekovi vyjádřil i generální tajemník Sjednocené socialistické strany Německa (SED) W. Ulbricht. Ten se v Karlových Varech objevil 12. srpna. Je zajímavé, že ve Stráži míru jsem o této významné návštěvě nenašel ani zmínku. Celé této události se věnuje Rudé právo z 13. srpna. Článek se objevil na první straně deníku. V pondělí krátce po půl 11 na karlovarském letišti přistálo zvláštní letadlo s československou delegací v čele s A. Dubčekem.²²⁵ V zajištění reportérů se pozdravili s občany Karlových Varů, kteří naší delegaci připravili na letišti vřelé uvítání včetně předání květin a provolávali slávu Dubčekovi. Na 2000 obyvatel bylo autobusy dopraveno na letiště a každý z nich chtěl členům čs. delegace vyjádřit sympatie stiskem ruky.²²⁶ Na jednom z uvítacích transparentů stálo: „*Stojíte nám za to – dáme všechno zlato!*“²²⁷ Než dorazila delegace NDR, setkali se zástupci města s československou delegací v salónku letiště. Zde předal do rukou A. Dubčeka úřadující náměstek předsedy městského národního výboru v Karlových Varech A. Řáda dopis, v němž funkcionáři a pracující vítají obě delegace. Praví se v něm mj.: „*Naše lázeňské město vytvoří k vašemu nadcházejícímu jednání vhodnou atmosféru k dosažení příznivých výsledků. Věříme, že tak jako v Čierné a v Bratislavě vysvětlíte přítomným zástupcům sprátelené země za oba naše národy správnost naší po-lednové politiky, našich snah a tužeb.*“²²⁸ Vyslovil mj. přesvědčení: „*Bez ústupků obhájíte při jednání cestu, na kterou jsme vyšli a o které se v letošním roce na vlastní oči*

²²⁴ HYNA, *Československá krize*, s. 68.

²²⁵ Dále byli přítomni: O. Černík, J. Smrkovský, D. Kolder, J. Lenárt a velvyslanec ČSSR v Berlíně V. Kolář. <http://archiv.ucl.cas.cz/index.php?path=RudePravo/1968/8/13/1.png> Vyhledáno 20. 12. 2013.

²²⁶ FIDLEROVÁ, Anna, *Rok 1968 v Karlových Varech*. In: Historický sborník Karlovarska VI, SOkA Karlovy Vary, 1998, s. 233.

²²⁷ Pravda, 13. 8. 1968, č. 193, s. 1.

²²⁸ <http://archiv.ucl.cas.cz/index.php?path=RudePravo/1968/8/13/1.png> Vyhledáno 19. 12. 2013.

*přesvědčily desetitisíce lázeňských hostů a turistů z NDR...*²²⁹ Dubček poděkoval karlovarským představitelům za uvítání a prohlásil, že pozval představitele NDR při vědomí společných cílů - „*uděláme vše, aby naše země a bratrské strany v základních otázkách postupovaly jednotně, protože to prospěje ČSSR, mezinárodnímu komunistickému hnutí i naší vzájemné spolupráci.*“²³⁰ Půl hodiny po československé delegaci přistál letoun s výsostnými znaky NDR²³¹ Viditelně unavení politici oficiálně uvítali delegaci SED a poté se státníci přesunuli na karlovarskou kolonádu do lázeňského domu Javorina (dnes Mignon), kde v pravé poledne zasedli ke společnému stolu. Téměř celou cestu z letiště lemovali lidé, jež provolávali slávu Dubčekovi.²³² Odezva karlovarských občanů velice překvapila východoněmecké delegáty. Na rozdíl od schůzky s Kosyginem zde již bylo komuniké obstaráno, obsahovalo však jen obecné nic neříkající fráze.²³³ Jednání skončilo krátce před 20. hodinou. Druhý den se konala tisková konference, kde byla pouze potvrzena dřívější ujednání s NDR. Jednalo se např. o Ulbrichtova tvrzení: „*Evropská bezpečnost je možná jen za předpokladu naprosté rovnoprávnosti. Vy jste v jiné situaci než my a my na to bereme ohled. I NDR jde k socialismu demokratickou*

²²⁹ Tamtéž.

²³⁰ Tamtéž.

²³¹ Za NDR dorazili kromě W. Ulbrichta také W. Stophen, G. Mittag, E. Honnecker, H. Axen a velvyslanec NDR v Praze P. Florin. Tamtéž.

²³² Trasa vedla kolem Imperiálu, Richmondu, Leninovým (dnes Divadelním) náměstím, Vřídelní a Sadovou ulicí. <http://www.portafontium.cz/chronicle/soap-kv/00196-mesto-karlovy-vary-1968-3> Vyhledáno 8. 3. 2013.

²³³ „*Obě strany zdůraznily význam Prohlášení šesti komunistických a dělnických stran socialistických zemí, přijaté v Bratislavě, pro rozvoj a upevnění vztahů mezi ČSSR a NDR. Delegace se informovali o politice svých stran a o situaci ve svých zemích. Vyměnily si názory na aktuální problémy současně mezinárodní situace a mezinárodního komunistického hnutí. Hovořilo se též o situaci v Evropě, přičemž obě strany zdůraznily svůj zájem na zajištění evropské bezpečnosti a mírové spolupráce mezi národy Evropy v duchu konkrétních programů vyložených socialistickými zeměmi v bukurešťské Deklaraci z roku 1966 a karlovarském Prohlášení komunistických a dělnických stran z roku 1967. Obě strany zdůraznily, že i nadále budou vystupovat proti aktivizaci revanšismu, militarismu a neonacismu v západním Německu a že demokratickým silám poskytnou svou plnou podporu. Také zdůraznily význam prohloubení ideologické a výchovné práce v rozvoji uvědomění pracujících v duchu marxismu-leninismu. Delegace ÚV KSČ přivítala novou iniciativu Lidové sněmovny NDR směřující k zajištění evropské bezpečnosti a normalizaci vztahů mezi oběma německými státy. Zvláštní pozornost byla věnována otázkám všestranné přátelské spolupráce mezi KSČ a SED a ČSSR a NDR. Bylo konstatováno, že spolupráce obou států přináší prospěch socialistické výstavbě a jejich národnímu hospodářství. Obě strany se dohodly na opatřeních k prohloubení vzájemných hospodářských vztahů a koordinaci dlouhodobých plánů, na dalším rozvoji kooperace a specializace výroby, jakož i vědeckotechnické spolupráce. Delegace KSČ a SED přivítaly pozitivní průběh příprav mezinárodní porady komunistických a dělnických stran, která se uskuteční v Moskvě v listopadu 1968. Obě strany se zavázaly, že přispějí k plodným výsledkům této porady v zájmu posílení akční jednoty mezinárodního komunistického a dělnického hnutí a všech revolučních protiimperialistických a demokratických sil.*“

<http://archiv.ucl.cas.cz/index.php?path=RudePravo/1968/8/13/1.png> Vyhledáno 19. 12. 2013.

cestou.²³⁴ Na otázky adresované čs. straně odpovídal Dubček. Řekl, že KSČ počítá s dalšími dvoustrannými schůzkami, a to nejen se signatáři varšavského dopisu, ale i s ostatními komunistickými stranami. *„Zbývají nám však jen tři týdny do sjezdu, a v této časové tísní uspořádáme na nejvyšší úrovni už jen schůzku s rumunskými soudruhy.“*²³⁵ Na dotaz, do jaké míry uvažuje o koordinované ochraně hranic s NSR, reagoval Dubček takto: *„ochrana našich hranic s NSR je výlučně naší záležitostí. Vzali jsme na sebe všechny závazky, vyplývající ze socialistického společenství a ochráníme své hranice jako suverénní stát. Máme k tomu dostatek sil a prostředků.“*²³⁶ Ve skutečnosti si tuto schůzku vynutil W. Ulbricht. Na oko chtěl dát najevo, že podporuje kurs jednání z Čierné nad Tisou a Bratislavě. Pravdou ale bylo, že spíše zjišťoval, jaké jsou záměry čs. vedení.²³⁷ Na tiskové konferenci sice dával čs. „chybám“ velkorysý pardon, avšak po této schůzce odeslal do Moskvy alarmující zprávu, v níž konstatoval, že situace je dále neudržitelná a že Praha nehodlá dohody z Čierné a Bratislavy akceptovat.²³⁸ Veřejnost se na základě svých dojmů z tiskové konference a schůze mylně a příliš optimisticky domnívala, že žádná intervence nehrozí.

7.8 Poslední pokusy o zlepšení před okupací

V polovině srpna probíhali na Karlovarsku členské schůze stranických organizací. Zde měli straníci vyslovit své připomínky k návrhu nových stanov. Dne 15. srpna na vystoupení delegátů XIV. sjezdu strany z okresů celého kraje byla řada konkrétních podnětů ke zlepšení a doplnění návrhu nových stanov již vyslovena. Jednalo se nejvíce o otázky kolem ustanovení, že člen strany má pracovat v organizaci svého pracoviště, ale podle některých delegátů se měly posílit organizace v místech bydliště. Podrobněji mělo být vyjádřeno i ustanovení o možnosti odvolání

²³⁴ Pravda, 14. 8. 1968, č. 194, s. 1-2.

²³⁵ Tamtéž.

²³⁶ Tamtéž.

²³⁷ HYNA, *Československá krize*, s. 68.

²³⁸ FIDLEROVÁ, A., *Rok 1968 v Karlových Varech*. In: Historický sborník Karlovarska VI, SOkA Karlovy Vary, 1998, s. 235.

funkcionářů, lépe zaručeno právo menšiny obhajovat své názory a uvažovat ještě o vztahu řídicí a výkonné funkce v osobě předsedy atd.²³⁹

Veškerý slibný rozvoj byl však příliš progresivní, aby na něj komunističtí představitelé SSSR, Polska, Maďarska, NDR²⁴⁰ a Bulharska jen přihlíželi. Až příliš se obávali liberálních reforem v Československu a toho, že by se tyto myšlenky mohly začít šířit do jejich zemí. Vše bylo nutné utnout již v zárodku, a tak se vojska Varšavské smlouvy (s výjimkou Rumunska) dohodla na vojenském zásahu...

²³⁹ Pravda, 16.8.1968, č. 196, s. 2.

²⁴⁰ Poslední výzkumy naznačují, že vojska NDR (s výjimkou spojovacích jednotek a některých styčných důstojníků) vojska NDR nepřekročila hranice. http://www.rozhlas.cz/zpravy/zahranici/_zprava/486176 Vyhled. 23. 4. 2013.

8 Vpád vojsk Varšavské smlouvy na Karlovarsko

V noci z 20. na 21. srpna vtrhla vojska států Varšavského paktu do Československa. Jejich první kroky však narážely na rozhodný a spontánní odpor, jehož představitelé se s ohledem na poměr sil snažili nevyprovokovat žádnou násilnou akci. Pozemní operaci měly na starost 3 armádní skupiny (A, B, C). Západočeský kraj „měla na starosti“ skupina armád „B“, skládající se ze sovětských a východoněmeckých divizí. Tato skupina postupovala od prostoru Görlitz, Zittau, Dresden, Klingenthal. Do Karlových Varů mířila skupina postupující ve směru Klingenthal - Karlovy Vary – Plzeň. K překročení hranic divizemi SSSR došlo v prostoru hraničního přechodu Klingenthal a Boží Dar. Ze strany sovětského vedení panovala obava ze srážek se silami NATO, proto usilovalo o to, aby jeho jednotky nevnikly na území NSR. Z tohoto důvodu rozmístili sověští vojáci 5 divizí jižně od hlavní tepny a vedlejších silnic ve směru Karlovy Vary – Plzeň – České Budějovice na linii ve vzdálenosti přibližně 5 kilometrů od území NSR.²⁴¹

Do okresu Karlovy Vary vstoupila vojska 20. srpna po 23. hodině. První kontakt s „osvoboditeli“ zaznamenali příslušníci pohraničních oddílů Státní národní bezpečnosti (SNB) a Oddělení pohraniční kontroly (OPK) na hraničním přechodu s NDR - okamžitě byli odzbrojováni a zajišťováni.

8.1 První den okupace 21. srpen

Již 21. srpna zhruba v 1:15 se konalo zasedání předsednictva OV KSČ v Karlových Varech, jehož se účastnili narychlo svolaní členové předsednictva. Toto zasedání probíhalo každý den až do 30. srpna.²⁴² Po více jak 20 letech komentoval tehdejší člen předsednictva OV KSČ Jiří

²⁴¹ HYNA, *Československá krize*, s. 72-73.

²⁴² Celkem se konalo 17 zasedání POV a 2 rozšířená zasedání pléna OV. Jednání se zúčastňovali pravidelně všichni členové s výjimkou těch, kteří byli pověřeni jinými úkoly. SOKA Karlovy Vary, fond OV KSČ Karlovy Vary, kart. 101, inv. č. 84. Zápisy ze zasedání POV KSČ 1968, 7-12/1968, Zápisy z permanentního jednání POV KSČ 21. - 30. 8. 1968, s. 1.

Navara celou situaci takto: „*Krátce po půlnoci zabušil na moje dveře pracovník aparátu OV KSČ a volal: Okamžitě na sekretariát! Vzhledem k tomu, že rozhlas večer hlásil, že v Moskvě pravděpodobně zasedá ÚV KSSS, začaly se mi v hlavě skládat určité myšlenky. Když jsme za chvíli vyšli na ulici, jejíž klid narušovalo vzdálené hučení motorů, dostávaly konkrétní podobu. V budově OV se scházelo předsednictvo. Vzpomínám si, že úvodní informace vedoucího tajemníka L. Pavelky mne už příliš nepřekvapila. Zněla takto: Dnes v noci překročila vojska států Varšavské smlouvy hranice Československa.*“²⁴³ Později se předsednictvo OV KSČ dozvědělo o stanovisku předsednictva ÚV KSČ, to celou akci ze strany vojsk Varšavské smlouvy odsoudilo a OV KSČ se s tímto stanoviskem ztotožnil.

Ve 2:50 dorazil do budovy OV sovětští velitelé – důstojník a záložní poručík, kteří oznámili, že sovětská armáda přijíždí do ČSSR, aby plně zabezpečila naše hranice s NSR a Rakouskem. V našem okrese, podle prohlášení těchto sovětských velitelů, zůstanou menší jednotky, které mají navázat spolupráci s našimi orgány a nabídnout jim pomoc.²⁴⁴ Přítomní byli informováni, že země je v ohrožení kontrarevoluce a že vojska přicházejí na žádost nejvyšších představitelů a orgánů Československa chránit naši západní hranici a zneškodnit vnitřní reakci.²⁴⁵ Předsednictvo upozornilo, že „*se u nás nevyskytly případy, které by vyžadovaly pomoc a součinnost spojeneckých armád.*“²⁴⁶ K tomu Pavelka podle stanoviska ÚV uvedl, že vstup proběhl bez vědomí nejvyšších státních představitelů a orgánů Československa a je v rozporu s normami mezinárodního práva. To však sovětští zástupci odmítali. Tou dobou už dorazila sovětská vojska k hlavní poště v centru města a dokonce i na kolonádu. Ve 3:40 byl schválen text prohlášení předsednictva OV KSČ k zveřejnění občanů (pro vysílání rozhlasem a rozhlasovým vozem ve městě). Bylo vysíláno též celostátním rozhlasem. Předsednictvo OV usilovalo o ověření celkové

²⁴³ Stráž míru, roč. 23 (1968), č. 11, s. 1.

²⁴⁴ Tamtéž. Str. 3.

²⁴⁵ HYNA, *Československá krize*, s. 73.

²⁴⁶ SOkA Karlovy Vary, fond OV KSČ Karlovy Vary, kart. 101, inv. č. 84. Zápisy ze zasedání POV KSČ 1968, 7-12/1968, Zápisy z permanentního jednání POV KSČ 21. - 30. 8. 1968, s. 3.

situace a událostí u hlavní pošty. Ve 4:30 přišli opět oba sovětské velitelé na OV nabízející pomoc „*v boji s imperialistickými mocnostmi.*“²⁴⁷ Oznámili, že v okrese zůstanou menší jednotky, které mají navázat spolupráci s našimi orgány a nabídnout jim svou pomoc.²⁴⁸ Načež opět reagoval Pavelka a zdůraznil: „*čs. strana o žádnou pomoc nežádala, že vstup vojsk je protiprávní a dodal, že občané jej pokládají za okupaci.*“²⁴⁹ Požadoval vyklizení města a odsun tanků z lázeňské zóny, čehož bylo nakonec dosaženo. Ještě později byla projednána a schválena druhá výzva k obyvatelům, odsouhlaseno organizování dvouminutové protestní stávky. Členové schůze dále oznámili zabezpečení dvou náhradních pracovišť a následné vyslání členů POV na tato pracoviště. Schválilo se prohlášení POV a MěstV k občanům, v němž vyzývaly občany k účasti na 2 minutové stávce následujícího dne: „*Přesně ve 12 hodin zastavte na 2 minuty práci, dopravu, veškerý pohyb. Rozezněte sirény a píšťaly. Po 2 minutách se v klidu vraťte ke své práci.*“²⁵⁰ Ti, kteří zůstali na sekretariátě, hodnotili došlé rezoluce. Jiní se rozjeli a rozešli na pracoviště, aby mohli tlumočit občanům sdělení ÚV KSČ.²⁵¹

Obyvatelé Karlových Varů se probouzeli za silného hukotu vojenské techniky, tanků a helikoptér přelétávajících nad městem. Jako první z obyvatel okresních měst v republice poznali okupaci na vlastní kůži. Na vozovkách ležely rozjeté a zdemolované popelnice, lavičky, konstrukce stánků, vyrvané obrubníky, vytrhaný asfalt. Okolo 5 hodiny ranní se začaly v ulicích města hemžit nic nechápající Karlovaráci, za nepřetržitého projíždění tanků a obrněných vozidel. Chebský most byl zablokován úplně. V centru dění tj. u hlavní pošty panoval velký zmatek. Parkovala zde vojenská vozidla, postávali sovětské vojáci za přítomnosti nic nechápajících občanů. Někteří byli poměrně klidní a snažili se diskutovat, jiní v návalu emocí plakali, vykřikovali nebo vytahovali své legitimace KSČ

²⁴⁷ Stráž míru 45, 1990, č. 11 (13.3), s. 1.

²⁴⁸ Pravda, 21. 8. 1968, č. 200, zvláštní vydání, s. 2.

²⁴⁹ Stráž míru 45, 1990, č. 11 (13.3), s. 1.

²⁵⁰ SOkA Karlovy Vary, fond OV KSČ Karlovy Vary, kart. 101, inv. č. 84. Zápisy ze zasedání POV KSČ 1968, 7-12/1968, Zápisy z permanentního jednání POV KSČ 21. - 30. 8. 1968, s. 7.

²⁵¹ SOkA Karlovy Vary, fond OV KSČ Karlovy Vary, kart. 101, inv. č. 84. Zápisy ze zasedání POV KSČ 1968, 7-12/1968, Zápisy z permanentního jednání POV KSČ 21. - 30. 8. 1968, s. 6.

a ukazovali je vojákům se slovy „*vidíte, my jsme členové KSČ a také vás tu nechceme, nikdo vás sem nezval, žádná kontrarevoluce tu není, jděte domů*“ nebo „*jsem komunistka od svých sedmnácti let, věřila jsem v opravdu upřímné přátelství Sovětského svazu k naší zemi, ale tohle je mi velmi špatné dílo... Uškodí to nám, vám i v jiných zemích. Počemu vy zděs, počemu? - Eto okupace.*“²⁵² Někteří vojáci byli tak drzí, že s klidem odpovídali: „*Eto naša zemija*“,²⁵³ jiní občany informovali „*Něznáme, prikaz, kontrarevolucija.*“²⁵⁴ Někteří aktivní lidé dokonce vytvořili jakýsi improvizovaný zátaras z laviček, popelnic aj. materiálu, který byl v tu chvíli po ruce. Sovětský tank to však nezadrželo. Jiná skupinka strhla z transportéru kanystry s benzínem, polila jím srolované plachty a zapálila je, načež vojáci seskákali dolu, mířili odjištěnými zbraněmi do davu a hasili oheň.²⁵⁵

Bezmocné předsednictvo OV KSČ za této krizové situace urychleně vydalo svolání k občanům okresu: „*Předsednictvo OV KSČ se ztotožňuje se stanoviskem předsednictva ÚV KSČ, že tento krok není v souladu se spojeneckými smlouvami. Předsednictvo OV KSČ upozornilo, že se u nás nevyskytly případy, které by vyžadovaly pomoc a součinnost spojeneckých armád.*“²⁵⁶ Dále předsednictvo vyzvalo občany k zachování klidu, k tomu aby nechali volný průchod vojskům, nepřipustili žádnou provokaci, neprováděli zbytečné nákupy, nedělali paniku a řídili se hlášením rozhlasu po drátě a městským rozhlasem. Výzva přišla včas, neboť mezi občany čekajícími na městskou hromadnou dopravu vzrůstala nervozita a neklid. Mnozí se o obsazení dozvěděli od ostatních na zastávce.²⁵⁷ Zprávy z krajů vysílal Československý rozhlas, kam svolání zástupců OV KSČ dorazila mezi prvními. „*Stojíme pevně za Svobodou, Dubčekem, Smrkovským. Nezvali jsme cizí vojska, odejděte!*“²⁵⁸

²⁵² Stráž míru, roč. 23 (1968), č. 35, s. 1.

²⁵³ Sokolovský deník, 20. 8. 2011, č. 195, s. 3.

²⁵⁴ Karlovarský deník, 18. 8. 2007, č. 192, s. 8.

²⁵⁵ Stráž míru, roč 45 (1990), č. 11, s. 1.

²⁵⁶ Pravda, 21. 8. 1968, č. 200, zvláštní vydání, s. 2.

²⁵⁷ Tamtéž.

²⁵⁸ <http://www.portafontium.cz/chronicle/soap-kv/00196-mesto-karlovy-vary-1968-3> Vyhled. 7. 3. 2013.

Mezitím postupovaly jednotky od Sokolova přes Karlovy Vary směrem na Plzeň. Přitom projížděly centrem Karlových Varů – konkrétně třídou Československé armády (dnes T. G. Masaryka), Varšavskou, Pražskou, Vítěznou, Starokysibelskou, Libušínem, okolo Lázní III směrem na kolonádu, Sadovou a předměstími Tuhnice a Rybáře. Ráno přišla zpráva, že se pod náporem tanků propadl most kapitána Jaroše spojující karlovarská předměstí Dvory a Tuhnice. Jeden z tanků se ocitl v Ohři. Přítomní občané most ihned přejmenovali na most „československo-sovětského přátelství.“²⁵⁹ Postupně tanky odjížděly z města a směřovaly na jih. V 6:15 projel ještě jeden tank Sadovou třídou. Zde se mu stateční občané postavili do cesty. Posádce vysvětlovali, že jde o lázeňské území s přísným zákazem vjezdu nákladních vozidel, natož tanků. Posádka se skutečně obrátila a odjela.²⁶⁰ Do 6:30 nedošlo v okrese Karlovy Vary k žádným vážnějším incidentům. Předsednictvo informovalo, že k žádným těžkým zraněním nedošlo. Do nemocnice v Karlových Varech byli dopraveni 2 muži s lehkým zraněním. Jeden muž byl propuštěn do domácího ošetřování. Zraněné děvčátko si vykloubilo nohu při chůzi mimo události pošty.²⁶¹

V 7:38 odvysílal karlovarský drátový rozhlas provolání členů MěstNV: „Členové rady MěNV v KV posoudili situaci, která vznikla v našem městě v důsledku jeho obsazení vojsky zemí Varšavské smlouvy. Prohlašují, že nesouhlasí s tímto aktem, protože na území města byl naprostý klid a pořádek a nebylo potřeba cizí pomoci.“²⁶² Podpořili představitele státu a obrátili se k občanům, aby se vyvarovali provokací a paniky. Požádali pracovníky na úseku zásobování města a veřejných služeb, aby zajistili své běžné denní úkoly. Vyzvali zejména mládež, aby při setkání s příslušníky cizích armád zachovala rozvahu a klid. I přes tuto výzvu se od ranních hodin začaly tvořit dlouhé fronty u obchodů s

²⁵⁹ FIDLEROVÁ, Anna, *Rok 1968 v Karlových Varech*. In: Historický sborník Karlovarska VI, SOkA Karlovy Vary, 1998 s. 233.

²⁶⁰ <http://www.portafontium.cz/chronicle/soap-kv/00196-mesto-karlovy-vary-1968-3> Vyhled. 7. 3. 2013.

²⁶¹ SOkA Karlovy Vary, fond OV KSČ Karlovy Vary, kart. 101, inv. č. 84. Zápisy ze zasedání POV KSČ 1968, 7-12/1968, Zápisy z permanentního jednání POV KSČ 21. - 30. 8. 1968, neuspořádáno, s. 5.

²⁶² <http://www.portafontium.cz/chronicle/soap-kv/00196-mesto-karlovy-vary-1968-3> Vyhled. 7. 3. 2013.

potravinami a zeleninou. Z tohoto důvodu musel být vydán příkaz tzv. „prodeje do jedné ruky“, což znamenalo omezené množství zboží na jednoho kupujícího. Toto nařízení vydaly Orgány národních výborů.²⁶³ Mnoho lidí si rychle běželo vybrat své úspory do Státní spořitelny, kde se u přepážek tvořily fronty. Své vklady si bez ohledu na obnos vybírali až do základní částky.²⁶⁴

Panika propukla i mezi lázeňskými hosty. Po osmé hodině ranní zaplnili město a spěchali na nádraží, aby odcestovali co nejdříve domů. Od kavárny Toscana (dnes opravovaná budova za hotelem Poštovní dvůr) stála fronta aut s převahou zahraničních poznávacích značek až k benzinové pumpě u tenisových kurtů v Březové. U přehrady Březová ve směru na Plzeň hlídkoval obrněný vůz s kulometem v palebném postavení, parkoviště u koupaliště na přehradě bylo obsazeno vojenskou technikou.²⁶⁵

Prostor okolo hlavní pošty se stal centrem dění ve městě, což dokazují i dobové fotografie. Zhruba v 9:45 zde hlouček asi čtyř set mladých lidí shodil sochu rudoarmějce, která byla umístěna na podstavci přímo naproti hlavní poště. Její trosky házeli frustrovaní lidé do řeky Teplé.²⁶⁶ Později StB sbírala fotografie, identifikovala lidi, kteří se na svržení památníku podíleli, a zatýkala je. Mezi fotografy bylo totiž i mnoho agentů StB. Trestem za účast byla zpravidla ztráta zaměstnání. Poté se skupina dala na pochod městem. Nesla státní vlajku, zpívala hymnu a skandovala: „*Dubček, Svoboda*“ a „*Rusové domů.*“ Minula třídu Jednotných odborů (dnes třída Dr. Bechera), dále MěstNV (Atrium) a pokračovala až k okresnímu oddělení VB v Rooseveltově ulici (dnes I. P. Pavlova). Dříve než rozvášněný dav k oddělení dorazil, sami příslušníci VB odstranili z budovy část nápisu „*Se Sovětským svazem na věčné*

²⁶³ „Z Potravín Praha vzkazují: aby nevznikla panika v zásobování, zavedli jsme „Prodej do jedné ruky.“ Prodáváme každému kupujícímu 2 kg mouky, 1 kg cukru, půl kila másla, čtvrt kg sádla, pět vajec a jeden kus mýdla, tři konzervy a 5 kg brambor.“ Tamtéž.

²⁶⁴ Stráž míru, roč. 23 (1968), č. 40, s. 1.

²⁶⁵ <http://www.portafontium.cz/chronicle/soap-kv/00196-mesto-karlovy-vary-1968-3> Vyhled. 7. 3. 2013.

²⁶⁶ Okolo přesného času shození sochy panují nejasnosti. Pan Nykl v rozhovoru pro Sokolovský deník uvedl v roce 2011, že se tak stalo již kolem 7 hodiny raní. Sokolovský deník, 20. 8. 2011, č. 195, s. 3.

časy.“ Ponechán byl pouze státní znak a slova „*na věčné časy*.“ Neznámý příslušník VB poté promluvil k davu z okna nejvyššího patra budovy a snažil se mládež zklidnit. Skupina však pokračoval ve svém tažení městem dál. Zamířila k pomníku Karla Marxe a V. I. Lenina (nynější Divadelní náměstí). Davu se postavili čtyři pracovníci karlovarského divadla. Snažili se zabránit rozbití sochy V. I. Lenina. Po delší diskuzi dali mladí lidé bronzovému Leninovi do rukou velký transparent s nápisem „*Svoboda – Dubček*“ a náměstí postupně vyklidili.²⁶⁷

Jiní občané už v té době odstraňovali neonový nápis na Grandhotelu Moskva (nyní GH Pupp) a nápis „*Se Sovětským svazem na věčné časy*“ na Okresním národním výboru (ONV, dnes jedna z budov Magistrátu města).²⁶⁸ Na ulicích a domech se začaly vyskytovat nápisy: „*Jděte domů!*“ a „*Okupanti domů!*“ Občané nosili na klopách trikolóru. Městem projížděla nákladní auta nesoucí obrazy A. Dubčeka, L. Svobody, vlajky a nápisy: „*Dubček, Svoboda*“ a „*Okupanti, jděte domů.*“ Hlavní ulice byly jednou velkou protestní výkladní skříní. Výlohy obchodů byly zaplněny výzvami, kresbami a vtipy.²⁶⁹ Prázdný podstavec u hlavní pošty, kde stála socha Rudoarmějce, byl zahalen státní vlajkou. V jeho okolí se vzápětí objevily mnohé nápisy, petice a hesla. Téhož dne zde byla umístěna dřevěná plastika od Václava Lokvence. Znázorňovala rozpolcené lidské torzo s obnaženým srdcem. Toto dílo vydrželo na svém místě až do dubna 1969 a to i přes trvalý odpor okupantů.²⁷⁰

Přesně ve 12 hodin svou činnost pozastavila všechna pracoviště v kraji na 2 minuty. Rozhoukaly se sirény a řidiči spontánně troubili. Tato krátká manifestace měla vyjádřit jednotu v odporu proti intervenci. Před hlavní poštou byly umístěny stoly s podpisovými archy: „*Nesouhlasíme s okupací.*“ Podpisové akce organizovaly dalších organizace a občanské

²⁶⁷ <http://www.portafontium.cz/chronicle/soap-kv/00196-mesto-karlovy-vary-1968-3> Vyhled. 7. 3. 2013.

²⁶⁸ Stráž míru, roč. 45 (1990), č. 10, s. 13.

²⁶⁹ Uvedme např.: „*Dne 21. srpna 1968 se Lenin obrátil v hrobě*“, „*Ivane, vrať se domů. Máma*“, „*Na ochranu státní banky, není třeba ruské tanky, na to hovno, co tan máme, sami sobě uhlídáme, hovna je tam malý kus, ten větší vzal bratr Rus.*“ <http://www.portafontium.cz/chronicle/soap-kv/00196-mesto-karlovy-vary-1968-3> Vyhledáno 7. 3. 2013.

²⁷⁰ FIDLEROVÁ, Anna, *Rok 1968 v Karlových Varech*. In: Historický sborník Karlovarska VI, SOKA Karlovy Vary, 1998, s. 233

výbory. Rezoluce a protesty byly odesílány i do zahraničí. Objevily se letáky psané v azbuce. Odvážlivci je vyhazovali do okupačních vozidel a tanků: „*Sovětsí vojáci a důstojníci! Náš lid stojí pevně za svojí stranou, vládou a prezidentem. Máme plnou důvěru v politiku Dubčeka, Svobody, Černíka a Smrkovského. Socialismus dokážeme obhájit sami. Opustte naši republiku. OV KSČ Karlovy Vary.*“²⁷¹

Odpoledne byl zprovozněn městský rozhlas. Ten přinášel informace z legálních svobodných vysílačů propojených do tzv. štafety. Vysílání především vyzývalo ke klidu, rozvaze a pořádku. Večer hrál Karlovarský symfonický orchestr v přeplněném sále Lázní III zcela zdarma Mou vlast Bedřicha Smetany. Od 23 hodin bylo ve městě vypnuto pouliční osvětlení, aby se nemohly konat demonstrace. Mezitím bylo velení okupačních vojsk západních Čech koncentrováno do prostoru města Kynšperk.²⁷²

8.2 Druhý den okupace čtvrtek 22. srpna

Noc v Karlových Varech proběhla klidně a bez incidentů. Značný podíl na tom měly pravidelné hlídky mládeže, spolupracující s VB, které procházely městem celou noc. Tuto aktivitu mládeže vyzdvihlo i předsednictvo OV KSČ ve Stráži míru: „...*leckdo z moudrých kritiků byl ochoten se domnívat, že nemají smysl pro nic jiného než pro big beat a pro recesi.*“²⁷³ Předsednictvo OV KSČ v jednom ze svých dalších prohlášení konstatuje, že zásobování obyvatelstva probíhá bez poruch.²⁷⁴ Mapuje i situaci na drahách: „*Nákladní doprava ČSD pro Karlovy Vary probíhá pravidelně. Osobní vlaky jezdí podle jízdního řádu, omezené jsou rychlíky Praha – Karlovy Vary. Nejezdí rychlíky do NDR. Zrušen byl přímý spací vůz na trase Moskva - Praha – Karlovy Vary.*“²⁷⁵ Městská doprava

²⁷¹ <http://www.portafontium.cz/chronicle/soap-kv/00196-mesto-karlovy-vary-1968-3> Vyhled. 7. 3. 2013.

²⁷² Tamtéž.

²⁷³ Stráž míru, roč. 23 (1968), č. 36, s. 1.

²⁷⁴ V karlovarském domě potravin se po prvních dnech vstupu vojsk do města nákupy plně normalizovaly. Kvůli menšímu cestovnímu ruchu a úbytku lázeňských hostů se snížily denní tržby o 10-15 tisíc korun. Základních potravin jako mouky, rýže, těstovin, másla, mléka, tuku i masa je dostatek. Stejně tak kávy, které byl nedostatek. Stráž míru, roč. 23 (1968), č. 37, s. 1.

²⁷⁵ SOkA Karlovy Vary, fond OV KSČ Karlovy Vary, kart. 101, inv. č. 84. Zápisy ze zasedání POV KSČ 1968, 7-12/1968, Zápisy z permanentního jednání POV KSČ 21. - 30. 8. 1968, s. 8.

jezdila jako obvykle. Za první den invaze se na OV KSČ sešly archy s podpisy 8859 občanů Karlovarska, které podporovaly čs. legální vládu a podpisové akce nadále pokračovaly.²⁷⁶

Dne 22. srpna se konal XIV. mimořádný sjezd KSČ i za účasti delegátů z Karlových Varů, kteří byli zvolení na mimořádné krajské konferenci. Ti se vypravili v brzkých ranních hodinách třemi vozy do Prahy. Vedoucím delegace byl Antonín Hrotek, ředitel Městského stavebního podniku Karlovy Vary, jenž nahradil vedoucího tajemníka OV KSČ Pavelku – ten musel zůstat ve městě. Ve Stráži míru se dočítáme o vzpomínkách delegáta V. Bartůňka na vysočanský sjezd: *„Nevěděli jsme, jaká je v Praze situace a zda se tam vůbec dostaneme. Před Prahou jsme už viděli sovětské tanky. Ve Vysočanech jsme podle směrnic zastavili kousek od závodu a po jednom se trousili do brány. V předsálí jídelny, kde se sjezd konal, byla prezentace. V sále jsme se sešli s ostatními členy západočeské delegace. Když se počet přítomných delegátů rozrostl natolik, že původní shromáždění mohlo být prohlášeno za sjezd schopný usnášení, bylo přikročeno k volbě komisí.“*²⁷⁷ Z delegace byl do návrhové komise zvolen V. Havlík, do mandátové J. Černý a do volební V. Bartůněk. Bartůňkova slova potvrzuje i Černý: *„My jsme v mandátové komisi měli velkou starost o počet delegátů. Poctivě jsme počítali, kolik delegátů už je přítomno a zda je sjezd opravdu usnášení schopný. Chtěl bych připomenout, jak promyšlená byla příprava sjezdu. Pro každou delegaci byly připraveny montérky. Kdyby byl sjezd okupanty objeven, měli jsme se převléknout a rozptýlit se po fabrice.“*²⁷⁸ Poté, co byly zvoleny nejvyšší orgány a odhlasovaly se dvě významné rezoluce, sjezd v pozdních nočních hodinách skončil. Až trochu komicky může vyznít informace, že účastníci museli čekat do konce noční směny. Byly pro ně připraveny speciální dělnické autobusy, kterými ráno odjeli na oko „ze šichty.“²⁷⁹ Z karlovarské delegace byl členem ÚV KSČ zvolen A. Hrotek, členem ústřední revizní a

²⁷⁶ Tamtéž.

²⁷⁷ Stráž míru, roč. 45 (1990), č. 14, s. 1.

²⁷⁸ Tamtéž.

²⁷⁹ Tamtéž.

kontrolní komise pak dr. Zdeněk Braun z okresní prokuratury.²⁸⁰

Na pokyn vyšších orgánů vytvořilo předsednictvo OV KSČ náhradní pracoviště. Z. Faltys (ředitel Lesního závodu Horní Blatná) doporučil vedoucímu tajemníkovi Pavelkovi, aby bylo náhradní pracoviště zbudováno v prostoru závodu v Horní Blatné. Za svého „nástupce“ vybral Pavelka tajemníka M. Doubka. Ten měl za úkol vést toto náhradní pracoviště, které však nebylo nikdy využito.²⁸¹

Druhý den okupace vydávaly ONV KSČ a MěstNV v Karlových Varech další výzvy a prohlášení k občanům, nejčastěji formou cyklostylovaných letáků. Čelní představitelé okresu a města v nich okupaci odsuzovali. Vyjadřovali podporu prezidentovi a vládě, požadovali odchod okupantů a vyzývali občany k zachování klidu a pořádku. Na celém Karlovarsku pokračovalo podepisování archů za odchod okupačních vojsk. Vznikaly další rezoluce a protesty, kterými byly zaplaveny redakce okresních novin, krajského rozhlasu aj. Například zaměstnanci letiště v Olšových Vratech žádali zástupce města, kteří jednali s okupanty, aby jim neposkytovali pomoc a podporu v jakékoliv formě. Obdobnou rezoluci podepsalo 164 pracovníků dopravního podniku města, 2338 zaměstnanců a pacientů Československých státních lázní, funkcionáři a pracovníci OV ČSTV, zaměstnanci Okresního ústavu národního zdraví. Celý okres byl zaplaven plakáty, nápisy, letáky a vývěskami. Některé působily humorně, jiné zcela vážně. Povětšinou se vše neslo v duchu – okupanti, jděte domů! Výzvy byly v češtině i ruštině, aby sovětští vojáci viděli, že jsou nevítanými hosty. Ve výlohách obchodů se např. objevilo smuteční parte s textem: *„Oznamujeme vám, že dne 21. 8. 1968 zahynulo za tragických okolností pod pásy tanků naše draze placené přátelství k SSSR v nezralém věku 23 let.“* nebo hesla typu: *„Na*

²⁸⁰ Pravda, 23. 8. 1968, oblastní vydání, č. 1, s. 1.

²⁸¹ Vedle náhradního pracoviště v Horní Blatné bylo ještě jedno v Pedagogické škole v K. Varech, které bylo osazeno dvěma členy předsednictva OV KSČ – J. Navarou a Č. Otýsem, kteří byli v trvalém telefonickém spojení s OV KSČ. V závodě Karlovarské sklo – Moser bylo vytvořeno dokonce ilegální pracoviště pro vedoucího tajemníka OV KSČ vybavené na několik týdnů zásobami potravin, papírem a jinými potřebami. Není jisté nakolik jsou tyto pozdější informace pravdivé. Výsledky šetření činnosti okresní stranické organizace v Karlových Varech v letech 1968-69. Zpracoval KKRK, OKRK a OV KSČ v Karlových Varech, Karlovy Vary 1970, s. 24-25, autoři neuvedeni.

věčné časy – vyléčení“, či „Moskva – 4000km“ a k tomu směrovka ukazující na východ.²⁸²

Stráž míru vydávala i tzv. zvláštní vydání. První se objevilo ve 14 hodin. Okolo 15:30 dorazili k budově ONV v Karlových Varech tři sovětští důstojníci se třemi doprovodnými vozidly. Jednali se členy rady ONV, s předsedou Josefem Johnem a vedoucím tajemníkem OV KSČ Pavelkou. Po hodině a půl schůzka skončila. Důstojníci odjeli a přislíbili, že vojska budou umístěna v prostoru Hroznětína. Do města již nepřijedou za předpokladu, že zde bude klid. Přesuny vojsk však vyvolávaly chaos v dopravě. Zcela musel být zrušen letecký provoz. Toho večera hrál opět KSO v Lázních III zdarma Smetanovu *Mou vlast*. Řídil jej Josef Hercl a celý koncert zahajovala státní hymna.²⁸³

Všudy přítomná a aktivní mládež odstraňovala v noci z 22. na 23. srpna jména ulic Karlových Varů. Zmizely názvy ulic související s okupačními vojsky – Varšavská, Bulharská, Moskevská, Hungaria aj. Sundávaly se i orientační tabule, rozcestníky, nápisy na nádražích, názvy podniků, úřadů a institucí. Občas mizela i popisná čísla domů. Ředitelství podniku Restaurace bylo přejmenováno na Výzkumný ústav kosmetiky, ONV na Lázně II.²⁸⁴ V karlovarské čtvrti Stará Role se okupanti pokusili zabrat nedokončené byty a školu na sídlišti pro své účely. Duchapřítomní občané je ale za pomoci LM, VB, zástupců několika národních výborů a stranických orgánů nevydali – den poté vystavil MěstNV dekrety na byty.²⁸⁵

8.3 Třetí den okupace pátek 23. srpna

Dne 23. srpna se v ranních hodinách vrátili z mimořádného XIV. sjezdu KSČ v Praze delegáti Karlovarska. Dopoledne se formou letáků

²⁸² Stráž míru, roč. 45 (1990), č. 13, s. 1.

²⁸³ <http://www.portafontium.cz/chronicle/soap-kv/00196-mesto-karlovy-vary-1968-3> Vyhled. 7. 3. 2013.

²⁸⁴ Stráž míru, roč. 45 (1990), č. 10, s. 13.

²⁸⁵ Tamtéž.

objevilo v karlovarských ulicích prohlášení ze sjezdu. Během dne se konalo mnoho schůzí a besed, na nichž delegáti informovali o sjezdu občany okresu. Závěry sjezdu pak prodiskutovalo předsednictvo OV KSČ spolu s Městským výborem KSČ. Kolem 11 hodiny zveřejnily výzvu občanům, v které se mj. uvádí: „*Podruhé během pouhých 24 hodin se na Vás obracíme s výzvou k zastavení práce. Je to jistě neobvyklé, ale i doba, v níž nyní žijeme, je až příliš neobvyklá. Jestliže včerejší stávka byla výsledkem spontánní iniciativy v několika krajích, dnes Vás vyzýváme, abyste se podíleli na celostátní akci vyhlášené XIV. mimořádným sjezdem KSČ.*“²⁸⁶ Dále uvádí, že vojska se přesunula do severní části okresu a že jediné místo, kde se mohou lidé protestně shromáždit je závod, ulice a veřejná prostranství nepřicházejí v úvahu. Z usnesení tohoto jednání vyplývá, že předsednictvo OV KSČ je ochotna jednat se sověty za předpokladu, že z území ČSSR budou stažena okupační vojska. Vzhledem k šetrnému postupu vojsk v okrese vydalo předsednictvo toto usnesení:

1. *„Dát výjimečně souhlas vedoucímu tajemníkovi OV KSČ v Karlových Varech, aby přijal pozvání představitele sovětské armády dislokované na Karlovarsku.*
2. *Toto setkání nelze uskutečnit na sovětském velitelství, ale na místě, které určí předsednictvo OV KSČ v K. Varech.*
3. *Souhlasit, aby na místě schůzky byl vedoucí tajemník OV KSČ v Karlových Varech s představitelem velení Československé lidové armády s příslušným doprovodem.*
4. *Vedoucímu tajemníku OV KSČ v K. Varech se ukládá, aby rozsah schůzky vymežil pouze na vyslechnutí stanoviska sovětské strany. Ve své odpovědi vedoucí tajemník OV KSČ se bude řídit usnesením XIV. mimořádného sjezdu KSČ.*“²⁸⁷

ONV Karlovy Vary vydal tištěné Provolání poslanců ONV k občanům Karlovarska. Zde vybírám namátkou několik doporučení

²⁸⁶ SOKA Karlovy Vary, fond OV KSČ Karlovy Vary, kart. 101, inv. č. 84. Zápisy ze zasedání POV KSČ 1968, 7-12/1968, Zápisy z permanentního jednání POV KSČ 21. - 30. 8. 1968, s. 15.

²⁸⁷ SOKA Karlovy Vary, fond OV KSČ Karlovy Vary, kart. 101, inv. č. 84. Zápisy ze zasedání POV KSČ 1968, 7-12/1968, Zápisy z permanentního jednání POV KSČ 21. - 30. 8. 1968, s. 19.

zveřejněné o den později ve Stráži míru: „Neposkytujte dobrovolně jakoukoliv pomoc okupačním vojskům, nepokoušejte se jim nic vysvětlovat – nevidíte je, vyvarujte se provokací, jedině klidem a rozvahou reagujte na provokace jejich, vysvětlujte nebezpečí kolaborace, znemožňujte činnost kolaborantů a upozorňujte nás na ně, respektujte jen příkazy řádně zvolených orgánů strany a státu, zabezpečujte řádný chod závodů, provozoven a všech pracovišť, omezte volný pohyb dětí, aby nedocházelo k neštěstím, dodržujte maximální úspornost, hlavně v pohonných hmotách a potravinách, věřte své Československé lidové armádě a v této složité situaci ji všestranně pomáhejte.“²⁸⁸ To, že se tímto doporučením lidé řídili dokazuje událost, jež se odehrála poblíž sanatoria Imperial. Osádka ruského tanku zde zůstala a projevila k několika občanům přání někde se umýt a najíst. Všichni se k nim však otočili zády.²⁸⁹ Poslanci ONV v svolání ještě ujistili občany o své věrnosti a o tom, že ani pod pohrůžkou nebudou spolupracovat s okupanty. K tomuto dni vyčíslil ONV materiální škody v okrese způsobené okupací asi na 41 milionů Kčs, z toho asi 30 milionů Kčs na místních komunikacích. Jednalo se však o hrubý odhad, ve skutečnosti mohly být škody ještě vyšší.²⁹⁰

Téhož dne se na podstavci před hlavní poštou v Karlových Varech, kde stával Rudoarmějce, objevil obraz prezidenta Svobody s nápisem „Ať žije Svoboda“ a státní vlajka se smuteční páskou. Pomalu začaly být sčítány škody ve městě. U hlavní pošty byly instalovány schránky, lidé do nich hojně vraceli své legitimace Svazu československo-sovětského přátelství (SČSP), legitimace KSČ a pamětní medaile.²⁹¹

Přesně ve 12 hodin se konala jednogodinová celorepubliková generální stávka - všechna pracoviště v karlovarském okrese se přidala. Městem zněly sirény a řidiči hromadně využívali své klaksony. Účastníci stávky byli informováni o situaci v okrese. Tu jim podali členové OV KSČ. Dále pracovníci vyslechli projev nově zvoleného člena ÚV KSČ A. Hrotka

²⁸⁸ Stráž míru, roč. 23 (1968), č. 35, s. 2.

²⁸⁹ Stráž míru, roč. 23 (1968), č. 36, č. 1.

²⁹⁰ Tamtéž.

²⁹¹ <http://www.portafontium.cz/chronicle/soap-kv/00196-mesto-karlovy-vary-1968-3> Vyhled. 7. 3. 2013.

a na závěr stávky se v odhlasované rezoluci jednoznačně postavili za závěry vysočanského sjezdu KSČ, za prezidenta L. Svobodu, O. Černíka a A. Dubčeka. Nutno podotknout, že celá tato událost proběhla v naprostém klidu. Ve 13 hodin byla stávka sirénami ukončena.²⁹²

Karlovaráci se nové zprávy dozvídali neustále z rozhlasu po drátě. Někde šlo navzdory rušení signálu naladit i vysílání karlovarského studia Československého rozhlasu. Velký zájem byl o tisk. Vycházela zvláštní vydání Stráže míru, Pravdy a Svobodného slova. Vycházely ilegální noviny pod záštitou různých organizací a institucí ve všech větších městech okresu.²⁹³ Dne 23. srpna vyšlo v Plzni poslední číslo Pravdy, protože tiskárna byla obsazena vojsky. Na to reagují karlovarští novináři a vzápětí vydávají zvláštní číslo tohoto listu na Karlovarsku. Podílejí se na tom profesionální novináři, pracovníci rozhlasu, dopisovatelé a fotografové, kteří byli zrovna na léčení v Karlových Varech. Zapojili se i dobrovolní distributoři z řad občanů. Ti pak zvláštní číslo rozváželi po celém okrese, ale i mimo něj. V redakci karlovarské pobočky Pravdy přibývaly rezoluce od zástupců závodů, úřadů a institucí Karlovarska. Dubčekovské vedení mělo nadále silnou podporu a občané požadovali okamžitý odchod okupantů. Časté byly i požadavky okamžitého propuštění nejvyšších představitelů státu, kteří byli internováni v Moskvě.²⁹⁴

Funkcionáři a pracovníci MěstNV v Karlových Varech se vyjádřili ve smyslu, že nesouhlasí se zrádcovským a kolaborantským postojem některých členů ÚV KSČ a že stojí plně za legálně zvolenými představiteli státu a strany, taktéž žádali okamžité propuštění internovaných představitelů. Mnozí pracovníci, závody byli dokonce ochotni stávkovat a tím si vynutit své požadavky. Zástupci některých podniků psali generálu Pavlovskému do Prahy. Na tuto adresu se obrátilo např. 2200 zaměstnanců OÚNZ Karlovy Vary, ti bez rozdílu stranické příslušnosti

²⁹² Pravda, 24. 8. 1968, č. 203, s. 2.

²⁹³ Stráž míru, roč. 45 (1990), č. 13, s. 1.

²⁹⁴ Tamtéž.

odmítli obsazení vlasti okupanty. Komunisté Čs. státních lázní se přidali ke všem těmto hlasům. Zároveň odsoudili a neuznali činnost kolaborantů a zrádců Indry, Koldera, Barbírka a Biřaka. Toto podpořili i zástupci karlovarského Lokomotivního depa. Všichni pracovníci požadovali okamžité zrušení internace ústavních činitelů a vyzvali pracující v zemi, aby vstoupili do generální stávky, nebude-li tento požadavek splněn.

Pracovníci Interhotelu Karlovy Vary velice ocenili obětavou práci pracovníků plzeňského rozhlasu v prvních chvílích okupace. Vyzvali své závody v Plzni, aby jejich personál pečoval o rozhlasový kolektiv tak dlouho, dokud to bude potřeba. Za čelní představitele republiky a za všechny výše zmíněné požadavky se postavil i karlovarský vojenský útvar 2071. Generála Pavlovského kontaktovali v ruském jazyce i zaměstnanci podniku Oprava v Karlových Varech – tímto podali protest proti okupaci a vyjádřili svoji věrnost současnému vedení strany. V této souvislosti se vyjádřila i jednotka milicí Československých státních lázní v Karlových Varech. *„Přijímáme rozkazy jedině od svého nejvyššího velitele A. Dubčeka a zbraně nikomu nevydáme.“*²⁹⁵

8.4 Čtvrtý den okupace sobota 24. srpna

I 24. srpna zasedalo, v tuto kritickou dobu velmi vytížené, předsednictvo OV KSČ v Karlových Varech. Jednání se konala v 8, 12, a 18 hodin.²⁹⁶ Předsednictvo OV mělo pravidelný kontakt se stranickými organizacemi i ostatními institucemi. Ve Stráži míru vyšlo prohlášení předsednictva, ve kterém mj. děkuje všem obyvatelům za úspěšný průběh stávky, projevy solidarity, nabídky pomoci a podobně. Lidé se obávali, že činnost předsednictva byla pozastavena, proto jeho členové ujišťovali obyvatele města o své nepřetržité činnosti a názorové jednotě. Tou dobou se ve městě začaly objevovat nápisy proti spolupráci s okupanty, např. „§

²⁹⁵ Pravda, 23.8.1968, č. 202, s. 1.

²⁹⁶ Předsednictvo OV KSČ v Karlových Varech zasedalo od 21.8. do 30.8. 1968 nepřetržitě, hodnotilo situaci v okrese a vysílalo své členy do terénu. Celkem se konalo 17 zasedání a 2 rozšířená zasedání pléna OV KSČ. SOKA Karlovy Vary, fond OV KSČ Karlovy Vary, kart. 101, inv. č. 84. Zápisy ze zasedání POV KSČ 1968, 7-12/1968. Zápisy z permanentního jednání POV KSČ 21. - 30.8. 1968, s. 7.

Dopoledne se z iniciativy sovětů konala schůze vedoucího tajemníka OV KSČ Pavelky s velitelem okupačních vojsk na Karlovarsku a to podle zásad schválených o den dříve. Některé jejich požadavky byly striktně odmítnuty – např. kontrola nad tiskárnou, kde se údajně tisknou „štvavé noviny a letáky.“ K tomuto Pavelka poznamenal, že u nás je svoboda tisku a tedy není důvod k žádné kontrole. Sovětům se nelíbilo ani vysílání karlovarského studia Československého rozhlasu. Pavelka však chytře reagoval, že při často přerušovaném telefonním spojení plní rozhlas funkci nutného kontaktu s obyvatelstvem v zájmu udržení klidu a pořádku. Zástupci sovětů také vznášeli protesty proti některým heslům ve městě. Trnem v oku jim byla zejména ta, která odmítala vojákům vydávat zboží, vodu a potraviny („*Rusům neprodáváme*“) - Pavelka odvětil, že situace se bude normalizovat až poté, co bude u nás svobodně pracovat legální vláda. Sovětští velitelé měli i námitky proti tomu, že jejich vpád je označován za okupaci, načež Pavelka předložil potřebná fakta a dokumenty o porušení Varšavské smlouvy. Na závěr vedoucí tajemník OV KSČ uvedl, že celá karlovarská okresní organizace a všichni lidé Karlovarska stojí jednoznačně za legální vládou a KSČ a řídí se akčním programem a usnesením XIV. sjezdu. Ze schůzky se taktně vyvlékl, když prohlásil, že je již dlouho mimo své pracoviště, a proto si nepřál, aby vznikly domněnky, že byl zatčen.²⁹⁸

Tento den zveřejnili pracovníci ONV v Karlových Varech poměrně ostrý dopis generálu Pavlovskému: *„Úmyslně nežádáme odchod vašich vojsk, protože víme, že si stejně provedete, co budete chtít. Přišli jsme k nám právem silnějšího a proto je zbytečné, abyste svou okupaci*

²⁹⁷ „Co je vlastizrada? Ve spojení s cizí mocí nebo cizím činitelem jedná pachatel za těchto současně existujících podmínek, že a) navázal přímo nebo nepřímo kontakt s cizí mocí nebo cizím činitelem, přičemž nerozhoduje, z které strany vzešla iniciativa k navázání spojení, b) kontakt byl navázán k provedení některého, v tomto zákonném ustanovení uvedeného činu nebo k provedení takové činnosti, c) jestliže cizí moc nebo cizí činitel takového činu nebo páčání takové činnosti zosnuje, řídí, k tomu navádí, nebo poskytuje materiální podporu, nebo k takové činnosti radí, utvrzuje pachatele v předsevzetí, slibuje podporu po spáchání činu apod. A takový občan, který spáchá trestný čin vlastizrady, bude potrestán odnětím svobody na 12-15 let nebo trestem smrti.“ Večerní Stráž míru, 27. 8. 1968, č. 1, s. 2.

²⁹⁸ FIDLEROVÁ, Anna, *Rok 1968 v Karlových Varech*. In: Historický sborník Karlovarska VI, SOkA Karlovy Vary, 1998, s. 235.

omlouvali řečmi o obraně socialismu. Podařilo se vám přesvědčit nás i celý svět, že agrese je vždy stejná, ať se jmenuje americká nebo sovětská. Víme, že vám je jedno, že morálku se nestydíte vyměnit za tanky a samopaly. Jste silní a jedině silou si nás budete moci podřídit. Vše, co uděláme pro vás, uděláme jen pod hrozbou vašich bodáků. Ujišťujeme vás, že vás budeme ničit pomalu a tvrdošijně. Máme v tom historické zkušenosti. Za 300 let nás nezničili Habsburkové, nezničíte nás ani vy. Zasadili jste zdrcující ránu ideám Marxe, Engelse a Lenina. Po vzoru středověkých křižáků chcete své odporné mocenské ideje rozsévat pomocí zbraní XX. století, jinak se od středověku nelišíte. Víme, že se u nás najde řada zrádců, kteří za hrst čočovice zradí národ. My stojíme pevně za dubčekovským vedením a za všechny zrádce se stydíme právě tak, jako za vaše hanebné činy. Do 20. srpna jste byli našimi velkými přáteli. Ne naší vinou jste se stali dnes v očích obou našich národů nepřáteli.“²⁹⁹

Z Karlovarska byly i nadále odesílány rezoluce, prohlášení a výzvy. Předsednictvo a pracovníci Okresního výboru Československé tělovýchovné jednoty (ČSTV) v Karlových Varech, výbor TJ Stará Role aj. zaslali Ústřednímu výboru ČSTV a Olympijskému výboru v Praze rezoluci. Žádali v ní okamžité stažení vojsk z našeho území a připojili se k výzvě manželů Dany a Emila Zátopkových a dalších sportovců, aby na olympijských hrách v Mexiku nestartovali sportovci těch zemí, které se zúčastnily okupace Československa. Později odvolali sportovci karlovarského kraje všechny sportovní akce na podporu Svobody, Dubčeka, Černíka, Smrkovského a dalších.³⁰⁰ Před hlavní poštou nepřetržitě probíhaly debaty o tehdejší situaci. Výbor Čs. svazu mládeže ve městě sestavil nemalou skupinu svých členů, která měla ve spolupráci s VB udržovat klid. Budovu karlovarské pobočky Čs. rozhlasu střežila hlídka LM. Někteří občané darovali krev pro raněné v Praze a Liberci.³⁰¹

²⁹⁹ Stráž míru, roč. 23 (1968), č. 35, s. 1.

³⁰⁰ Stráž míru, roč. 23 (1968), č. 36, s. 2.

³⁰¹ Přihlásilo se 102 dárců krve. SOKA Karlovy Vary, fond OV KSČ Karlovy Vary, kart. 101, inv. č. 84. Zápisy ze zasedání POV KSČ 1968, 7-12/1968, Zápisy z permanentního jednání POV KSČ 21. - 30. 8. 1968, neuspořádáno, s. 30.

Zatímco řada členů komunistickou stranu v důsledku „*internacionální pomoci*“ opouštěla, jiní chtěli naopak dosavadní reformní vedení KSČ podpořit svoji přihláškou. Jen v sobotu tak na Karlovarsku učinilo 45 převážně mladých lidí.³⁰² Od 18:45 přelétával nad městem vrtulník, z něhož byly rozhazovány letáky – jejich text obhajoval intervenci, ale vítr je odnášel mimo Karlovy Vary. Ve městě se touto dobou nacházelo minimum lázeňských hostů.

8.5 Pátý den okupace neděle 25. srpna

Dne 25. srpna vydalo předsednictvo OV KSČ opatření o pravidelném vysílání okresních zpráv přes karlovarský rozhlasový vysílač, a to vždy v 6, 8, 10 a ve 12 hodin. Na celostátní vysílání byl karlovarský vysílač napojen v 9, 15 a 19:30 hodin. Zároveň vzalo na vědomí požadavek zástupce velitele spojeneckých vojsk plk. Lochmanova o společné jednání s L. Pavelkou. Předsednictvo OV KSČ také doporučilo, aby ZO KSČ nezaujímaly stanovisko k podpisovým akcím, které se hlásily k projevu generálního tajemníka OSN U. Thanta o situaci v Československu. Bylo rozhodnuto, aby okresní týdeník Stráž míru vycházel každý den. Do funkce vedoucího redaktora byl jmenován pan Bambule. Předsednictva reagovalo i na množství se zájem občanů o vstup do KSČ – členové Šinágl a Bulánek dostali za úkol zpracovat zjednodušené vzory formulářů přihlášek a schválilo opatření k posílení informačního střediska, do jehož čela byl postaven Navara.³⁰³

Někteří obyvatelé okresu nastoupili na mimořádné (tzv. Dubčekovi) směny. Zaměstnanci závodů, družstev aj. pracovali o svých volných dnech, aby pomohli ekonomické situaci. Z iniciativy Junáka a Pionýra byla zorganizovaná další podpisová akce. Zapojily se i děti, které podepisovaly zvláštní archy, čímž vyjadřovaly svůj protest proti přítomnosti okupačních vojsk v zemi. Tyto archy poté odeslaly Mezinárodnímu červenému kříži.

³⁰² Pravda, 25. 8. 1968, č. 204, s. 4.

³⁰³ SOkA Karlovy Vary, fond OV KSČ Karlovy Vary, kart. 101, inv. č. 84. Zápisy ze zasedání POV KSČ 1968, 7-12/1968. Zápisy z permanentního jednání POV KSČ 21. - 30.8. 1968, neusp., s. 23-26.

Zastavena byla činnost Svazu Československo-sovětského přátelství. Jediné noviny, které byly tento den na stáncích k mání, byla karlovarská Stráž míru a sobotní a nedělní Pravda. Zhruba v 10 hodin mohli lidé zdarma dostat legální vydání nedělního Rudého práva. V průběhu prvních dnů okupace se šířilo také několik různých časopisů, letáků a zpravodajů. Zde je nutné vyzdvihnout aktivitu mládeže, která se starala o jejich šíření. Ve městě nehrálo žádné kino. Zprovozněna byla po necelém týdnu, ovšem s výjimkou nočních představení. Zavřeny byly i restaurace. V ulicích byl nadále k vidění mnoho hesel a nápisů – nově např. rusky psané citáty z Lenina a Marxe. Některá nevhodná a hanlivá hesla ale byla na pokyn OV KSČ mazána mladými dobrovolníky.³⁰⁴

Atmosféra ve městě byla poměrně poklidná do té doby, než ji v neděli večer mezi 18:20 a 18:45 narušil průjezd nových okupačních jednotek. Přijely vystřídat unavené a vyhladovělé kolegy. V ulicích Karlových Varů se rázem ocitlo 140 tanků a další bojová technika, což velice podráždilo obyvatele města. Některé jednotky zabloudily a jeden tank zastavil v Pražské ulici kvůli poruše.³⁰⁵ Při transportu okupačních vojsk došlo dokonce i k rabování pod pohrůžkou použití zbraní proti personálu. Stalo se tak v prodejně Jednoty v Mezirolí.³⁰⁶

Tento den uspořádalo Divadlo Vítězslava Nezvala v Karlových Varech od 19 30 večer poezie pod názvem Zemi milované. Zazněly verše K. H. Máchy, J. Nerudy, V. Dyka, F. Halase, J. Hory, F. Hrubína, J. Ortena, J. Seiferta, A. Sovy a F. Šrámka. V pozdních nočních hodinách zničila sovětská jednotka televizní vysílač pro západní Čechy v obci Krašov, který byl zprovozněn až 5. září. Škoda byla vyčíslena na 75 milionů. Ještě v nočních hodinách byl na Klínovci rozstřílen transformátor a další retranslační zařízení stanice pro dálkový přenos.³⁰⁷

³⁰⁴ Pravda, 26. 8. 1968, č. 205, s. 4.

³⁰⁵ Pravda, 27. 8. 1968, č. 206, s. 5.

³⁰⁶ Škody za odcizené zboží činily cca 800 Kčs. Stráž míru, roč. 23 (1968), č. 36, s. 2.

³⁰⁷ FIDLEROVÁ, Anna, *Rok 1968 v Karlových Varech*. In: Historický sborník Karlovarska VI, SOkA Karlovy Vary, 1998, s. 235.

8.6 Šestý den okupace pondělí 26. srpna

Po deváté hodině ranní se zněly městem sirény, klaksony a zvony na znamení protestu proti obsazení země. Bylo ukončeno vysílání legálních televizních stanic na Karlovarsku. Na mnoha pracovištích se uskutečnily stranické schůze. Jen za dopoledne přijal OV KSČ na 150 rezolucí. Všichni bez rozdílu stranické příslušnosti se v nich postavili za nový ÚV KSČ zvolený na XIV. sjezdu. Postavili se i za prohlášení předsednictva ÚV KSČ, které otisklo nedělní Rudé právo.³⁰⁸ Předsednictvo OV Národní fronty v Karlových Varech vydalo svolání k občanům - vyzývalo je především k tomu, aby nepropadali depresi. Lidé se stále zajímali o vstup do KSČ. Údaje OV KSČ vypovídají, že za poslední týden zažádalo o přijetí do strany více jak 150 občanů a 63 mladých vojáků okresu.³⁰⁹ Jako výraz boje proti intervenci se měnila i řada názvů. V Karlových Varech byl přejmenován např. hotel Moskva na hotel Pupp či Varšavská ulice na třídu Alexandra Dubčeka.³¹⁰

Po dlouhých a složitých jednáních s představiteli okupačních vojsk opouštěli město poslední lázeňští hosté ze Sovětského svazu, NDR a Polska. Léčili se v lázeňských sanatoriích Imperial a Československých státních lázních. Jednalo se o skupinu zhruba 500 pacientů, kteří byli ve městě již před okupací.³¹¹

Dopoledne přelétával nad městem vojenský vrtulník s rudou pěticípou hvězdou. Shazoval letáky s dezinformacemi o okupaci. Mládež je hned spalovala.³¹² Do Karlových Varů dorazilo 7. zvláštní číslo Zpravodaje města Ostrova s aktuálními zprávami a v Karlových Varech vyšlo druhé číslo regionální mutace Svobodného slova. Stráž míru měla

³⁰⁸ Pravda, 27. 8. 1968, č. 1, s. 1.

³⁰⁹ Vstupující mladík voják Josef Lacko: „*Oba moji rodiče jsou členy strany, jsou dělníky. I já jsem dělník. Přemýšlel jsem už dříve o tom, že bych do strany vstoupil a události, které dnes prožíváme, moje rozhodnutí utvrdily.*“ Večerní Stráž míru, 27. 8. 1968, č. 1, s. 1; SOKA Karlovy Vary, fond OV KSČ Karlovy Vary, kart. 101, inv. č. 84. Zápisy ze zasedání POV KSČ 1968, 7-12/1968, Zápisy z permanentního jednání POV KSČ 21. - 30. 8. 1968, s. 28.

³¹⁰ Večerní Stráž míru, 29. 8. 1968, č. 3, s. 2.

³¹¹ Večerní Stráž míru, 27. 8. 1968, č. 1.

³¹² FIDLEROVÁ, Anna, *Rok 1968 v Karlových Varech*. In: Historický sborník Karlovarska VI, SOKA Karlovy Vary, 1998, s. 235

vycházet dvakrát denně – i jako večerník, což schválilo předsednictvo OV KSČ.³¹³

Předsednictvo OV KSČ zveřejnilo pokyny pro styk s okupanty. Nedaleko Karlových Varů se totiž odehrál incident, kdy sověšší vojáci zadrželi 2 občany, kteří rozdmýchávali nepřátelské nálady vůči okupantům a vyzývali obyvatele, aby odmítli jakoukoliv pomoc vojákům. Ti byli nakonec propuštěni na žádost čs. bezpečnostních orgánů. Mělo platit toto:

- 1) *„Žádný člen nebo organizace KSČ at' nevstupuje do přímého styku s okupační armádou.*
- 2) *Jestliže představitelé okupační armády požádají o styk, mohou tuto žádost předložit jedině styčnému důstojníkovi Čs. lidové armády.*
- 3) *Každou takovou žádost projedná POV KSČ. Bez pokynu předsednictva nejednejte! Platí to pro všechny orgány organizace!*
- 4) *V případě, že si představitelé vynutí takový styk, ohlaste ihned tuto skutečnost nejbližšímu orgánu (NV, VB apod.). Ten se urychleně postará, aby se zpráva dostala POV KSČ, a bude vznesen protest.“³¹⁴*

Přesuny vojáků ve městech doprovázeli čs. armádní důstojníci. Předsednictvo OV KSČ informovalo, že v jejichž případě se nejedná o kolaboraci, nýbrž o dozor. Pro styk se sověšskými veliteli byla schválena dvě místa – Rudý koutek Panelárny Otovice a Kulturní dům ve Staré Roli.³¹⁵

³¹³ SOkA Karlovy Vary, fond OV KSČ Karlovy Vary, kart. 101, inv. č. 84. Zápisy ze zasedání POV KSČ 1968, 7-12/1968, Zápisy z permanentního jednání POV KSČ 21. - 30. 8. 1968, s. 27.

³¹⁴ Tamtéž, s. 2.

³¹⁵ Rudým koutkem se nazývala pietně upravená místnost či její část, která svojí výzdobou připomínala přední komunistické ideology či připomínala komunistická výročí. Takový koutek byl budován ve všech závodech a institucích. SOkA Karlovy Vary, fond OV KSČ Karlovy Vary, kart. 101, inv. č. 84. Zápisy ze zasedání POV KSČ 1968, 7-12/1968, Zápisy z permanentního jednání POV KSČ 21. - 30. 8. 1968, s. 27.

Pozornost sovětů byla upřena i na vysílač ve Staré Roli. Zde se objevili okolo 18 hodiny, ale do objektu nebyli vpuštěni. Kolem 18:15 vyzvedly 2 tanky porouchaný tank u restaurace U Černého koně v Pražské ulici. Asi ve 20 hodin rozhazovali v karlovarských ulicích sovětští vojáci balíky moskevské Pravdy z 26. srpna v ruštině a letáky v češtině. Konali tak z terénního vozu vybaveného kulometem. Nicméně hlídkující mládež tyto materiály opět likvidovala.

V noci z 26. na 27. srpna zasedalo znovu předsednictvo OV KSČ. Řešily se hlavně hospodářské důsledky okupace v okrese. Předsednictvo vyzvalo mládež, aby se podílela na sklizňových pracích – zvláště při česání chmele³¹⁶ a ocenila veškerou její dosavadní práci při hlídání města, za což zároveň ocenilo i důstojníky, vojáky a VB.

Tento den se v noci do města vrátil člen ÚV KSČ A. Hrotek a člen kontrolní a revizní komise Z. Braun. Oba okamžitě seznámili předsednictvo OV KSČ s průběhem zasedání nově zvoleného ÚV KSČ v Praze. Uvedli, že československá jednání v Moskvě probíhala za mimořádně obtížných podmínek. Brzy ráno museli oba opět odcestovat do Prahy na zasedání ÚV KSČ.³¹⁷

8.7 Sedmý den okupace úterý 27. srpna

Dne 27. srpna vyšlo v Karlových Varech pravidelné vydání týdeníků Stráž míru. Lidé mohli zakoupit i první číslo večerního vydání Stráže míru.³¹⁸ To vyšlo ještě třikrát, naposledy 2. září. Od rána okresem stále bloudily kolony vojsk, které ztrácely orientaci. Z rozhodnutí státních orgánů byly doprovázeny důstojníky Čs. armády, tedy nešlo o kolaboraci, jak uváděla Stráž míru. Není nezajímavé, že na straně Československa stáli i sovětští občané žijící ve městě či okrese. Objevil se případ, kdy

³¹⁶ Z Karlových Varů odjelo 226 občanů a mladých na pomoc při sklizni chmele. Bylo mezi nimi 130člená skupina žáků z karlovarské ekonomické školy a 80 žáků z průmyslové školy v Ostrově i se svými učiteli. Večerní Stráž míru, 27. 8. 1968, č. 1, s. 2.

³¹⁷ Večerní Stráž míru, 28. 8. 1968, č. 2, s. 2.

³¹⁸ Tamtéž, s. 1.

sovětský občan S. G. Denisjuk odevzdával svůj pas čs. úřadům na protest proti okupaci. Ponechal si pouze průkaz „*Povolení k pobytu pro cizince*“ a zažádal o čs. státní příslušnost. Jiný občan SSSR zas spáchal sebevraždu, v dopise na rozloučenou napsal: „*Kluci, nezlobte se na mě, dál to moje nervy nemohou snést, musím odejít.*“³¹⁹

Z rozhlasu se mohli občané dozvědět, že jednání v Moskvě skončilo a československá delegace se vrací do Prahy. V 9 hodin opět zněly městem sirény, zvony a klaksony a to celých 15 minut. V 9:05 zněl z rádia hlas J. Smrkovského. Kolem 15 hodiny bylo vydáno oficiální moskevské komuniké a poté rozhlas vysílal projev L. Svobody. V 17:45 promluvil k národu i A. Dubček.³²⁰

8.7.1 Moskevské dohody

Na vynucený podpis moskevských jednání reagovali i mnohé instituce. Mimořádnou aktivitu vyvíjel OV KSČ. V lázeňském sanatoriu Richmond se od 16 hodin konalo společné zasedání plén OV a MěstV KSČ, za účasti okresní a městské kontrolní revizní komise, předsedy městských, místních a celozávodních výborů a delegáty XIV. mimořádného sjezdu KSČ za celé Karlovarsko. Zasedání přijalo šestibodové usnesení vyjadřující podporu ÚV KSČ a odsoudilo moskevské komuniké.³²¹

1. „*XIV. mimořádný sjezd považujeme za zcela právoplatný a jeho závěry pokládáme za závaznou směrnici pro svou další činnost.*“
2. *Stojíme pevně za ústředním výborem, který byl na XIV. sjezdu zvolen, i za jeho předsednictvem v čele se soudruhem A. Dubčekem.*
3. *Požadujeme okamžité svolání XIV. sjezdu a jeho pokračování.*

³¹⁹ Stráž míru, roč. 23 (1968), č. 36, s. 2; Večerní Stráž míru, 27. 8. 1968, č. 1, s. 2.

³²⁰ FIDLEROVÁ, Anna, *Rok 1968 v Karlových Varech*. In: Historický sborník Karlovarska VI, SOkA Karlovy Vary, 1998, s. 236.

³²¹ Večerní Stráž míru, 28. 8. 1968, č. 2, s. 2.

4. *Žádáme, aby moskevské komuniké bylo odpovědně projednáno ústavními orgány a označeno za nepřijatelné pro náš lid.*
5. *Požadujeme projednání otázek ČSSR na fóru mezinárodní konference komunistických a dělnických stran celé Evropy. Toto jednání by bylo možno vést na území ČSSR.*
6. *Učiníme vše, co bude v našich silách, abychom uchránili náš zákonný socialistický řád. Nedopustíme rovněž jakékoliv provokace, které by vedly ke krveprolití a hospodářským škodám.*³²²

Prohlášení předsednictva OV KSČ, které se ihned po zveřejnění komuniké sešlo spolu se zástupci OKRK, MěstV, delegátů mimořádného sjezdu aj., také reagovalo na moskevské dohody. Rovněž se objevilo ve Stráži míru. Vyzývalo obyvatele města, aby „byli neústupní, ale trpěliví a aby měli na paměti, že tvář v tvář hlavním tanků je jediný silný argument: jednota celého národa a jeho legálních představitelů. Její hledání a posilování je společným úkolem pro nejbližší dny.“³²³

Předsednictvo projednávalo výzvu velitele okupačních vojsk ke schůzce s představiteli okresu, armády, velitele LM a VB o některých údajných incidentech, které ohrožují veřejný pořádek. Bylo rozhodnuto schůzku uskutečnit na místě čs. stranou zvoleném, jednat pouze o konkrétních případech porušení veřejného pořádku, vyslovit prohlášení, že klid a pořádek je plně v rukou legálních představitelů strany a státní moci. Členové OV KSČ ve svém stanovisku prohlásili mimořádný sjezd za právoplatný s tím, že jeho závěry pokládají za závaznou směrnici pro svou další činnost. Okamžitě požadovali jeho pokračování a rozhodně se postavili za A. Dubčeka a ÚV KSČ. Obdobně se vyjádřili i zástupci Veřejné bezpečnosti a příslušníci Čs. Lidové armády z vojenského útvaru 2071 v Karlových Varech.³²⁴ Do rána tohoto dne nebyl v okrese hlášen

³²² Tamtéž, s. 1.

³²³ Tamtéž.

³²⁴ SOkA Karlovy Vary, fond OV KSČ Karlovy Vary, kart. 101, inv. č. 84. Zápisy ze zasedání POV KSČ 1968, 7-12/1968, Zápisy z permanentního jednání POV KSČ 21. - 30. 8. 1968, s. 30-34; Večerní Stráž míru, 27. 8. 1968, č. 1-2.

žádný incident občanů s okupující armádou. Nikdo z občanů nebyl vzat uplynulý den do vazby.³²⁵

8.8 Osmý den okupace středa 28. srpna

Němečtí občané mohli v Karlových Varech kupovat oblastní noviny Volkszeitung, které zde vycházely a to i přesto, že ústřední redakce v Praze byla okupována. Byly distribuovány na Karlovarsku, ale i jiných okresech.³²⁶ Ráno se konala schůze předsednictva OV NF v Karlových Varech. Bylo přijato prohlášení všem obyvatelům Karlovarska. V něm se mj. uvádělo, že NF bude střežit jednotu, kterou si vybuďovala, a že chce co nejdříve splnit podmínky, které byly pro normalizaci života požadovány.³²⁷ Podobné rezoluce znění vznikaly téměř ve všech obcích, městech i pracovištích v okrese. Na OV KSČ přišlo 259 rezolucí z členských schůzí a 116 rezolucí z veřejných schůzí.³²⁸

Před budovu ONV v Karlových Varech byl nainstalován nový pomník. Jednalo se o 4 metry vysokou bílou ruku s prsty zdviženými k přísaze jako symbol přísahy věrnosti zákonným představitelům státu.³²⁹ Pocházela z dílny pěti karlovarských výtvarníků. V pozadí byl vidět dvacetimetrový nápis „Svoboda – Dubček“, který musel být později odstraněn.³³⁰ V rozhlasu zaznělo prohlášení Národního shromáždění a předsedy vlády. Členové rady a pracovníci MěstNV odeslali dopis Dubčekovi - vítali jej zpět ve vlasti a vyjádřili mu podporu ve vzniklé složité situaci.³³¹ S výzvou k občanům, aby zachovali klid a pořádek se ve svém svolání obrátila i rada ONV. Velký mítink uspořádala předsednictva OV KSČ, MěstV KSČ, MěstNV v budově Lázní III. Účastnil se i zástupce čs. lidové armády a karlovarská mládež. V úvodu mítinku referoval předseda

³²⁵ Tamtéž.

³²⁶ Večerní Stráž míru, 28. 8. 1968, č. 2, s. 2.

³²⁷ Pojem normalizace však ještě nebyl vnímán jako naprosté popření reformního hnutí r. 1968. Tamtéž.

³²⁸ SOkA Karlovy Vary, fond OV KSČ Karlovy Vary, kart. 101, inv. č. 84. Zápisy ze zasedání POV KSČ 1968, 7-12/1968, Zápisy z permanentního jednání POV KSČ 21. - 30. 8. 1968, s. 36.

³²⁹ Stráž míru, roč. 45 (1990), č. 12, s. 1.

³³⁰ Večerní Stráž míru, 28. 8. 1968, č. 2, s. 2.

³³¹ Večerní Stráž míru, 29. 8. 1968, č. 3, s. 1.

MěstV KSČ M. Surový o politické situaci. Dále uvedl mnohá zajímavá fakta o jednání v Moskvě a v závěru svého výstupu obeznámil přítomné s průběhem a výsledky jednání pléna OV KSČ. Všechny stranické organizace v okrese ve svých rezolucích, které zaslaly, jednoznačně stály za usnesením OV KSČ. Z pléna vzešel návrh, aby na místě bývalého pomníku rudoarmějce před hlavní poštou byla postavena busta prezidenta republiky Svobody.³³² Dále znovu nařídilo předsednictvo OV KSČ odstranit urážlivé a hanlivé protisovětské nápisy a hesla z obchodů. Téhož dne se sovětská vojska na žádost předsednictva OV KSČ stáhla od vysílače ve Staré Roli za záruku, že nedojde k žádné provokaci a u karlovarského rozhlasu byly zrušeny hlídky LM.³³³

8.9 Devátý den okupace čtvrtek 29. srpna

Velitelství vojsk se mezitím usadilo v bytové jednotce v Jaltské ulici v centru města, aby mohlo snáze navazovat kontakty se státními a politickými orgány okresu a města. Vydává ultimátum, že nebude-li hned obnoven pořádek, udělají jej vojáci sami. Po více jak týdenní okupaci se život ve městě začal pomalu ale jistě navracet do obvyklých kolejí. Postupně mizely protiokupační letáky. Objevovaly se první výzvy k normalizaci. Obchody byly na pokyn povinny obsluhovat sovětské vojáky stejně jako ostatní občany. Mládež se podílela na úklidu města, postupně byla obnovována doprava, začala hrát i kina. Na novinové stánky se vrací denní tisk. Mladí lidé, kteří ztratili práci v důsledku ochromení služeb, odjížděli na sklizeň chmele a brambor. OV KSČ zaslal KV KSČ v Plzni žádost, aby byl velení okupačních vojsk předán požadavek na okamžité uvolnění televizního vysílače Klínovec.³³⁴ Následující den se konal mimořádný koncert v Karlových Varech. V Lázních III zazněla díla B. Smetany, V. Nováka a A. Dvořáka.³³⁵

³³² Tamtéž, s. 2.

³³³ SOkA Karlovy Vary, fond OV KSČ Karlovy Vary, kart. 101, inv. č. 84. Zápisy ze zasedání POV KSČ 1968, 7-12/1968, Zápisy z permanentního jednání POV KSČ 21. - 30. 8. 1968, s. 29.

³³⁴ SOkA Karlovy Vary, fond OV KSČ Karlovy Vary, kart. 101, inv. č. 84. Zápisy ze zasedání POV KSČ 1968, 7-12/1968, Zápisy z permanentního jednání POV KSČ 21. - 30. 8. 1968, s. 30.

³³⁵ Jáchymovský, Vladislav. Kronika města Karlových Var 1968 III., kapitola Vnitropolitický život, nestr.

8.10 Poslední srpnové dny

Dne 30. srpna vyšlo první číslo okupantského časopisu Zprávy, ovšem nejvyšší stranické orgány v kraji rozšiřování tohoto prosovětského časopisu nepodporovaly. Zasedalo předsednictvo OV KSČ, které informovalo o posílení hlídek ve městě o 20 příslušníků armády a zároveň bylo schváleno objednání 5000 kusů projevů Dubčeka, Svobody a Smrkovského.³³⁶

Dne 31. srpna zasedalo plénum OV NF v Karlových Varech. Zazněly informace o práci předsednictva za uplynulý týden, o politické situaci a bylo přijato usnesení, které ocenilo postup organizací NF během těchto krizových dnů. Místní orgány měly na doporučení pro urychlení normalizace vyvinout co největší úsilí, aby udržely jednotu všech občanů a veřejný pořádek. Mezi nejdůležitější úkoly patřilo zajištění výroby v průmyslových a zemědělských závodech.³³⁷

Téhož dne zasedalo plénum ÚV KSČ. K večeru se lidé mohli dozvědět o změnách na vedoucích postech v KSČ. Do ÚV bylo doporučeno 6 zástupců z kraje, mezi nimi i A. Hrotek z Karlových Varů. Mimořádný XIV. sjezd KSČ byl prohlášen za neplatný.³³⁸

8.11 Škody v okrese Karlovy Vary způsobené okupací

Hlavní vlna okupace způsobila největší škody na silnicích. Ty byly silně poškozeny tankovými pásy. Poničeny byly i dopravní značky. Velký nepořádek způsobily tanky v prostoru před Becherovkou, na Bezručově náměstí povalily část stavební ohrady poblíž staveniště hotelu Thermal a poškozena byla i Bezručova třída. Silnice z Karlových Varů na Prahu byla od benzinové pumpy až za obec Hůrky plná vojenské techniky směřující k

³³⁶ SOkA K. Vary, f. OV KSČ Karlovy Vary, kart. 17, inv. číslo 45. Zápisy ze zasedání pléna OV KSČ 1968, 1.9.1968 – 7.zasedání, s. 14.

³³⁷ Večerní Stráž míru, 2. 9. 1968, č. 4, s. 2.

³³⁸ HÝNA, *Československé krize*, s. 82.

hlavnímu městu. Vojska projížděla i po nové přeložce Olšová Vrata – zadní Drahovice, silnice ještě nebyla dokončena. Vylámaná skála se díky otřesům půdy sesula do vozovky.³³⁹ Také celá silnice z Božího Daru do Karlových Varů byla zcela rozbitá. Zničeny byly veškeré telegrafní sloupy a přilehlé stromy. Podél silnice bylo odstaveno mnoho porouchaných vozů okupační armády, byly mezi nimi i dva tanky.³⁴⁰ Při průjezdu tankových jednotek byl v srpnu zničen také most přes říčku Bystřici u Mořičova.³⁴¹ Celkově byly škody na komunikacích Západočeského kraje odhadovány na 277 milionů korun a na objektech 160 milionů.³⁴² Hodnota zničených objektů na Karlovarsku byla k 31. srpnu 1968 vyčíslena na 51 milionů korun.³⁴³ Rovněž zemědělství zaznamenalo velké ztráty. Nejvíce postižena byla oblast Toužimska. Na Karlovarsku nebyly naštěstí zaznamenány žádné ztráty na životech, i když při dopravních nehodách došlo v Západočeském kraji vinou cizích vojsk k více než dvaceti zraněním.³⁴⁴ Podle pamětníků výpovědí byla protisovětská nálada karlovarského obyvatelstva silnější než v jiných částech okresu a kraje.³⁴⁵

Jak již bylo naznačeno, obsazení Československa se negativně projevilo na v lázeňství a cestovním ruchu. Od počátku vstupu vojsk do města odjíždělo mnoho zahraničních i tuzemských hostů a pacientů z města. Ke dni 1. září byla kapacita lůžek obsazena jen z 46,3% a hotelová kapacita volného cestovního ruchu jen ze 2%. Např. v Lázeňských sanatoriích Imperial je normální průměrný stav přes 700 pacientů denně, ve dnech po obsazení republiky to bylo pouhých 180.³⁴⁶ Pracovníci tohoto odvětví si vybírali náhradní volna a dovolené. Jezdili na zemědělské brigády. Život v lázních normalizoval teprve na začátku října. Lázeňské domy se začínaly plnit většinou domácími pacienty.³⁴⁷

³³⁹ <http://www.portafontium.cz/chronicle/soap-kv/00196-mesto-karlovy-vary-1968-3> Vyhled. 7. 3. 2013.

³⁴⁰ Pravda, 27. 8. 1968, č. 206, s. 5.

³⁴¹ Stráž míru, roč. 23 (1968), č. 40, s. 2.

³⁴² HYNA, *Českoslovenká krize*, s. 84.

³⁴³ Pravda, 31. 8. 1968, č. 209, s. 1.

³⁴⁴ HYNA, *Českoslovenká krize*, s. 84.

³⁴⁵ Ve své to výpovědi to J. Nedvědovi potvrdil i Milan Syrový, tehdejší předseda MěstNV Karlovy Vary. Z rozhovoru Jana Nedvěda z 23. 4. 2013.

³⁴⁶ Stráž míru, roč. 23 (1968), č. 3, s. 3.

³⁴⁷ <http://www.portafontium.cz/chronicle/soap-kv/00196-mesto-karlovy-vary-1968-3> Vyhled. 7. 3. 2013.

Srpnové události měly nezanedbatelný vliv na nárůst emigrace. Z Karlových Varů se ke konci září nevrátilo ze zahraničí přibližně 120 osob.³⁴⁸ Z oddělení StB Karlovy Vary emigrovalo 6 příslušníků.³⁴⁹ Do konce roku 1968 emigrovalo přes 1200 občanů kraje a také německé obyvatelstvo Karlovarska, Sokolovska a Chebska usilovalo o vystěhování více než kdy dříve.³⁵⁰ Kvůli vstupu vojsk musel být odložen i zahajovací koncert X. Dvořákova karlovarského podzimu z 30. srpna na 6. září, ten se konal ve dnech 6. - 25. září.³⁵¹

³⁴⁸ <http://www.portafontium.cz/chronicle/soap-kv/00196-mesto-karlovy-vary-1968-3> Vyhled. 7. 3. 2013.

³⁴⁹ <http://www.ustrcr.cz/data/pdf/projekty/srpen1968/cinnost-stb/stb-pl24.pdf> 21. 4. 2013

³⁵⁰ HYNA, *Československá krize*, s. 84.

³⁵¹ *Stráž míru*, roč. 23 (1968), č. 37, s. 2.

9 Záříjový vývoj a následná normalizace

9.1 Plénum OV KSČ

Dne 1. září se konalo první pookupační zasedání pléna OV KSČ, rozšířené o OKRK, plénum městského výboru a kontrolní a revizní komise, delegáty mimořádného XIV. sjezdu strany, předsedy městských, místních a OV KSČ a předsedy ZO KSČ z klíčových závodů Karlovarska. Informace o závěrech jednání ÚV přinesl A. Hrotek. Zasedání akceptovalo usnesení ÚV KSČ jako jediné možné za vzniklé situace. L. Pavelka k situaci uvedl: „*Jsem přesvědčen o tom, že soudruzi v Moskvě udělali všechno, co mohli, že tam nešlo o žádnou zradu a že bychom o těchto věcech takto hovořit neměli.*“³⁵² Dále byl schválen dosavadní postup předsednictva OV KSČ a vedoucího tajemníka Pavelky. Bylo vysloveno uznání složkám NF, ČSLA, VB, LM, NV, mládeži a všemu obyvatelům za jednotnost. Zasedání uložilo všem komunistům v okrese, aby se podíleli na normalizaci života – vzhled měst, hospodářství, zemědělství, veřejný pořádek aj. Plénum také dalo za úkol všem městským a místním organizacím dohlédnout na informovanost předsedů ZO, organizovat aktiva a členské schůze za účelem projednávání závěrů ÚV KSČ z 31. srpna. Na to navázat schůzemi a aktivy veřejnými za spolupráce složek NF a objasňovat politiku strany.³⁵³ Schůze se nesla v poněkud vypjaté a rozpačité atmosféře. Mnozí členové podporovali nadále představitele státu a plnění nařízení ÚV KSČ o normalizaci. Někteří ale vyjádřili obavy z budoucího vývoje v souvislosti s moskevskými dohodami. Delegát Mareš řekl: „*Ten 4. odstavec (moskevských dohod) je tak strašlivě nebezpečný, že si z něj může vyvodit co, kdo chce. A nemáme úniku nikam, jsme v pasti a dál nemůžeme.*“³⁵⁴

³⁵² SOkA K.V ary, f. OV KSČ Karlovy Vary, kart. 17, inv. číslo 45. Zápisy ze zasedání pléna OV KSČ 1968, 1.9.1968 – 7.zasedání, s. 22.

³⁵³ Večerní Stráž míru, 2.9.1968, č. 4., s. 1.

³⁵⁴ 4.odstavec Moskevského protokolu pojednával především o zavedení cenzury a zákazu činnosti různých „antisocialistických skupin a organizací“. SOkA K. Vary, f. OV KSČ Karlovy Vary, kart. 17, inv. číslo 45. Zápisy ze zasedání pléna OV KSČ 1968, 1.9.1968 – 7.zasedání, s. 33.

Závěry pléna ÚV KSČ a Moskevský protokol byla nejčastěji probíraná témata na všech zářijových členských schůzích ZO, ale i schůzích veřejných. Zejména na protokol se názory často lišily, ale nadále se všichni stavěli za čelní představitele státu a strany. Diskutovalo se také o vývoji vztahu Československa k zemím Varšavské smlouvy. Bylo kritizováno extrémní protisocialistické a protisovětské vystupování tisku, rozhlasu a televize. Účastníci schůzí ve většině případů souhlasili se zákazem činnosti KAN a K231 aj. organizací tohoto druhu. Nejasný jim byl pojem normalizace a obávali se návratu předlednové politiky.³⁵⁵

Karlovarská společnost byla rozpolcená. Jedni považovali stahování vojsk za úspěch a domnívali se, že bude možné pokračovat v polednovém vývoji. Druzí si mysleli, že život je nutné normalizovat. V tuto dobu má však pojem „normalizace“ ještě jiný význam, než jak jej známe my a jak si jej vynutil ustavičný sovětský tlak.³⁵⁶

V září se život v Karlových Varech již téměř konsolidoval a normalizoval. Letáky mizely, kresby a nápisy byly odstraňovány, dopravní značení bylo obnovováno. Ke dni 1. září vypršelo ultimátum velitele vojsk na Karlovarsku S. Štorze o likvidaci protisovětských nápisů. Nadále probíhaly Dubčekovi směny. Vojenská technika se z města úplně stáhla. Dne 2. září ale tři zabloudivší tanky porazily u vchodu sanatoria Imperiál několik stromů v parku. Poté vozy zahradu opustily.³⁵⁷

9.2 Zasedání rady ONV, MěstNV a MNV

Dne 2. září vydala zasedající Rada ONV tyto pokyny radám MěstNV a MNV v okrese:

1. *„Aktivizovat činnost komisí ochrany veřejného pořádku. Za tím účelem vytvářet: a) mládežnické skupiny, které by organizovaly*

³⁵⁵ SOkA K.Vary, f. OV KSČ Karlovy Vary, kart. 101, inv. číslo 84. Zápisy ze zasedání předsednictva OV KSČ 1968, 6-12/1968 – 20. zasedání z 8.10., s. 7-8.

³⁵⁶ HYNA, *Československá krize*, s.84.

³⁵⁷ <http://www.portafontium.cz/chronicle/soap-kv/00196-mesto-karlovy-vary-1968-3> Vyhled. 8. 3. 2013.

veřejný pořádek mezi mládeží b) z dospělých občanů vytvářet pomocné aktivity komise veřejného pořádku, c) v místech, kde je sídlo obvodního oddělení VB zřizovat 5-6členné skupiny občanů, které by pomáhaly k zajišťování jejich služby, d) ve městech a větších obcích nad 1000 obyvatel zřizovat pomocné aktivity pro zabezpečení silniční dopravy. Tento aktiv je nutno vytvořit i v místech předpokládaného přesunu cizích vojsk.

- 2. Uvést do provozu místní rozhlas a nepřipustit, aby se k nim dostaly nepovolané osoby, které by je mohly zneužít pro podněcování občanů k nepředloženému jednání či provokacím.*
- 3. Pro udržení veřejného pořádku v obci: a) nepovolovat až do odvolání pořádání tanečních zábav, b) nepovolovat nalévání a prodej těžkých alkoholických nápojů včetně vína, c) nepovolovat nalévání piva ve větším množství, d) nepovolovat shromažďování občanů na veřejných prostranstvích. Nezbytně nutná shromáždění konat v uzavřených místnostech nebo prostranstvích, e) nepovolovat až do odvolání hony a doporučit myslivcům a lesnímu personálu nevycházet do honiteb a lesů se zbraněmi.³⁵⁸*

Následné schůze ZO a podniků se většinou nesly v protiokupačním duchu. Vyjadřovaly podporu představitelům státu a vyzývaly k normalizaci. Dne 5. září se konala schůze podnikového stranického výboru Pozemních staveb Karlovy Vary. Přítomní zhodnotili situaci. Spolu s vedením národního podniku a celopodnikového výboru ROH vyslovil stanovisko, v němž vyzval všechny dělníky, techniky, administrativní zaměstnance, inženýry a vedoucí pracovníky, aby i dále svým jednotným postojem, klidem a rozvahou a zejména usilovným plněním úkolů na pracovištích ve vlastním zájmu, v zájmu socialistické vlasti podpořili úsilí představitelů státu o normalizaci poměrů v ČSSR tak, jak to ukládalo usnesení ze zasedání ÚV KSČ.³⁵⁹

³⁵⁸ Večerní Stráž míru, 2.9.1968, č. 4., s. 1.

³⁵⁹ Stráž míru, roč. 23 (1968), č. 38, s. 1.

9.3 Koordinační komise

Z popudu ÚV KSČ byly zřizovány koordinační komise pro styk čs. orgánů s velením sovětských vojsk, která dohlížela na konsolidaci poměrů a dodržování moskevských dohod. Pro Karlovarsko byla koordinační komise ustanovena 5. září na pokyn náměstka předsedy KNV Josefa Fořta (tehdy předsedy KNV). Předsedou komise se stal M. Konývka. Úkolem komise bylo také neprodleně požadovat odstraňování zásahů vojsk do veřejných zájmů. Do 23. září jednala komise se zástupci vojsk v okrese třikrát. Po první schůzi byly zastaveny prohlídky osob a vozidel příslušníků vojsk v kraji, zabezpečen volný pohyb občanů do zaměstnání, uvolněny komunikace aj. Sovětští velitelé na jednáních potvrdili, že nebyl vydán žádný příkaz k obsazování bytů, škol a kulturních zařízení pro potřeby vojsk a ujistili, že budou respektovat zákony a právní předpisy Československa. Dále ujistili, že ve smyslu moskevských dohod nebudou zasahovat do vnitřních záležitostí okresu. Při následných jednáních protestovala komise např. proti omezování svobody občanů nebo proti porušování lázeňského režimu. Sdělili i některé své požadavky. Nelíbilo se jim chování příslušníků dopravní služby VB v Karlových Varech, protože neposkytovali vojákům věcné informace o průjezdu a požadovali připojení svého stanoviště k místnímu energetickému systému.³⁶⁰

Dne 6. září se konala schůze předsednictva OV KSČ za konstatování, že *„politický i hospodářský život se konsoliduje. Většina komunistů i ostatních pracujících reaguje rychle na poslední jednání ÚV KSČ, v jehož závěrech vidí jediné východisko z dané situace.“*³⁶¹ Posuzoval se stav vysílače a příslušenství na Klínovci a zazněla i poměrně příznivá zpráva o hospodářské situaci okresu.³⁶² Další schůze předsednictva se konala 10. září. Přítomní se seznámili se zprávou o politické a hospodářské situaci v okrese a se zprávou vlády o plnění moskevských dohod. Celý rok žádali především Němci o vysídlení do

³⁶⁰ Stráž míru, roč. 23 (1968), č. 40, s. 1.

³⁶¹ Pravda, 7. 9. 1968, č. 215, s. 2.

³⁶² Tamtéž.

zahraničí, po srpnu se jejich zájem ještě zvýšil. Od prvních dnů okupace vydalo okresní oddělení VB 407 tiskopisů k vysídlení do zahraničí a z toho bylo podáno 23 žádostí.³⁶³

9.4 Činnost Národní fronty

Své uplatnění si hledala i Národní fronta. OV NF zasedal 11. září. Kladně zhodnotil jednotné a strhující vystoupení lidu a všech jeho organizací na obhajobu suverenity. I v těchto podmínkách chtěla NF cílevědomě rozvíjet svou jednotu s vysokým stupněm demokratičnosti, rovnosti a vzájemné důvěry všech partnerů. V nově schválené dohodě uvedli členové pléna, že i v nových podmínkách budou rozvíjet jednotnou NF jako organizaci s vysokým stupněm demokratičnosti. NF si vytyčila tyto cíle:

- 1) *„Udržet jednotu naší společnosti v čele s KSČ především objasňováním základních otázek vývoje.*
- 2) *Organizovat všelidovou diskusi o federativním uspořádání státu.*
- 3) *Vyrovňovat všechny ztráty ve výrobě důslednou pracovní kázní.*
- 4) *Sledovat provádění rehabilitace.*
- 5) *Ve všech městech a obcích připravit důstojné oslavy 50. výročí vzniku republiky.*
- 6) *Každá politická strana a organizace NF přispěje podle svých specifických podmínek k plnění Akčního programu KSČ.*³⁶⁴

V polovině září zůstávaly v okrese jen jednotky sovětů. Ve Stráži míru z 10. září se dočítáme, že některé jednotky sovětské armády prý projevíly zájem besedovat s dělníky v závodech a vojáky v kasárnách. Besedy měly vyznít jako vysvětlovací kampaň. Názory na tuto kampaň se daly rozdělit to dvou skupin: 1) *„Nikoho k nám nepustíme. Pro takovéto vysvětlování jsme silně nahluchlí, a protože mimo hlavy máme i mozek,*

³⁶³ SOkA K. Vary, f. OV KSČ Karlovy Vary, kart. 101, inv.číslo 84. Zápisy ze zasedání předsednictva OV KSČ 1968, 6-12/1968 – 15.zasedání z 10.9., s. 6.

³⁶⁴ Stráž míru, roč. 23 (1968), č. 38, s. 1-2.

víme své; 2) jen ať přijdou – my jim to mezi ponky taky vysvětlíme.³⁶⁵

9.5 Stav lázeňství

Situace v lázeňství se v této době začala normalizovat a vracet do předsrpnového stavu. Byly obnoveny lety na lince Praha – Karlovy Vary – Praha, ovšem jen jednou denně. Stabilizovala se i situace ohledně Státní spořitelny a obnovila se i akce Fondu republiky.³⁶⁶ Opraven byl vysílač na Klínovci.³⁶⁷ O normalizaci poměrů svědčí i to, že pro lázeňské hosty a občany bylo k dispozici všech 22 taxíků.³⁶⁸ Jako další důkaz normalizace může posloužit pohyb vkladů ve Státní spořitelně v Karlových Varech.³⁶⁹

Lázeňství se věnovalo i plenární zasedání MěstNV z 11. září. V diskuzi hovořil např. Karel Nejdli. Uvedl řadu konkrétních faktů, na nichž dokumentoval necitlivost k vytváření lázeňského prostředí. Zvláště hovořil o chaosu v parkování vozidel, „*kdy nastala v Karlových Varech situace, že si víceméně každý jezdí v lázních a parkuje, jak chce a kde chce.*“³⁷⁰ V této souvislosti byl přijat i doplňující bod usnesení: „*aby dopravní komise ve spolupráci s komisí lázeňskou a cestovního ruchu prověřila vhodnost stávajících hlídaných i nehlídaných parkovišť a zrušila ta, která odporují lázeňskému statutu.*“³⁷¹ Obavy o rozvoj a budoucnost lázní však panovaly neustále. Na to reagoval předseda MěstNV Josef Kocourek, který mj. řekl: „*A jestliže – když se ve světě něco děje – ukáže se to hned na návštěvnosti Karlových Varů, a jestliže v srpnových událostech křivka návštěvnosti rapidně klesla, tak jsem přesvědčen, že se bude zase prudce zvedat... Karlovy Vary je třeba nadále budovat jako lázeňské město světového významu. A od toho ani o krok neustoupíme.*“³⁷²

³⁶⁵ Stráž míru, roč. 23 (1968), č. 37, s. 1.

³⁶⁶ Pracující Uhelných skladů Karlovy Vary věnovali 4700 Kčs a z pozdější sbírky darovali 5000 Kčs. Přispělo i 710 pracovníků Okresní správy spojů částkou 10015 Kčs a dva zaměstnanci odevzdali na Zlatý fond 5,66 gramu ryzího zlata. Stráž míru, roč. 23 (1968), č. 41, s. 1; Stráž míru, roč. 23 (1968), č. 42, s. 1.

³⁶⁷ Stráž míru, roč. 23 (1968), č. 38, s. 1-2.

³⁶⁸ Stráž míru, roč. 23 (1968), č. 37, s. 1.

³⁶⁹ Stráž míru, roč. 23 (1968), č. 38, s. 1

³⁷⁰ Stráž míru, roč. 23 (1968), č. 39, s. 2.

³⁷¹ Tamtéž.

³⁷² Tamtéž.

Upozorňovalo se na to, že obsluhovat pacienty ze socialistických zemí není kolaborace, ale nejrychlejší cesta, jak lázeňství opět postavit na nohy. V městě se již začínají objevovat i zahraniční hosté např. 100 zahraničních pacientů z Polska, NSR a Rakouska. Někdo pronesl: „*Při zachování důstojnosti a občanské hrdosti je naší povinností vítat u nás všechny lázeňské hosty a poskytovat jim všemožnou péči, ať jsou z kterékoliv země. Řídme se za všech okolností heslem – Lidstvu zdraví, zemi slávu, světu mír.*“³⁷³ Dne 8. října hlásilo Lázeňské sanatorium Imperial, že je v plném provozu a že lůžková kapacita byla využita. Normální smlouvy byly dodržovány ze strany NDR a Maďarska, na 50 % z Polska. Dále se zde léčili čeští samoplátci. Sovětští partneři hodlali vysílat své pacienty až od 11. listopadu. Nadějně se rozbíhal provoz pro pacienty ze Západu. Po náborových cestách v zahraničí nastoupilo jenom v období od 1. do 6. října 46 pacientů z Rakouska, NSR a západního Berlína. Organizačně bylo zajištěno plné využití lůžkové kapacity až do 23. prosince. V Čs. státních lázních byla situace také uspokojivá. Počet pacientů byl asi o 10 % vyšší proti plánu. V této době bylo v lázeňských léčebnách celkem 3360 pacientů. Co do počtu byl stav pacientů uspokojivý, nikoliv co do složení. Malé množství hostů ze Západu = malé devizové tržby.

Dne 11. září byl odstraněn podstavec, na kterém stával Rudoarmějce. Koncem září vydal na podnět sovětů Městský národní výbor trestní oznámení na neznámého pachatele, který jej zničil.³⁷⁴

Jako tichou manifestací připravilo divadlo V. Nezvala na 11. září hru J. K. Tyla Jan Hus v režii Hugo Domese. Po představení lidé vstávají a dlouho tleskají výzvě ke spravedlnosti a pravdě. Přítomen byl i Č. Císař, který byl v Karlových Varech tou dobou na krátké zdravotní dovolené. Poté nastudovali karlovarští divadelníci Shakespearovu hru Jak se vám líbí v režii dr. Libora Plevy. Její premiéra byla 21. září. Na 2. září byla

³⁷³ Stráž míru, roč. 23 (1968), č. 42, s. 2

³⁷⁴ Stráž míru, roč. 23 (1968), č. 37, s. 1.

připravena hra J. K. Tyla Drahomíra a její synové.³⁷⁵

9.6 Zasedání předsednictva OV KSČ

Dne 13. září opět zasedalo předsednictvo OV KSČ. Témata jsou podobná jako na předchozích schůzích – hodnocení hospodářské a politické situace v okrese. Opět je zde vyjádřena podpora závěrům pléna ÚV KSČ z 31. srpna a konstatuje se, že konsolidace je prozatím úspěšná. A. Hrotek referoval o poradě vedoucích tajemníků KV a ÚV KSČ, především o vystoupení A. Dubčka. Předsednictvo se seznámilo s dálnopisem z ÚV KSČ. Jednalo se o zákaz publikace výše škod způsobených okupačními vojsky a počtu raněných. Toto bylo možné pouze se souhlasem prokuratury. Došlo ke kritice týdeníku Stráž míru a projednáván byl požadavek sovětů na zabezpečení tří místností s telefonním spojením pro potřeby štábu styčného důstojníka. V závěru bylo schváleno sedm nových členů strany.³⁷⁶

Další zasedání předsednictva OV KSČ se konalo 17. září. Účastnili se ho J. John, J. Gono a M. Vytlačil, jejichž úkolem bylo přítomné informovat o situaci v okrese na úseku státních orgánů, zemědělství a odborů. J. John (předseda ONV) konstatoval, že zásobování, služby a doprava se i nadále stabilizují. Informoval rovněž o jednání s veliteli sovětských vojsk. Gono uvedl, že úspěšnějšímu průběhu žní brání špatné počasí, vážne sklizeň slámy aj. Gono také později adresoval všem občanům výzvu, aby se na sklizních podíleli.³⁷⁷ O politické situaci referoval L. Pavelka: „*V ZO se stranický život konsoliduje, zvláště dobrým jevem je užší spojení stranických organizací s hospodářským vedením.*“³⁷⁸ V souvislosti s moskevskými protokoly zastavilo ministerstvo vnitra činnost KAN a K231. Ovšem dále rostl zájem o členství v KSČ. Mezi 21. srpnem

³⁷⁵ Tamtéž; Stráž míru, roč. 23 (1968), č. 38, s. 2.

³⁷⁶ Stráž míru, roč. 23 (1968), č. 38, s. 1; SOkA K.Vary, f. OV KSČ Karlovy Vary, kart. 101, inv. číslo 84. Zápisy ze zasedání předsednictva OV KSČ 1968, 6-12/1968 – 16.zasedání z 13.9., s. 1.

³⁷⁷ Na sklizni se např. podíleli žáci odborných učilišť nebo vojáci. Stráž míru, roč. 23 (1968), č. 41, s. 1.

³⁷⁸ Stráž míru, roč. 23 (1968), č. 39, s. 1.

a 6. zářím bylo na Karlovarsku vydáno 350 členských přihlášek ke vstupu do strany ve 25 základních organizací – dosud bylo přijato 111 nových členů. V celkovém počtu nebylo zahrnuto 122 vojáků - ti vstoupili do strany u svých útvarů. 116 z nich nepřekročilo věk 21 let. Od 1. září se v okrese konalo 184 členských a 71 veřejných schůzí. V souvislosti s emigrací ideologického tajemníka M. Doubka do Rakouska byl vedoucím ideologického oddělení jmenován Ladislav Bok a odpovědností za tento úsek byl pověřen Jiří Navara. Doubek byl ze strany vyloučen a všech funkcí zbaven na následujícím plénu OV KSČ dne 25. 9. „*protože v době pro národ a stranu tak těžké opustil své důležité místo a odešel do zahraničí.*“³⁷⁹

Aktuální téma této doby byla také federalizace Československa. Dne 20. září se konal aktiv předsednictva OV NF v Karlových Varech, kde na toto téma referoval poslanec ČNR R. Chlad. V diskuzi odpovídal na mnoho otázek z pléna a v závěru se všichni účastníci zavázali, že přispějí k popularizaci práce ČNR a k vysvětlování otázek federativního uspořádání státu.³⁸⁰

9.7 Stranický aktiv

Dne 26. září se konal aktiv stranických funkcionářů okresu. Ve velkém sále GH Pupp se sešlo asi 1200 delegátů. Jednalo se o současné politické situaci, ke které podal výklad člen sekretariátu ÚV KSČ Martin Vaculík. Hlavní část jeho projevu se věnovala uplatňování Akčního programu v současných podmínkách a mj. zdůraznil, že „*z cesty nastoupené v letošním lednu nesejdeme, především se soustředíme na pozitivní rysy naší polednové politiky, k nimž počítáme zejména vnitřní demokratizaci strany, demokratizaci společnosti, dělbu práce a*

³⁷⁹ Za pomoci V. Bartůňka a jeho ženy, která pracuje na oddělení pasů a víz v K. Varech, získal M. Doubek výjezdní doložku. Podle šetření o všem věděl i vedoucí tajemník L. Pavelka a jeho žena. Výsledky šetření činnosti okresní stranické organizace v Karlových Varech v letech 1968 – 1969. Zpracoval KKRK, OKRK a OV KSČ v Karlových Varech, 1970, s. 25, autoři neuvedeni; Stráž míru, roč. 23 (1968), č. 40, s. 1.

³⁸⁰ Pravda, 22.9.1968, č. 228, s. 2.

*odpovědnosti a ekonomický projekt národního hospodářství.*³⁸¹ Svou pozornost věnoval Vaculík i plnění moskevských dohod. Zdůraznil, že dohody se budou plnit a že jsou závazné pro obě strany. Na jejich plnění prý závisí normalizace života v republice. Aktuálnost tohoto tématu dosvědčuje fakt, že k němu byla vznesena většina dotazů, kterých bylo více než padesát.³⁸²

Do konce roku se veškeré schůze nesly v podobném duchu. Byla vyslovována podpora vedoucím představitelům KSČ a nutnost pokračovat v uskutečňování Akčního programu a ekonomické reformy. Stále častěji probíraným tématem byla zmiňovaná federalizace Československa.

9.8 Případ 108

Signálem k normalizaci a návratu zpět k totalitnímu způsobu života ve městě dal tzv. případ „108“, pojmenován podle počtu zúčastněných na oslavě 51. výročí VŘSR, kterou pořádala 4. uliční organizace KSČ dne 5. listopadu v zasedací místnosti Městského národního výboru. Hlavním referentem na této tajné besedě byl tehdejší člen ÚV KSČ a bývalý vedoucí tajemník KV KSČ v Karlových Varech Jan Havelka, který nebyl vybrán náhodně. Byl totiž známý svými konzervativními názory a dobře znal zdejší politické klima. Všichni členové této organizace však pozváni nebyli. Na zvláštní pozvání dorazili komunisté z jiných organizací ve městě a okrese. V přijaté rezoluci se všichni přítomní přihlásili k přátelství k Sovětskému svazu a mezinárodnímu internacionalismu a odmítají kooptaci některých delegátů 14. sjezdu KSČ (O. Šik, E. Goldstücker aj.) do ÚV KSČ. Beseda byla mimořádným zasedáním OV KSČ ze dne 9. listopadu označena za frakční činnost a odsouzena. Dne 13. listopadu se konala jedna z besed, které OV KSČ pořádal k aktuálním politickým otázkám už od října. Na této besedě se sešli lékaři z kraje. Jedním z

³⁸¹ Stráž míru, roč. 23 (1968), č. 40, s. 1.

³⁸² Tamtéž.

aktuálních problémů byla právě „rezoluce 108.“ Tato akce byla lékaři spontánně odsouzena a označena přinejmenším za rozbíjení ideologické a akční jednoty strany. Lékaři chtěli znát jména všech účastníků besedy, protože jak formuloval jeden z nich – utajením 108 lidí se vzbuzuje nedůvěra mezi tisíci dalšími. Svůj nesouhlas s rezolucí vyjádřila mj. ještě ZO KSČ při MěstNV, prohlásila, že s organizováním besedy nemá nic společného a její činnost označila za frakční.³⁸³

Touto aférou se zabýval i tisk. Že toto téma bylo velice frekventované, dosvědčuje článek z hlavní strany Stráže míru *„Kdo podepsal rezoluci 108? S touto otázkou se setkáváme dnes a denně, lidé v Karlových Varech a obcích okresu se ptají – podepsals?“*³⁸⁴ Jména nakonec zveřejněna nebyla.

Celá aféra vyvrcholila v lednu. Stranické orgány se jí zabývaly třikrát. Do Plzně přijela kvůli tomu sovětská delegace v čele s tajemníkem ÚV KSSS K. F. Katuševem zodpovědným za mezinárodní vztahy. Informace o aféře ji poskytl M. Jakeš (v této době předseda ÚKRK ÚV KSČ), ovšem nepravdivé. L. Pavelka byl pověřen, aby informoval ÚV o skutečném stavu věci. K tomu však nedošlo. Do Karlových Varů došel Jakešův dopis s výzvou, aby se vedoucí tajemník Pavelka účastníkům schůze „108“ omluvil. Skupina „108“ se bez vědomí OV KSČ sešla ještě v lednu 1969 s opětovnou účastí Jana Havelky. Podobný aktiv svolal v březnu 1969 i vojenský útvar v Karlových Varech za účasti tajemníka ÚV KSČ Aloise Indry.³⁸⁵

9.9 Správa StB Plzeň oddělení Karlovy Vary – zpráva o činnosti za rok 1968

Zpráva ke dni 18. prosince uvádí, že po srpnu 1968 emigrovalo 6 spolupracovníků StB. Konstatuje, že polednový i posrpnový vývoj měl

³⁸³ Stráž míru, roč. 23 (1968), č. 47, s. 1-2.

³⁸⁴ Tamtéž, s. 1.

³⁸⁵ Stráž míru, roč. 45 (1990), č. 12, s. 1.

negativní vliv na výslednost práce. Projevovaly se existenční obavy a na myšlení příslušníků pak působily časté výpady proti státní bezpečnosti jako celku. Ovšem podle zprávy nic z toho nemělo vliv na kázeň a disciplínu příslušníků.³⁸⁶

Velice napilno měla StB po 21. srpnu. Plnění jejích zpravodajských úkolů bylo omezeno tím, že byla zveřejněna čísla vozů, které StB používala. To dokazují i dochované fotografie. U příslušníků nebyla zjištěna ani žádná vážnější kontrarevoluční činnost a při hodnocení politické i odborné připravenosti kádrového stavu nebyly zjištěny podstatnější závady. Tudíž nebylo nutné obměňovat kádry. Drobnější projevy nekázně byly řešeny individuálně přímo vedením.³⁸⁷

Za zmínku stojí i údaj o věkovém průměru příslušníků zdejší StB. K 1. lednu 1969 činil průměr 42 let, což znamená, že muselo jít o loajální pracovníky, kteří mohli být ve straně klidně od roku 1945 a také to, že ze strany mladých lidí byl zájem o tuto činnost minimální. Z těchto všech příslušníků dosáhlo středoškolského vzdělání něco málo více jak 50 %. S neustále se zvyšujícím věkovým průměrem narůstala i nemocnost a absence (za rok 1968 činila 787 dní). Většina čelních představitelů StB v Karlových Varech ještě stíhala studovat na vysokých školách, převážně s právnickým zaměřením nebo si doplňovat vzdělání na VUML.³⁸⁸

9.10 Normalizace a důsledky

Lidem začínalo být čím dál tím více zřejmé, že obrodný proces je u konce. Víra v lepší uspořádání společnosti a ekonomické reformy byla ztracena. Pozice stranického aparátu, která byla událostmi roku 1968 značně oslabena, se začala opět upevňovat. Ozývaly se hlasy, že ti kteří nestojí dostatečně pevně za principy posrpnové politiky, mají být odstraněni. Okresní organizaci v Karlových Varech bylo vyčítáno, že

³⁸⁶ <http://www.ustrcr.cz/data/pdf/projekty/srpen1968/cinnost-stb/stb-pl24.pdf> Vyhledáno 21. 4. 2013.

³⁸⁷ Tamtéž.

³⁸⁸ Taméž.

nezaujala nekompromisní postoj k činnosti ČSS – rovněž nestála za novými politickými principy. Ostře byl kritizován ředitel KSO J. Navara, který k prvnímu výročí okupace připravil s orchestrem opět *Mou vlast*. Koncert byl na poslední chvíli zakázán, protože poutač na tuto akci byl ztvárněn ve formě smutečního oznámení.³⁸⁹

Karlovarští pošťáci odhalili ve vestibulu hlavní pošty bustu T. G. Masaryka těsně před výročím vznikem republiky. Nástup konsolidačních sil byl ve městě zahájen po zasedání OV KSČ z 29. října 1969. Bylo vydáno usnesení, v kterém se mj. píše, co všechno ruší: Provolání občanům z 1. dubna 1968, Projekt řízení okresní organizace z 24. dubna 1968, Usnesení ke kádrovému pořádku z 16. června 1968, prohlášení POV KSČ k upálení J. Palacha z 19. ledna 1969, programové prohlášení OV KSČ z 11. června 1968 a z 30. dubna 1969, usnesení ke svolání mimořádného 14. sjezdu z 24. dubna 1968, rezoluce pléna OV KSČ z 1. září 1968, usnesení předsednictva z permanentního zasedání z 21. - 30. srpna 1968. Na zasedání byly vydány i významné normalizační směrnice: Obnovit stranický život na všech organizačních stupních, zajistit činnost státních orgánů tak, aby vyjadřovaly vůli lidu a při vedoucí úloze strany naplňovaly československou socialistickou zákonnost, činnost všech masových organizací vést k aktivní podpoře a realizaci stranických a státních usnesení, plně obnovit všechny formy názorné agitace a práce se stranickým tiskem, obnovit vandalským způsobem zničený památník sovětským hrdinům, kriticky zhodnotit uplynulou činnost ZO ve školství atd.³⁹⁰

Zrušeno bylo oblíbené divadlo KAPSA. Poslední doklad z kroniky divadla KAPSA nese název *„Protokol o průběhu likvidace vnitřního zařízení v prostorách bývalého divadélka Kapsa.“* Jiří Linhart píše: *„Akt, kterým byly prostory, po deset let zasvěcené poezii, předány uliční organizaci, je datován 24. března 1970...“* dále *„S důkladností hodnou*

³⁸⁹ FIDLEROVÁ, Anna, Rok 1968 v Karlových Varech. In: Historický sborník Karlovarska VI, SOkA Karlovy Vary, 1998, s. 237.

³⁹⁰ Tamtéž.

lepších věcí je v tomto protokolu popisováno, jak kus po kusu, místnost po místnosti ztrácí divadlo svou poetickou tvář a stává se stranickou kanceláří. Po inventurách stolků a židlí, předání rekvizit, hudebních nástrojů a osvětlovacích lamp škoře, přišla řada i na zcela prozaické šálky a podšálky, kávovou konvici a jiné drobnosti z tzv. buffetu, které byly spolu s koštětem, smetáčkem a lopatkou předány pro potřeby UO KSČ.“³⁹¹

Bylo nutné provést kádrové změny v OV KSČ. V první etapě bylo vyloučeno 9 členů, mezi nimi např. bývalý vedoucí tajemník OV KSČ Leopold Pavelka, který byl v roce 1970 zbaven všech stranických funkcí. Na jejich místa byli kooptováni ti, kteří „nezradili“ a zůstali věrní. Tajemníkem pro ideologický úsek byl schválen Jaroslav Toms. Postupně docházelo k mnohem zásadnějším změnám postů.³⁹²

Po stranických špičkách se čistky dotkly i ostatních komunistů a nekomunistů, kteří byli označeni za iniciátory demokratizačního procesu a protisovětského postoje. Konají se prověrky a v komisích nezasedají pouze příslušníci tzv. zdravého jádra, ale i mnozí členové, kteří politiku Pražského jara přijali a po 21. srpnu obhajovali. Zastrášení podepisovali ortely nad svými bývalými spolupracovníky a kolegy.³⁹³

Tato opatření se velice dotkla školství. Bylo postiženo 129 učitelů a není nezajímavé, že z toho pouze 5 nestraníků. 53 pedagogů, z toho 26 mužů, muselo ze školství odejít. Důvod propuštění byl vždy takřka stejný - „§ 46, odst. 1 C“ s tímto odůvodněním: „V okrese Karlovy Vary dochází k 1. 9. 1974 v rámci úsporných opatření k organizačním změnám, které se projeví snížením počtu tříd, takže jste se stal nadbytečným. Protože nemáme možnost nabídnout vám vzhledem k vaší kvalifikaci jinou vhodnou práci, jsme nuceni s vámi rozvázat pracovní poměr s touto odpovědí.“³⁹⁴ Rozvázání pracovního poměru vždy předcházelo

³⁹¹ Nová Pravda, 24. 3. 1990, příloha.

³⁹² FIDLEROVÁ, Anna, *Rok 1968 v Karlových Varech*. In: Historický sborník Karlovarska VI, SOKA Karlovy Vary, 1998, s. 237.

³⁹³ Stráž míru, roč. 45 (1990), č. 9., s. 1.

³⁹⁴ Stráž míru, roč. 45 (1990), č. 16, s. 1.

vypracování posudku, pod který se poté podepsal ředitel školy, předseda ZO KSČ a předseda závodního výboru ROH. Mnozí po čase žádali znovu o svá místa – marně. Takto postižení nejčastěji končili jako dělníci, topiči, skladníci a ženy jako nevyučené prodavačky. Jejich dětem bylo odepřeno studium nebo alespoň zkomplikována cesta k němu. Týkalo se to i škol středních. Postižení učitelé, kteří své zaměstnání opustit nemuseli, byli „potrestáni“ tak, že nedostávali ani korunu nad základní plat. Nesměli mít třídnictví, pracovat přesčasy aj.³⁹⁵

³⁹⁵ Tamtéž .

10 Výročí okupace

Dlouhodobé a bolestné střízlivění většiny československých občanů z nenaplněných očekávání a nadějí vkládaných do Pražského jara vrcholilo při prvním výročí okupace 21. srpna 1969. V mnoha městech docházelo k protestním demonstracím, lidé zapalovali svíčky za okny, nosily černé kravaty na znamení smutku, nejezdili městskou dopravou a i jinak dávali najevo, že nezapomněli. Proti těm, kteří se rozhodli demonstrovat, tvrdě zasáhly složky SNB, Lidových milicí a čs. armády. Na ulicích se opět objevila vojenská vozidla, tentokrát to však nebyla okupační, ale československá. Podobně se první výročí okupace odehrálo v Karlových Varech.³⁹⁶

Před prvním výročím okupace usilovalo krajské vedení KSČ zabránit očekávaným vystoupením preventivními opatřeními. Přesto v západních Čechách probíhaly přípravy akcí na den výročí okupace. Zejména se tak dělo formou letáků. Jejich iniciátorem byl hlavně OV ČSS v Karlových Varech a také někteří členové karlovarského OV KSČ. Ti vyhotovili přes 600 letáků. Represivní složky však nezahálely. Již týden před výročím okupace probíhala cvičení VB v součinnosti s Lidovými milicemi na hřišti Rudé hvězdy v Tuhnicích. Zkoušely se různé taktiky a varianty zásahů proti připravovanému shromáždění. Tyto manévry se konaly celý týden, vždy dopoledne i po poledni. V místech nad Karlovými Vary mezi Horami a Jalovákem byla rozmístěna děla okupační armády.³⁹⁷

Dne 18. 8. 1969 zasedalo plénum OV KSČ. Na programu bylo posouzení stanoviska a závěrů pléna ÚV KSČ a KV KSČ k současné politické situaci. Dále se řešila politická situace v okrese a právě opatření k zabezpečení dnů výročí okupace. Poté, co byl program schválen všemi přítomnými, se jednání rozeběhlo. Budu se zde věnovat výhradně plánům a diskusním příspěvkům týkajících se zajištění klidu a pořádku na den 21.

³⁹⁶ Nedvěd, Jan. *Srpen 1969: protest umlčely obušky*. In: Sedmička Karlovy Vary, č. 19, ročník I., 20. – 26. srpna 2009, s. 8

³⁹⁷ Tamtéž.

8. 1969.³⁹⁸

Vedoucí tajemník Pavelka hovořil o plánované protestní manifestaci, která se měla uskutečnit od 19 hodin u hlavní pošty. Za hlavní úkoly považoval odhalit centra „antisíly“ (šíření letáků, kterých se ve městě vyskytovalo na 20 druhů). Jako hlavní cíl si OV KSČ kladl zabezpečit klid a pořádek. K této problematice přistupoval zcela vážně a byl ochoten se jakýmkoliv problémem ostře vypořádat. OV KSČ také kritizoval Stráž míru, protože se domníval, že neplní svou funkci a že je třeba kádrových výměn na vedoucích postech – neměli totiž záruku ve vedoucím redaktoru Hudcovi, který byl ze své funkce odvolán.³⁹⁹

Mezi hlavní úkoly patřilo zachytit všechny letáky a reagovat na nacionální emoce, jako např. koncert KSO, který opět chystal *Mou vlast* 21.8. Plakát byl černě orámovaný a vstup volný. Což OV KSČ viděl jako provokaci a koncert na poslední chvíli zakázal.

Delegáti pléna byli ve velkém očekávání, co se 21. 8. vůbec bude dít. K tomu Pavelka řekl: *„jsem přesvědčen, že antisocialistické síly v našem okrese nebudou mít tolik potencionálních možností k nějakému vystoupení.“*⁴⁰⁰

Delegát John upozorňoval obzvláště na nedovolené shromažďování, porušování pořádku, instalaci a psaní různých urážlivých hesel, vyvěšování vlajek na půl žerdi, smuteční oznámení, instalaci státních symbolů na nevhodných místech, vyvolávání nacionalistických nálad a emocí, poškození a hanobení památníků, symbolů SSSR, zneužívání obrazů státníků s nacionálními hesly, zneužívání zvukových signálů – auta, sirény, zvony, zneužívání sportovních akcí, divadel, koncertů. K tomu uvedl: *„K opatřením budeme přistupovat citlivě, ale budeme-li k tomu nuceni, jsme odhodláni použít i státní mocenské*

³⁹⁸ SOkA K. Vary, f. OV KSČ Karlovy Vary, N 18, inv.číslo 46. Zápisy ze zasedání pléna OV KSČ 1969, zasedání z 18. 8. 1969, s. 4.

³⁹⁹ Tamtéž, s. 5.

⁴⁰⁰ Tamtéž, s. 6.

*prostředky. Jsou to ta dvě vodní děla i prostředky VB.*⁴⁰¹

Přítomný delegát Bohůnek zas prohlásil: *„Situace je vážná. Ne však taková, aby se nedala zvládnout a protisocialistickým silám dát za vyučenou. Chuť by byla a jak je pro měšťáky typické, oni by rádi, aby něco bylo, ale aby to udělal ten druhý. V rodinách říkají dětem – ty nikam nechod’, protože Husák hovořil o posudku, půjdeš na školu a pak by ses tam nedostal. Do značné míry to ovlivnil s. Husák, když řekl, že si každý bude psát ten svůj posudek.*“⁴⁰²

John konstatoval, že ze strany lékařů je zde jistá nevole - „v den smutku“ nechtěli ordinovat. Obavy panovaly ze zájmu cizinců. *„Píší si, že se sejdou 21. srpna u nás. Očekávají, že tu bude legrace.*“⁴⁰³ Plénem probíhala informace o plánované 24 hodinové stávce studentů a nápisy na silnicích.

Delegát Roučka *„Mohu ubezpečit okresní výbor, že jsme na okrese připraveni na to, že v případě potřeby, a když si nedají říci po dobrém, že použijeme státní moci se vsí tvrdostí od pendreků až po tu vodu, pokud by se uskutečnily ty výzvy, že by se sešly nepovolené smuteční a „mírové“ manifestace v prostoru hlavní pošty, že budeme postihovat všechno, co je v rozporu se zákonem.*“⁴⁰⁴ Roučka upozornil, že zdobení aut vlaječkami = porušování veřejného pořádku.

Souhrn opatření mj.:

- 1) Získat větší podporu pro současnou politiku strany a zároveň paralyzovat pokusy protisocialistických a opozičních sil,
- 2) projednat s pořadateli různých kulturních a sportovních akcí, slavností apod., aby nebyly zneužity,
- 3) zvláštní pozornost věnovat politickým postojům mládeže a zabránit jejich zneužívání,

⁴⁰¹ Tamtéž.

⁴⁰² Tamtéž, s. 7.

⁴⁰³ Tamtéž, s. 8.

⁴⁰⁴ Tamtéž, s. 9.

- 4) vést aktivní boj s antikomunistickou a antisovětskou propagandou,
- 5) znemožnit zneužití okresního tisku, závodních časopisů, místních a závodních rozhlasů apod.,
- 6) nepřipustit v těchto dnech organizování neuvážených akcí, zejména podněcování nacionalistických emocí,
- 7) postupovat vůči členům strany, kteří prokazatelně rozvíjejí opoziční činnost,
- 8) zabránit tomu, aby vystupovali lidé nikoho nezastupující s protistranickými názory.⁴⁰⁵

Závěrečné usnesení mj. ukládalo L. Pavelkovi provést kontrolu připravenosti VB, LM, ONV, NF na srpnové dny a ostatním komunistům ve svých rezortech nastolit klid.

Tragické vystoupení v den prvního výročí okupace se odehrálo v centru Karlových Varů. Zde došlo večer k velkému shromáždění zejména mladých lidí u hlavní pošty. Proti němu zasáhla vycvičená pohotovostní jednotka (příslušníci VB a ČSLA) s Lidovými milicemi v zádech. Došlo ke střetu, při němž bylo použito vodních děl, slzného plynu a obušků. Demonstranti se bránili kamením a stavěním zátarasů. Represivní zásah skončil několika zraněními a předvedením desítek osob. Vážné následky pocítili zadrženi i později, když ke konci roku začaly probíhat normalizační prověrky a čistky – mnoho z nich bylo nuceno změnit zaměstnání nebo byli vyloučeni ze školy.⁴⁰⁶

⁴⁰⁵ Tamtéž, s. 13.

⁴⁰⁶ Nedvěd, Jan. *Srpen 1969: protest umlčely obušky*. In: *Sedmička Karlovy Vary*, č. 19, ročník 1., 20. – 26. 8. 2009, s. 8

11 Závěr

Předmětem mé práce bylo poskytnout analýzu dění v sprnu 1968 v Karlových Varech. Jak z práce vyplývá, bylo nutné se věnovat i událostem předešlým a pochopitelně jsem nemohl své bádání ukončit osudovým dnem, tedy 21. srpna 1968. Jako milník, kterým jsem práci „otevřel“, jsem určil zvolení A. Dubčka do čela KSČ, ovšem nastíněné byly i některé události z přelomu roku. Práce byla „uzavřena“ prvním výročím od okupace. Myslím, že cíl, který jsem si vytyčil se mi podařilo splnit, i když je zřejmé, že některá témata by si zasloužila klidně i další samostatnou práci jako např.: okresní konference v Karlových Varech v březnu 1968 nebo normalizační proces v Karlových Varech. Prozkoumal jsem velké množství archivního materiálu – zápisy ze schůzí pléna a předsednictva OV KSČ v Karlových Varech, nafotil nespočet článků ze Stráže míru, abych později vše roztřídil a zpracoval ve výslednou práci. Z toho logicky vyplývá, že výše zmíněné prameny byly stěžejním zdrojem informací. Troufám si tvrdit, že žádné z témat jako např.: politika, kultura, lázeňství, společenský život aj. nebylo ponecháno stranou a práce je tudíž komplexní.

V úvodu práce jsem rozebral všechny aspekty demokratizačního procesu ve městě v období zhruba od konce roku 1967 do březnové konference v březnu 1968. Ukázal jsem jakým způsobem byla revitalizována kultura, jak město oživalo a jak reagovalo okresní vedení KSČ na lednové plenární zasedání ÚV KSČ. Poté byla celá jedna kapitola věnována okresní konferenci, protože se domnívám, že tato konference, jejíž výsledky obletěly celou republiky, má v demokratizačním procesu své neotřesitelné místo. Bylo doloženo jak a proč došlo k tak zásadní a nepřilíh očekávané výměně v čele OV KSČ, proto nás nepřekvapí ani následná aktivita ve všech složkách společenského a politického života. Téměř všichni se stavěli za obrodný proces a dávali to pořádně znát, což nejlépe dokládá dobový tisk. Ukázal jsem, jakým způsobem byly obnovány různé spolky (KAN, K231) a organizace (Skaut). Dalším

důležitým faktorem pro vývoj nejen na Karlovarsku, bylo přijetí Akčního programu začátkem dubna. Toto období se neslo ve znamení krajské konference a nebo např. návštěvy A. N. Kosygina v Karlových Varech, která jistě nebyla pouze za účelem léčby, jak se tehdy oficiálně říkalo. Tak jako březnové okresní konferenci, samostatná kapitola byla ponechána i mimořádné okresní konferenci z poloviny roku 1968, z které vzešli účastníci za Karlovarsko pro konferenci krajskou. Dálo probíhalo mnoho schůzí a aktivit. Lidí stále věřili, že Českoslovenko bude ponecháno v klidu a že velký bratr Sovětský svaz bude respektovat vnitrostátní dění v naší vlasti. Posledním signálem, který předznamenal katastrofu pro všechny obyvatele Československa, byla návštěva východoněmeckého představitele W. Ulbrichta v Praze a Karlových Varech. Jen několik dní po jeho návštěvě vtrhla do Českoslovenka vojska Varšavské smlouvy a vlast obsadila. Karlovy Vary jedno z prvních okresních měst, které vyjednávalo ze sovětskými důstojníky. Podrobně byly rozpracovány jednotlivé dny a nastíněn vývoj ve městě v pookupačních době. Závěr práce je věnován procesu normalizace v Karlových Varech. Zajímavá byla dle mého názoru aféra 108. Jsou zde zmíněny i některé události, překračující rok 1968 jako např. vyloučení L. Pavelky ze strany nebo propuštění učitelů. Poslední událostí, které jsem se věnoval pak bylo první výročí okupace. Poukázal jsem a to, jakým způsobem se na tyto „kritické“ dny připravoval OV KSČ a co se následně dělo ve městě. Zde je vidět největší rozkol – ještě před rokem se lidé mohli na představitele města z řad OV KSČ spolehnout a důvěřovat jim, teď je místo porozumění čekaly obušky.

Historie Karlových Varů je velmi bohatá a jsem si jistý, že se jí budu v budoucnu opět věnovat. Největší výzvou do budoucnosti je pro mě např. rok 1989 v Karlových Varech. V jednom z rozhovorů s Janem Nedvědem mi bylo řečeno, že na rok 2018 (tedy k 50. výročí okupace) se v Muzeu Karlovy Vary bude připravovat velká výstava k událostem z roku 1968 ve městě. Doufám, že na základě mých poznatků bych mohl být přizván k jejímu pořádání, neboť jsem si jistý, že některé materiály, které se mi podařilo získat, mohou karlovarským historikům velice pomoci.

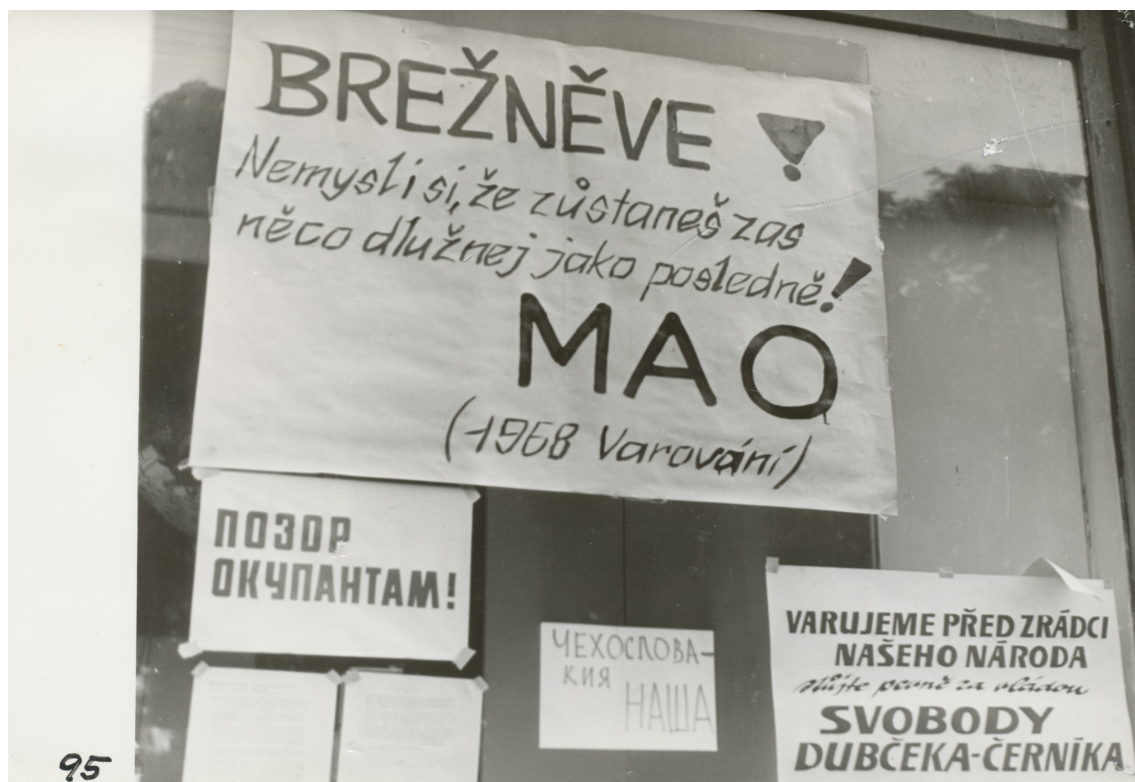
12 Seznam použitých zkratek

ČNR	Česká národní rada
ČSL	Česká strana lidová
ČSLA	Československá lidová armáda
ČSM	Československý svaz mládeže
ČSS	Československá strana socialistická
ČSSR	Československá socialistická republika
ČSTV	Československá tělovýchovná jednota
KAN	Klub angažovaných nestraníků
KKRK	Krajská kontrolní a revizní komise
KNV	Krajský národní výbor
KOR	Krajská odborová rada
KSČ	Komunistická strana Československa
KSO	Karlovarský symfonický orchestr
KSSS	Komunistická strana Sovětského svazu
KV	Krajský výbor
LM	Lidové milice
MěstNV	Městský národní výbor
MěstV	Městský výbor
MNV	Místní národní výbor
MV	Místní výbor
NDR	Německá demokratická republika
NF	Národní fronta
NV	Národní výbor
OKRK	Okresní kontrolní a revizní komise
ONV	Okresní národní výbor
OPK	Oddělení pohraniční kontroly
OSN	Organizace spojených národů
OV	Okresní výbor
POV	Předsednictvo okresního výboru
ROH	Revoluční odborové hnutí
SČSP	Svaz československo-sovětského přátelství

SED	Sozialistische Einheitspartei Deutschlands
SNB	Sbor národní bezpečnosti
SOKA	Státní okresní archiv
SSSR	Svaz sovětských socialistických republik
StB	Státní bezpečnost
ÚKRK	Ústřední kontrolní a revizní komise
UO	Uliční organizace
ÚRO	Ústřední rada odborů
ÚV	Ústřední výbor
VB	Veřejná bezpečnost
VŘSR	Velká říjnová socialistická revoluce
VUML	Večerní univerzita marxismu-leninismu
ZO	Základní organizace

13 Přílohy

1) Výzdoba jedné z výloh z centra K. Varů (vše foto Archiv J. Nedvěda)

2) Doklad vysokého zájmu o tisk a informace (před hlavní poštou)

3) Okamžik těsně před svržením sochy Rudoarmějce u hlavní pošty

4) Sovětský tank v řece Ohři po zřícení mostu

14 Použité prameny, literatura a jiné zdroje

14.1 Státní okresní archiv Karlovy Vary

Fond OV KSČ Karlovy Vary, karton 3, inv. číslo 18. Zápis o průběhu konference ve dnech 16.-18.3.1968.

Fond OV KSČ Karlovy Vary, karton 4, inv. číslo 19. Zápis o průběhu konference ze dne 30.6. 1968.

Fond OV KSČ Karlovy Vary, karton 17, inv. číslo 45. Zápisy ze zasedání pléna OV KSČ 1968.

Fond OV KSČ Karlovy Vary, karton 18, inv. číslo 46. Zápisy ze zasedání pléna OV KSČ 1969.

Fond OV KSČ Karlovy Vary, karton 100, inv. číslo 84. Zápisy ze zasedání předsednictva OV KSČ 1968, 1-6/1968.

Fond OV KSČ Karlovy Vary, karton 101, inv. číslo 84. Zápisy ze zasedání předsednictva OV KSČ 1968, 6-12/1968.

14.2 Periodika

Karlovarské noviny, 1998.

Karlovarský deník, 2007, 2012.

Lázeňský časopis, 1966.

Nová pravda, 1990.

Pravda, 1968.

Sedmička Karlovy Vary, 2009.

Stráž míru, 1968.

Stráž míru, 1990.

Sokolovský deník, 2007.

Týdeník Karlovarska, 2001.

Večerní Stráž míru, 1968.

14.3 Tištěné prameny

HYNA, A., *Okresní konference KSČ v nástupu Pražského jara 1968 na západě Čech*. In: Věstník grantu KSČ a radikální socialismus v Československu 1918-1989. 7-8/2003, Praha, ÚSD AVČR.

Výsledky šetření činnosti okresní stranické organizace v Karlových Varech v letech 1968-69. Zpracoval: KKRK, OKRK a OV KSČ v Karlových Varech, 1970, autoři neuvedeni. (Soukromý archiv Jana Nedvěda).

14.4 Internet

14.4.1 Ústav pro českou literaturu AV ČR – Digitalizovaný archiv

<http://archiv.ucl.cas.cz/index.php?path=RudePravo>

14.4.2 Digitaliovaná kronika Karlových Varů

<http://www.portafontium.cz/chronicle/soap-kv/00196-mesto-karlovy-vary-1968-1>

<http://www.portafontium.cz/chronicle/soap-kv/00196-mesto-karlovy-vary-1968-2>

<http://www.portafontium.cz/chronicle/soap-kv/00196-mesto-karlovy-vary-1968-3>

14.4.3 Jiné

<http://www.amaterskedivadlo.cz>

<http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/192945-seminkovy-general-sejna-podvodnik-ci-politicky-uprchlik/>

<http://www.ceskyhudebnislovník.cz/>

<http://forum.valka.cz/viewtopic.php/t/83024>

http://www.galerie-chagall.cz/autori/husarikova_j_k2.pdf

<http://www.kviff.com/cz/o-festivalu/historie-festivalu/>

http://www.rozhlas.cz/zpravy/zahranici/_zprava/486176

14.5 Literatura

BERAN, J. a kol., *Dějiny Karlovarského kraje*, Karlovy Vary, 2004. ISBN 80-239-3477-5

ČERMÁK, V., *Operace srpen 1968*, Praha 2011. ISBN 978-80-206-1226-7

FIDLEROVÁ, A., *Rok 1968 v Karlových Varech*. In: Historický sborník Karlovarska VI, SOkA Karlovy Vary, 1998.

HYNA, A., *Československá krize 1967-1970 a západní Čechy*. ZČU, Plzeň 2001. ISBN 80-7082-779-3

LINHARTOVÁ, A., *Rok v karlovarské kultuře*. In: Lázeňský časopis, rok 1966.

POVOLNÝ, D., *Vojenské řešení Pražského jara 1968. Invaze armád Varšavské smlouvy*, Praha 2008. ISBN 978-80-7278-470-7

POVOLNÝ, D., *Vojenské řešení Pražského jara 1968. Československá lidová armáda v srpnu 1968*, Praha 2010. ISBN 978-80-7278-4525-4

14.6 Výpovědi pamětníků

Výpověď Milana Syrového, předseda MěstV Karlovy Vary v roce 1968, z rozhovoru s Janem Nedvědem 23. 4. 2013.

14.7 Fotografie

Archiv Jana Nedvěda

15 Resumé

The subject of my study was to analyze the events in August, 1968 in Karlovy Vary. As is clear from the work, it was necessary to pursue and previous events and of course I could not stop their research fateful day, ie 21 srpnem 1968. As a milestone that I work "opened," I declare A. Dubcek was elected to head the Communist Party, but were also outlined some of the events from the turn of the year. The work was "closed" the first anniversary of the occupation. I think the goal that I set up to do, I managed to accomplish, although it is clear that some issues still deserves further independent work such as: district conference in Carlsbad in March 1968 or standardization process in Karlovy Vary. I examined a large number of archival material - Minutes of meetings of the Plenary and the Bureau of the Communist Party OV in Carlsbad, shot countless articles of Guards peace to all later categorized and processed in the resulting work. It logically follows that the above sources were a key source of information. I dare say that none of topics such as: politics, culture, spa, social life, etc. has been left aside and the work is therefore complex.

At the beginning of the study, I analyzed all aspects of the democratization process in the period from about 1967 to the end of March conference in March of 1968. I showed how the culture was revitalized as the city came alive and responded to the district party leadership at the January plenary session of the Central Committee. Then the whole chapter devoted to the district conference because I believe that this conference, the results of which went around the whole country, is in the process of demokratizačním its unshakable place. It was demonstrated how and why it was so crucial and very anticipated change in ownership headed by the Communist Party, therefore, not surprising or follow-up activity in all aspects of social and political life. Almost everyone is built for the revival process and gave it right to know which is best illustrated newspapers of the day. I showed how the obnovány different

clubs (KAN, K231) and organizations (Scout). Another important factor for the development not only in the Karlovy Vary was the adoption of the Programme of Action at the beginning of April. This period was marked by the regional conferences or visits as AN Kosygin in Karlovy Vary, which certainly was not solely for the purpose of treatment, as it was then officially called. As the March district conference, a separate chapter was left and extraordinary district conference in mid-1968 from which came the participants in Karlovy Vary for the regional conference. I chose conducted many meetings and activities. People still believed that of Czechoslovakia would be left in peace and that big brother Soviet Union shall respect the national affairs in our country. The last signal that heralded disaster for all citizens of Czechoslovakia, was a visit to the East German leaders W. Ulbricht in Prague and Karlovy Vary. Just a few days after his visit invaded by Warsaw Pact troops of Czechoslovakia and occupied the country. Karlovy Vary district one of the first cities that negotiated the Soviet officers. Details were worked out each day and outlines the development in the post-occupation period. The conclusion is devoted to the process of normalization in Karlovy Vary. Was interesting in my opinion Affair 108 Here are mentioned some events beyond 1968, such as the exclusion of L. Pavelka from the side or dismissal of teachers. The last event that I dealt with it was the first anniversary of the occupation. I pointed out and which way I to these "critical" days preparing OV Communist Party and what subsequently happened in the city. You can see the greatest schism - even before people could the leaders of the Communist Party from the OV rely on and trust them now instead of waiting batons understanding.